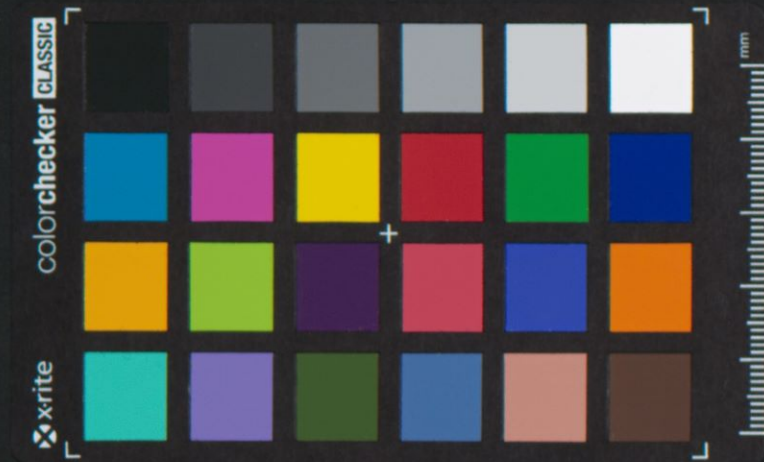

Cometius hispanus ordinis minorum Magistro Anselmo meo matuano. S.

Libris magnifice Anselme mei in manus tuas incidisse questionem illam de subiecto naturalis philosophiae clarissimo viro ac summo philosopho Magistro nicoletto. vernia theatino edita ac legisse te in ea quam multa que schoti doctoris subtilissimi. Cuius doctrinam praeteris sententiae aduersantur. adiecisti ipsam totam fere questionem philosophorum principi Aristoteli tuo iudicio dissentire. Postremo rogas ut ad te rescribam quid ab aristotele et schoto de hac questione receperim et an assentiat Aristoteli dissentiatue Schotus. Ego vero qui omnia tibi debeo quod a me petis. meum officium negare non possum. Idcirco non ut tanti viri dicta damnare velim. Sed quo tibi satisfaciam primum etiam veritati. Quod amicitiae praeferenda philosophus iudicauit ethicorum primo. Litteris mando quid ex ipsius philosophiae fonte de proposita questione degustaret. Tu vero cum ea legeris diligenter. Si quaestiuicula fuerit tuo acutissimo ingenio digna cum reliquis quae a nobis accepisti reponas vale.

Cometij hispani
doctoris et sacre
peritilis de cuius
in naturalis philosophiae

trun
pbi et su
pus mob

primus. Ad hanc quae
ad enque subtilissimi
um sum Aristoteli
ppiam subiecti de
cora multorum opinion
respondendo ad quatuor
disicias primas et suba
ac et propria subiecta
Quo ad primum dico quod
biecti habet scientiam et
de veritate istius habet
propter rationis declar
pbi ab omnibus coeclum
principia essentialia et
tionem que nate sunt et lu
liberius subiecti dico n
fines relationes quae depe
respectu quatuor terminum
et subiecti talis passio
positale terminum prine
quatur subiectum ut totale
de oes suas passiones ti
sunt ceterae quae continentur
hoc primo euidenter infer
metaphysice et quinto. cap
suble mensurare sciam
tate passiones cognosci si
hoc sic declaro. quiditas
nisi quocumque intellectu cui
simplex ac plectum et diffici
notitia incompleta et comple
tionem. ita quod intellectus habet
ceptum et abstractum et incomple
tudentis passiones habet euide
primo diffinitio de diffinitio
et immediata. Secundo notitia p
tione que est per se euident
no ipse passionum de diffinitio
bilis est cui intellectus p ime
cessario assentit. sicut et ipse
et notandum est quod terminum pr
rum tale habet identitatem quod al
clauditur idem diffinitum quod di
idem clauditur actualiter et eodem
tione et euidenter hoc est im
bene capiunt secum quod dicitur di

Cometij hispani ordinis minorum Artium
doctoris et sacre Theologie magistri. **Questio**
per nullis de cuiuscumque scie subiecto principalis
in naturalis phie foeliciter incipit.

trum secundum

Phie et sui cometatoris sententia cor
pus mobile sit nalis phie subiectu
primus. Ad hac questione dissolueda imitatur
ad vngue subtilissimu doctori Johānem scho
tum sumu Aristotelicu sic pceda. Prio roem
ppriam subiecti describa. et ex ea ratione qdam
contra multoz opinionone euidenter dducā. Scdo
respondebo ad qstū et dabo modū multiplican
di scias primas et subalternas saltē principales
ac et propria subiecta i singulis scis assignadi
Quo ad primū dico q rō ppria et formalis su
biecti habet scietifici est ptinere etualit primo
oēs veritates istius habet cuius est subiectus.
Pro hui rōis declaratiōe pmitto q ex sūta
phie ab omnib coeessum est. i. q subiectus p sua
principia essentialia ē totalis cā i eē omniū pas
sionū que nate sunt eluere a pceptis essentia
lib ipius subiecti dico nate sunt p aliquas pas
siones relatiuas q dependēt a termino infinito
respectu quaz terminū ptinet ad qd ē subiecti
vt ē subiectū talis passionis cū fundamētū non
possit talē terminū ptinere virtualit. et ex hoc se
quitur subiectū vt totalē cām ptinere virtualit i
esse oēs suas passiones tā quā adequatū effectū
sicut ceterē cāe ptinēt etute suos effectus. Ex
hoc pmissio euidenter inferi iuxta phie dictū scdo
methaphisice et quinto. caplo ad aliquid vbi vult
scibile mensurare sciam q subiectū ptinet vir
tute passiones icognosci sicut ptinet in entitate.
Hoc sic declaro. quiditas qcuqz habēs passio
nes i quocumq intellectu cāt cōceptū sui pprius
simplicē ac pfectū et diffinitū seu diffinitū causat
notitiā incōplexā et cōplexā oīum suarū pas
sionū. ita qd intellectus habēs pfectissimū con
ceptū et abstractū et icōplexū quiditatis etute i
cludentis passioēs hz euidentē notitiā pplexaz.
Prio diffinitōis de diffinito q ē etitas p se nota
et imediata. Scdo notitiā passionum de diffini
tione que ē et est per se euidēs et imediata. Ter
tio ipaz passionū de diffinito. que mediata et sci
bilis est cui intellectus p imediata principia ne
cessario assentit. sicut et ipis pceptis p terminos
vbi notādū est q termini pceptioz p se noto
rum talē habēt idētitatē q alter alter euident i
cludit videlicet diffinitū q diffinitōi formalit ē
idem icludit actualiter et eēntialiter ipam diffi
nitionē et euidenter hoc est imediata. Ideo non
bene capiunt scoti q dicūt diffinitū nō ptinere

diffinitionē. nō dicit schotus q ptinet etualiter
sed vtabi dicit essentialit q verissimum ē. Dif
finitio vero ptinet passionē virtualiter sicut pzi
cipiū q totale cōiunet effectū cui passioni est rea
liter eadem. Omnis. n. ppositio imediata et per
se nota in scientiis speculatiuis ptinuitur aut ex
diffinito et diffinitōe aut ex diffinitione et ppria
passione aut ex subiecto hūte cōceptū simplicē
simplicē et ppria passione. q intellectus habēs
notitiā incōplexā pfectam talū terminoz habz
apud se necessariā cām vnionis imediate eozū.
et si eos cōponat habet necessariā cām et euiden
tem pformitatis actus cōponēdi ad terminos
compositos que cōformitas euidēs est imedia
ta et p se nota veritas ppositionis. et hac ratione
nō pōt intellectus aprehēdere huiusmodi termi
nos et cōpositionē quā aprehēdat pformitātē
et imediatā veritatē inclusam i rōnibus formalit
bus terminoz. et hoc mō principia cognoscim
iquātū terminos cognoscimus p. posteriozum.
Et p huiusmodi principia imediata tāquam per
cās pcepti intellectus necessario vnionez seu inbe
rentiā passionū ad subiectus. et hoc mō acquirit
sciam. Ex his apparet manifeste quomō subie
ctū cōtinet p. veritates imediatas. et p istas con
tinet vt q p. virtualiter veritates mediatas oēs
scibiles de ipō p. hoc ē adequate virtualiter qz
suū qdquidē inquātū tale q essentialit icludit ē
mediū ppter quid ad sciendas huiusmodi verita
tes mediatas. et sic p. q ptinetia virtualis prio
sit ppria et formalis ratio subiecti in genē scibi
li. Itā circūscripto quocumqz alio a rōe forma
li subiecti adhuc ptinet oēs huiusmodi veritates
vt qd et de nullo alio scitūtur nisi p ipm subiectū
tāquā per mediū vel per eius qdqdē. g. euiden
ter icludit subiecti rōnē eē p. virtualiter ptine
re oēs scibiles veritates de ipō. Ex hac rōe
descripta deduco q ponentes octo cōditiones
necessario requiri ad subiectū primū. ponūt su
perflua et omittunt q simpliciter est necessariū
nā positis istis octo nō ponit cōtinetia virtual
que simpliciter necessaria est ad rōnem formale
subiecti vt supra declaratū ē. et ipa ptinentia vir
tualis p. icludit oēs pditiones necessario req
sitas ad ppriā rationē subiecti q manifeste de
claro. nā si aliquod subiectū ptinet virtualiter
et p. per suā rationē formale oēs passiones sci
biles de ipō hz primā pditionē necessario qd ta
le. i. subiectū est ens reale vel fundatū i ente rea
li. et secūdā qz est vnū non solū vnitate analogie
vt dicit. sed et vnitate vnivocationis diffinita a
pho in antepredicamētis. nā cū nullū genus su
biectū scie possit esse equiuocū vt vult Comēta
tor 4. methaphisice cōmēto scdo et nu. ponatur
ibi nec i tota methaphisica mediū p abnegationē
vtriusqz extremi. sequitur illud esse vnivocum

motor primus non ē naturalis qđ pbat hoc me-
dio. Motor primus non habet principium a
quo mouet. Sed motor naturalis h̄z i se princi-
pium motus per quod mouet. ergo prim⁹ mo-
tor non ē naturalis nec phisice consideratiōis
quo ad eius quidditatem. negat itaqz a prio mo-
tore motus naturalem. quia negat ab eo uatu-
ram ac phoc. non p̄tinere per se ad phisicam
cōsiderationē. et sic puto minorē demonstratā
et conclusionē cum maior sit ex p̄positionibus
per se manifestis. Ex hac cōclusionē infero qđ
illi qui dicunt motus esse formalem rōnem sub-
iecti naturalis philosophiē qz est nobis noti-
or ipsa natura et principium cognoscēdi princi-
pia rerum naturalium nō recte philosophantur.
quonia ex isto medio concluditur euidēter op-
positum. Ad quod probandū assumo dictū Co-
mentatoris qđ ipsi accipiūt pro maximo funda-
mento scilicet qđ motus esse est p se notum i ista
scientia et principium cognitionis in ea. Licet
Comētator prio phisicorū cōmento. viij. nō di-
cat qđ motum eē sit per se notus. tamē dicit mul-
titudinē et motus esse principia cognitionis in
hac sciētia arguendo cōtra eos qui dicebāt om-
nia eē vnum ens et immobile. non vult ergo qđ
motus eē sit magis per se notum q̄ multitudi-
nez entituz esse et r̄trunqz est per se notus nobis
hoc est manifestū ad sensus et principium cogni-
tionis rerum naturalium. hoc est demonstratiōe
quia et a posteriori. Unde arguit ibidem con-
tra negantes motum tāquāz effectū notissimuz
nature qđ habet negare naturāz dicens ablato
motu nō erit illic principium mouēdi scz natura.
Hoc idē declarat philosophus prio phisicorū
cum dicit. Innata est nobis via ex notioribus
et certioribus nobis ad notiora et certiora na-
ture. vbi Comētator comēto scđo dicit qđ via in
hac sciētia ē incipere a rebus notis apud nos
ad res notas apud naturam. et ignotas apud
nos. et qđ impossibile est aliter incedere i hac scia
quia vt plurimuz precipue in prima acquisitiōe
ne huius doctrine vltimur demonstratiōe signi-
ficat. seu qz. Ex his arguitur sic. quicquid est princi-
piuz demonstratiōis quia et nob notus et certus
est posteri⁹ fm naturā et demonstrabile propter
quid per id quod ē prius secundū naturā. Sed
motus vel mobilitas quod p̄eodez habeo i p-
posito. seu multitudo et huiusmodi accidentia
sensibilia seu effectus nature sunt principia de-
monstrationis qz et nobis notiora. igitur sunt
posteriora fm naturam et demonstrabilia ppter
quid. Maior patet quo ad primaz de priori-
tate ex dicto phisicorū et Comētatoris vt su-
pra. et quo ad scđaz quia cū talia notiora nobis
in hac sciētia sint per se effectus alius per se
cause vt patet de motu respectu nature. et d̄ mul-

titudie respectu principij. et sic b̄alijs nata sūt
p suas cās p se sciri. et sic ē maior clare pbata.
Maior ē manifesta et ē ipsi⁹ philosophi i pluri-
bus locis. accipit. n. motū p medio ad pbādūz
primū motorē. vbi clarū ē qđ demonstrat qz et ad
probandū naturā sicut allegatū ē dictū p̄meta-
toris prio phisicorū p̄meto octauo v̄ez qđ nega-
to motu negat principium mor⁹ v̄ez nā. et l̄tio phy-
sicorū in principio arguit ex motu naturā. Iste
demonstratiōes sūt a signo seu qz vt pz. Ex con-
clusiōe huius rōnis deduco manifeste errorez
istius op̄inōis sic. Rō formalis subiectiua est
prio nota fm naturā i ista scia. sed motus nō est
prio notus i nālī philosophia fm naturā. Igitur
nō ē priā rō formalis subiecti ipsi⁹ phylo-
sophie. Maior notissima ē qđ subiectū fm rō-
nez formale ē simpliciter primū i illa scia cuius
est subiectū p̄z se cōsiderata nō vt p̄patur ad a-
liquē intellectū. et fm istā rōnē ē principium pri-
mū in ipsa scia. et p̄sequēs primū p̄z naturā
ex deductiōe p̄i prio phisicorū. Maior pbata
ē et p̄ p̄m prio phisicorū et prio posteriorū. et i
alijs locis pluribus certissima. Et hāc rōnem
cōcedūt plures. clarissimi Thomistaz dicētes
scūm Thomā nō sensisse mobilitatē cū sit pas-
sio demonstrabilis ppter quid esse rōnē forma-
lez. Sz p̄ ipsaz vt nobis notiorē circūloquitur
verā rōnē formale subiecti natura priore ipsa
mobilitate sicut etiaz debent exponere Alber-
tuz magnum qui mentez ei⁹ bene capiunt. Et
sic videtur pbata prima conclusio. Ex qua cū
suis deductionibus insertur qđ op̄inātes nō be-
ne capiūt quid est subiectus esse prio notus in
scientia intelligūt entē illud debere esse primo
notus quo ad sensum tanquāz principium co-
gnitiōis in acquisitione doctrine. quod falsum
est in his sciētis in quibus nō sūt eadez primo
nota nobis et nature vt se habet in naturali phi-
losophia et diuina. Sed est intelligēduz illud
debere esse primo notum secundū naturāz i ipsa
sciētia secundū se. Et ideo ipsa sciētia presuppo-
nit de ipso tāquāz de primo principio i tali sci-
ētia si est tāquā de notissimo in se quare ipa non
pbat subiectū eē. Et p̄supponit quid nominis
inuestigādo quid rei licet artifex i acquirēda do-
ctrina cum pcedat a magis notis ad sensū pos-
sit p̄ demonstratiōē qz deuenire i notitiā subie-
cti. et hoc p̄ effectus notos nobis ad cāz primā
i tali scia notiorē ap̄ naturā. Et iste ē p̄cessus
p̄i tradēdo philosophiā nālē et diuinā. Etiaz
cā erroris op̄inātū fuit quia nō distinxerūt de
scia i se et i nobis. quā distictiōez inuit phis p-
phisicorū. Clar. n. ē naturale p̄philosophiam et
diuinā hēre p̄incipia demonstratiōnū pp qđ. et
tamē i priā traditiōe et acquisitiōe pcedim⁹ quia.
At vero illud ē ponēdū subiectum formale qđ

est primū fm naturā. et i ipsa sciētia fm se. non
autēz qd ē pmiū quo ad nos. et hec de prima cō
clusiōe. Secūda cōclusiō subiectū primū na
turalis phylosophie ē substantia naturalis inq̄
tum naturalis sic quod natura aut naturalitas
sit prima rō formalis ipsius subiecti. Ad cuius
pbatōnē priō notādū ē qd cū nulla ex vniuersa
libus sciētis possit fm se totā hēre subiectum
fm ppiā rōnē vt in scōo deducto primi articu
li declaratur ē dico illud ponēdum esse subie
ctū primū. quod magis accedit i tali sciētia ad
ppriā rōnē subiecti. Illud autē videt esse qd
cōtinet ppter quid per suā rōnē formale seu
immediate primas veritates seu passiōes istius
sciētie. et tale semp ē i huiusmodi sciētis cōmu
ne aliquod inclu^m per se in quiditatibus seu na
turalis inferioribus p se cōsideratis in tali bitu.
nāz nihil aliud inquātūz tale pōt cōtinere virtua
liter priō istas prias passiōes. Et illud lz nō
sit subiectū respectu omniūz veritatum scibiliū
illius hitus fm ppropiā rōnēz. tamē ponit sub
iectū primū qz inquātū tale habet virtualez cō
tinētiam ad primas passiōes et per suā forma
lez rōnem si habet cōceptūz cōpositūz per se.
vnū ē mediū ppter quid ad sciēdas primas
veritates et ad alia inferiora habet cōitatē p̄di
cationis seu p̄mitatē cōitatis sic vt ois veri
tas p se pertinet ad istas sciētiaz. aut erit d̄ isto
subiecto priō per eius ppiā rōnē formale.
aut de parte istius subiecti essentiali subiectiua
vel integrali si habeat huiusmodi partes. vel d̄
aliquo essentialiter attributo ad ipsūz subiectū
primū. et in hoc completadequate notitia talis
habitus. Ad ppositūz applicādo dico qd nihil
est i tota naturali phylosophia quod magis ac
cedat ad ppiā rōnē subiecti qz substantia
naturalis. Nam motus fz suas spēs est prima
passiō phisica. et deinde ea que ad motū conse
quūtur vt locus vacuū tempus continuum &c.
Motus vero est per se effectus nature. So
la itaqz natura inquātū talis continet virtualr
priō motūz tanquā ppiū effectū. et ea que ad
motū necessario consequūtur quod clare dicit
phylosophus in 3° phisicorū in p̄cipiō vbi di
cit. quoniam aut natura ē p̄cipiū motus et quie
tis et mutatiōis. Sciētia autē nobis ē de natura.
oportet nō ignorare quid sit motus. necessariū
est eim ignorato motu expone tanquā effectūz
p se necessariū ē ignorare naturā. s. tāquā p se
causaz arguit a posteriori. et p̄metator cōmēto
priō sic inquīt. Incepit notificare cāz pp quaz
cōtingit et loqui in hoc libro de motu et de re
bus que cōsequūtur motū quoniam cōsideratio
eius est de natura &c. Hoc idēz aperte dicit cō
mento scōo habet itaqz substantia naturalis vir
tualez continētia ad prias passiōes phisicas

et p̄mitatē cōitatis ad oēs qditates phicas
ab^o p se i sūt huiusmodi p̄ie passiōis. ergo p̄clu
dit apte sbaz nālē eē subiectū priūz. Itāc p̄clo
nē sic declarata pbo p^o auctoritatib^o phy et cō
mentatoris sō rōe p auctitatē et rōnē itēdo p
bare p̄cipiū rōz formale subiecti eē nāz. nā d̄
substracto aut ponat corp^o ens v^o sba nē ē mag^o
vis apd phym. pono tñ p substracto qd pōit ip
se Aristo. et p̄men. ponēdo sbaz nālē subiectūz
primū 6° metha. i p̄rin. vbi assignat subiecta tri
ūz priāz sciāz sic inquīt. Qm̄ dō phica scia est
circa qddā gen^o entis. nā circa talē ē sbaz i qua
ē p̄rin^o mot^o et stat^o i ea. cū dicit sbam dat sub
stractū cū dicit i qua ē p̄rin^o dat rōz formale. Ip
saz nāz idē p̄mē. nec clari^o assignare potuisset
subiectū primū phiscū. ac iō n̄ v^o p̄tēdēdū esse
d̄ itēdoe phi. p̄fēa p̄mētator 2° phisicorū p̄mē
to 3° i fine apte hoc dicit qñ inquīt sic. Et sciēdū
ē qd subiectū istū libri ē nā et p̄cipia nālta cū
sint cōia oib^o rebus naturalibus &c. et iō dicit
phūs scōo phisicorū tētare demonstrare naturā
ridiculū ē qm̄ manifestū ē per se naturā eē. Et
p̄mētator p̄mēto 6° et naturā eē ē māifestū p se
expone notū p se fz naturā qd ē ppositio per se
nota et imediata. ac iō ridiculū ē demonstrare eā
qm̄ nō hz apd phiscū me^o pp qd. si. n. eēt māi
festū naturā eē ad sensūz tñ. et apd nos sicut ē
māifestū notū mltitudinē p̄pōnē et huiusmodi
sensibilia eē nō eēt ridiculū tētare demonstrare
quēadmodū. et si sit notū p se ad sensūz lunam
eclipsari qz tñ nō ē p se notū fz naturā qz habz
cāz p se nō ē ridiculū demonstrare imo postquā
fuerit illd verū cognitū. s. lunā eclipsari p expiē
tiā. et qz adinētia p se cā p̄ q̄sitōz diuidēdo et cō
ponēdo scies p^o gradu cognitōis et certitudis
vūz pp qd p cāz p se. ita d̄ motu p̄pōnē zh^o mōi
se hz i phia. nā i g^o ē simplr p^o qd p̄riet ad phi
sicū p̄sideratōz. et ita formalrō. p̄mi subiecti. et
hoc itēdēs p̄mē. p̄he. phisicorū cū dixisset qd su
biectū arē n̄ sūt nisi res sensibiles d̄clarat qd i
telligat p sensibile. et dicit subiectū dico fm q
trāsmutat d̄ se. et vlt^o expōit qd p trāsmutadēm
itellat et dicit. et fz q. h̄nt d̄ se p̄rin^o mot^o et q̄st.
ecce nāz vbi p̄mē. sēstibile et motū resoluit i nāz
tāqz i simplr p^o et p̄n^o istoz qd valde notādū est
ad h̄ndā mētē p̄mē. i hoc q̄sito. et vt plimū vbi
dicit phūs phica eē d̄ mobilib^o expōit hoc ē d̄
h̄ntib^o p̄n^o mot^o et q̄st. et ita reducit motū ad
nāz vt p̄z illd supradcūz d̄ sō phicorū tex. p̄mēt
73. qd q̄ mota mouēt p̄tinet p se ad phiscū red
dit cām quia h̄nt p̄cipiū motus que nō mota
mouēt nō p se p̄tinet ad phiscū qa mot^o n̄ h̄nt
p̄cipiūz. mouens enīz nō phiscū ē nō h̄ns
p̄n^o mot^o. s. naturā. &c. et qdā adducit i p̄rium
illud Cōmētatoris. 12° metha. p̄mēto. 45.
vbi dicit qd corp^o mobile ē subm̄ phie nālta hoc

nō cogit qd sbaz arguen^o 3°
scia pbat suū subiectū eē. i
dūc p̄ exp^o qd cōp^o mobili
mōi &c. ibid ē dicit qd nā
sōi sbaz nō concludunt
p̄tinet de mente suā
tates sufficiant. Ratio
quantum tale est primū su
lophie quod p suam rat
primū virtualiter primas
per se includit in qual
liper se mobili et ad qd om
sico habitu considerata
attributiōe fz substantia na
di ergo &c. Ad hoc nōtū
nor ex auctoritatibus phi
oris patet quare conclusi
tam puto et quod addidit in
ne essentiali bec cōditio inc
tia virtuali vt patet et sic pe
siones ad quēstū suffici
sum. Ex hac conclusiōe
ratio formalis subiecti scie
essentialiter et per consequ
libet per se inferiori quod p
que passiō inest per se et p̄rin
et per se licet non primo cu
ri et hoc per illud cōmune c
eius formalem rōnē tāqz
per quid. Bec est phi p̄rin
quod libet per se inferiori a
phisicū continet actualiter
videndi p̄p̄riam passiōē
milicet non primo. Et quo
quod quodlibet per se infer
cū primū et rōnem et
mō modo dicendi. et ita essen
et actualiter. Quare manifest
aliqui dicunt scilicet quod n
formalem subiectūz includ
libet inferiori quid statūe et
ficti quod fundatur hoc null
riate quoniam de inferioribz
se consideratis demonstran
et hoc per superioris tāquam
et inferiora quid statūe con
essentialiter ipsum superioris
et hoc sequitur p̄p̄ositiū qu
includatur in quid statūe con
turaliū non erit ratio formalis
Substantia vero naturalis si
se primo modo predicatur de
nec obstat quod dicunt natur
bitudinem ad motū quia vt
lo primo non includit essentia
tatum et per se effectum. Id

nō cogit qd sibi arguen⁹ alex. pbandō q nulla
scia pbat suū subiect⁹ ee. s. pp qd s3 bñ a signo i
duē p exēp⁹ q cōp⁹ mobile ē sub⁹ exēpla. n. po
nunt⁹ zc. ibid ē dicit q nāz ee ē p se nō qd dicta
sibi dsub. non concludunt sicut ea que superius
posita sunt de mente sua z hec quo ad auctori/
tates sufficiant. Ratione probatur sic illud in
quantum tale est primū subiectū naturalis phi/
losophie quod p suam rationē formale cōtinet
primū virtualiter primas veritates phicas ac
per se includitur in qualibet quiditate natura/
li per se mobili z ad qd omnia alia per se a phi/
sico habitu considerata habent essentialē
attributionē s3 substantia naturalis est huiusmo/
di ergo zc. Auctor notissima est ex dictis mī
nor ex auctoritatibus philosophi z Lōmenta/
toris patet quare conclusionē euidentē proba/
tam puto z quod addidit in maiore de attributō
ne essentiali hec cōditio includitur in continen/
tia virtuali vt patet z sic per has duas conclu/
siones ad questum sufficienter videtur respō/
sum. Ex hac conclusione primo infero quod
ratio formalis subiecti scientie prime includit
essentialiter z per consequens actualiter i quo
libet per se inferiori quod probō sic. Quacun/
que passio inest per se z primo alicui cōmuni. i
est per se licet non primo cui libet per se inferiori
z hoc per illud cōmune cui primo inest vel p
eius formalem rationē tāquā per mediū pro/
pter quid. Hec est phi primo posteriorum igit
quod libet per se inferiori ad subiectum primū
phisicu cōtinet actualiter per se secundo mō
dicendi proptiam passionē ipsius subiecti pri/
mi licet non primo. Ex quo sequitur euidenter
quod quodlibet per se inferiori includit subie/
ctum primū z rationem eius formale in pri/
mo modo dicendi. z ita essentialiter. formaliter
z actualiter. Quare manifeste falsum est quod
aliqui dicunt scilicet quod non oportet rationē
formalem subiectuaz includi formaliter i quo
libet inferiori quiditattue considerato sed suf/
ficit quod fundatur hoc nullo modo stat cū ve/
ritate quoniā de inferioribus quiditattue z p
se consideratis demonstrantur passionē prie
z hoc per superius tāquam per mediū. Er/
go inferiora quiditattue considerata includūt
essentialiter ipsum superius z formaliter. ac ē
ex hoc sequitur propositū quod cum motus nō
includatur in quiditattuo conceptu rerum na/
turaliū non erit ratio formalis subiecti primi.
Substantia vero naturalis inquantū talis per
se primo modo predicatur de qualibet re nālī.
nec obstat quod dicunt naturam includere ha/
bitudinem ad motum quia vt dictum est articu/
lo primo non includit essentialiter motum sed
tantum vt per se effectum. Ideo quiditattue pri

concipi natura non concepto motu nec habitu
dine ad motum. Secundo infero quod dicen/
tes deductionem qua probatur motus per na/
turam nō esse demonstrationē sed procedere
ex minus vel eque notis nō bene respondent.
Manifestū est. n. naturā esse per se causāz mo/
tus vt declaratū est in questione prima. z ita ē
priorē z notiorē fm naturam ergo cum deuen/
tum fuerit ad perfectam cognitionē em nature
per motum demonstratiō e signi vlt priori quo
ad nos ad prius notiusqz quo ad naturam po/
terit phisicus procedere prio gradu certitudi/
nis a nā vt a p secā pp quid ad motū sciendum
de re nālī. z erit et demonstratiō ppter quid ex
notioribus z prioribus fm naturā. z iste est mo/
dus acquirēdi sciam in phia naturali z diuina
vt p3 primo phisicoz z prio methaphisice. pa/
tet et scō posterior de duplici modo acquirē/
di sciam v3 qz primo secundo propter quid de
eadem veritate scibili. z hoc vbi non sunt eadē
priora z nota nobis z nature vt se habet in phi/
sica z diuina. Patet igit q nō bene dicūt dicen/
tes q eque notū ē fm naturā vel magis motus
esse quā naturā ee z tamē ita dicūt negātes illā
deductionē ee demonstrationē per hoc qz pro/
cedit ex eque vel minus notis q non sequit nisi
intelligant secundum naturā. z illud est manife/
ste falsum vt supra est probatū. postea q ad que/
stionē vt puto sufficienter est responsum quod
in secūdo articulo me facturū pollicitus eram.
alia duo eodē articulo expedienda agredior.
z primo subiecta assignabo aliaz sciarum pro/
parte z in hoc dabo modum assignādi subiectū
in singulis scijs. Nā in qualibet scia aduertē/
dum est que sunt prime passionē z veritates
per se ad illā scientiā pertinentes. Inde inquit
rendum est illud de quo primo demonstratur.
Postremo que sit ratio z per se cā per quā pti/
nentur primo. z demonstrantur de illo pp qd
que ratio est simpliciter prima in tali scientia.
Et per nihil prius z notius secundum naturā
per se pertinet ad illā scientiā propter quid d
monstratur quoniā si est illius rationis pre/
supponit in tota illa scientia cuz sit simpliciter
primū. z illud tale est subiectum primū. Et
illa ratio erit formalis ratio prima illius subie/
cti. z qm ille prime passionē sunt cōmunes ad
omnes quiditates per se in tali habitu conside/
rata illud subiectū cum illas virtualiter p. con/
tineat. erit aliquod cōmune superius ad illas
oēs qditates. ex hoc z alijs supius declarati fa/
cile ē assignare subiecta in singulis scijs. z ideo
in p. phia cui⁹ passionē prie sunt trascenden/
tes z cōmuniissime omnibus rebus nihil potest
adequa⁹ eas priore etualr n. cōmuniū. ac iō po/
nif subiect⁹ p⁹ ens simplr. i. ens ex nā rei i qzū

animata. Hic tamē intēdo p̄cipalī de formalī
ratione. et dico cū corpus humanum mixtū com
plexionatum p̄p̄ia mixtione et p̄plexione et par
tes corporis humani p̄sideret per se naturalis
philosophus. Medicina addit respectum seu
ordinem talis corporis sic complexionati ad p
portionē vel disproportionem p̄plexionis seu
humorū tāquā dīam accidentalē ad id quod per
se a nālī philosopho p̄siderat et per talē differē
tiam accidentalem contrahit rem naturalem. et
sic constituitur subiectum p̄imum medicine.
Et p̄ hoc medī. subalternat nālī philosophīe ac
et mathe. et si corp̄ hūanū pōat substractū addē
dū ē p̄ formalī iqtū h̄z ordinē ad p̄portionē et
disproportionē humorū. Et fm hāc rōnem for
malē ē sanabile et egrotabile et a corpore huma
no sic p̄siderato accipiunt p̄ia p̄cipia p̄ple
xa p̄ se nota p̄tica qbus sciunt iste passiones de
subiecto. Hec sūia habet a p̄ho de sensu et sensa
to in p̄ncipio. P̄spectiue vō que nālī et geōe
trie subalternat. assignat subiectū magnitudo
visualis. Adūce vō que nālī et arithmetice
subalternat. ponit subiectū p̄imū numerus so
norus. facile itaqz ex his erit in reliqz p̄ op̄ia
assignare subiecta. vt moralis p̄hie ponere su
biectū hominē iqtū h̄z intellectū et volūtatē
liberā ad p̄tradictoria. p̄ hāc formalē rationem
includit p̄ima p̄ncipia p̄tica qbus cōcludit ho
minē esse felicitabile tāquā p̄imam passionem.
et relique passiones p̄ime ad illud genus scibī
lis p̄tinentes p̄ illā rationē demonstrantur. Et in
isto subiecto virtualit̄ p̄tinent. et hec sufficiāt
ad expeditionē scōi articulo scōo exsoluēdi. re
stat. 3^m. arti^m declarandū de modo multiplican
di scias fm genus et specie. et p̄. quomō multi
plicant scie fm specie sub eodez genē scibīli ad
qđ declarādū noto. q̄ ex dictis arti^m. p̄. satis pa
tere pōt v̄z q̄ de eadē qđtate fm eadē rōnē for
malem nō ē nisi vna scia. Nā ista p̄uertunt hēre
vnū p̄ceptū qđtatiū qđtatiue adequatū et vna
liter et ordinate p̄tinent p̄p̄ias passiones et esse
subiectū p̄ vnice scie. Ad sciam aut que ē d̄ isto
subiecto p̄ se p̄tinet oīs veritas cuius resolutio
stat vltimate ad p̄ p̄ceptū qđtatiū adequatū
illius subiecti. Nā isto dato circūscripto quo
cūqz alio adhuc in tali subiecto includit illa ve
ritas. et ex hoc segtur p̄. q̄ eadē veritas scibīlis
formalit̄ nō pōt per se p̄tinerē ad diuersas scie
tias qz nō pōt sic vltimate resolui in diuersos
p̄ceptus quiditatiuos nec p̄ p̄is virtualit̄ in eis
cōtineri. Sequit̄ scōo q̄ multe veritates possūt
sciri de aliquo subiecto sicut passiones entis de
renālī q̄ nō p̄tinent p̄ se ad sciaz de renālī. et hoc
qz sciunt de inferiori p̄ rōnē superioris. et ita vl
timata resolutio stat ad cōceptum quiditatiū
superioris. Sequit̄ 3^m. q̄ scie specificē distinguunt

fm distinctionē p̄ceptū qđtatiū et vltimalit̄ p̄
p̄tinentiū veritates scibīles. habitis his dico
ad multiplicādū scientias fm speciem in eodez
genere scibīli. Et descendere sub subiecto per
se p̄mo mō. hoc ē ad quiditates p̄ se et essentialit̄
includētes p̄mū subiectū scibīle et sub p̄dicato
hoc ē sub cōi passione ad p̄p̄ias passiones illa
rum quiditatu. in quātū i eis saluat rō formalis
cōsiderādī subiectū p̄mū verbi gratta figura h̄z p̄
p̄ia passionē in quātū figura. et triangulus in
quātū trīangulus h̄z p̄p̄iam passionem. et qua
drangulus suam p̄p̄ia. et quelibet istaz passio
num vltimate resoluit in propriū p̄ceptū qui
ditatiū sū p̄mū subiecti vt passio figure in qui
ditate. p̄p̄iam figure. Passio vero trianguli
in conceptū quiditatiū trianguli tāquā in p̄
p̄ia et vltimatā p̄ se cām adequatam et sic dicen
dum est de alijs quiditatibus specificis in omni
bus scientijs vniuersalibus. et tales scie specie
distincte dicuntur vna scia secundū genus q̄ vni
us generis subiecti p̄imi. et hoc modo ponunt
plures habitus metaphisici specie distincti sic et
phici. et ita in alijs. Descendendo aut sub subie
cto tantū per se p̄mo modo et non sub predica
to. manet eadē scia secundū speciem qz idem
mediū. id nō multiplicantur p̄p̄ie p̄clusio
nes nisi numero sed est quasi explic. p̄clusio
p̄ius scite sicut est ista p̄clusio isochelēs habet
tres que scit per trīangulum qz trīangulus h̄z
tres et vniuersaliter ita se habet quādoqz pas
sio superioris demonstratur de per se inferiori.
per illud superius vel per eius formalē rōnem
tāquā per mediū. Procedendo vero ad plu
res passiones ordinatas eiusdem subiecti mul
tiplicantur conclusiones non sp̄e sed numero
eiusdem scie sp̄e. qz est idem mediū vt demon
strando de homine r̄sibile et inde disciplinabi
le per idem mediū et ita se habet in omnibus
alijs. Et hec de multiplicatione scientiarum se
cundū speciem sub eodez genere scibīli. Sed
ad distinctionem scientiarū secundū genus est
notandum q̄ scientie recipiunt p̄imam distin
ctionem a ratōne formali subiecti p̄imi. et a for
malit̄ ratione considerandi subiectum p̄imum.
Metaphisica enim considerat ens simpliciter
cōmuniū in quantum ens q̄ secundū su
am formalem rationem vt est subiectum p̄imū
talis habitus abstracta motu et sensu et a mate
ria sensibili et intelligibili. Nam mathematica
non abstracta a materia intelligibili vt dicit phi
losofus septimo metaphisice textu cōmenti
36. et vt secundū distinctum conceptum inclu
dit passiones. Et ideo secundū se totum est
p̄imum genus scientie et aliud a qualibet alia
q̄ nō abstracta ab altero illoz aut q̄ includit pas
siones nō fm distinctū p̄ceptū. descendēdo itaqz

p se sub ente ad oēs qditates inquantū fm p p rias
rōes qditatū abstrahūt a motu et a sensu ma
net idē genus scie. et id oēs veritates qditatib?
fm butusmōi rōne sunt methasificae. Sz descen
dendo p se sub ente ad aliqd p se vñ q p se def
minat ens vel p se iferi? ad ens puta substantiam
per talem rationem formalem que est principi
um motus. et inquantū principium motus quomō
se hz nā ad substantiam in quā immediatius per se
descēdit ens tā est aliud genus. s. phicū. qz alia
rō formalis considerandi subiectum alia prin
cipia p rias. et alie passionēs prime que in cōce
ptum qditatū illius subiecti primi sic cōside
rati vltimate resolūtur. Descendēdo pretereap
se sub ente deuenit ad quātitatē que quātum ad
diffictū pceptū et ad passionēs sic inclusas perti
net ad mathe? vt q linea est quātitas p rina sz
quātitas inquantū quātitas includēs mām intelli
gibilem vt hz pceptū p fufum fm quez p rinet eni
denter aliqua principia p se nota. et p illa passio
nes quēadmodū de linea p fufae pcepta statim eui
dens ē q ipsa sit lōgitudine sine latitudine et pro
funditate et fm hanc rōnem p rinet passionēs ma
thematicas. nō tū hz geometer distinctum pce
ptum lineae puta q sit quātitas p rina et c. qualē
pceptū hz methasificus quātitas in quantū quā
titas sic formaliter p siderata pstituit. 3^m genus
scie qz de p rrio subiecto formali alio. hec a phi
losopho clare accipiunt sexto meth phisice et
scdō phicoz. et ita hēmus tres habitus specula
tiuos primos qz formalis rō subiecti primi fa
ctip se vñ cū mālivel substracto q p se p sidera
tur a scia sup iore. Addunt theologi theologia.
Quartū gen? qz addit ad ens p se rōz p riaz q
excedit totū gen? nālis cognōis ac p h pstituit
aliud genus a triplīci phia naturali hoc. est na
turaliter scibili. descendendo quidez per accēs
sub ente vel sub aliq? per se inferiori ad ens vñ
sub subiecto p? natural philosophie vel mathe
maticae. Addēdo. s. accidentalem differentiam
constituitur aliud genus scie et quidez multa ge
nera q genus scia subalterna appellatur. est. n.
scia subalterna de vno subiecto primo hñte con
ceptuz vnum paccēs sicut superius vñsum ē assi
gnando subiecta prima sciaz. vt verbigratia in
perspectiua que est de magnitudine visuali. vi
sualitas. n. differentiam accidentalem addit ad
magnitudinem vt patet. et illa est ratio formalis
subiectiua. ē ergo perspectiua de illo cōceptu p
accidēs tāquā de primo subiecto. q subiectum
inquantū tale includit principia p se nota et pro
p rias passionēs que nō cōtinent precise in ali
na parte subiecti. sed in toto subiecto adequate
inquantū tale est. quoniam in talem conceptū su
biecti vltimate resolūtur. et qd dicit q scientia
subalternata accipit principia subalternate nō

est intelligendū vniuersalit q qualis principia
subalternate sit conclusio in subalternante vt
cōmuniter dicit q tunc nō pertinet per se et p
ad subalternatam quia resolutio eius statz ad su
biectum subalternantē et ad illam sciam per se per
tinet aliquod principium in cuius subiectū re
soluit vltimate incōueniens est aut principia p?
alicuius scientie non pertinere per se primo ad
illam sciam. et non cōtineri primo in subiecto il
lius scientie quā de subiecto non sit scia nisi in
quantum in eo cōtinent prima principia. et per
ea prop? quid proprie conclusionēs. sed est sic
intelligendum quod propria passio inclusa vir
tualit in illo subiecto primo pōt in ferri ex diuer
sis cōclusionibus diuersarum subalternantūz
quia principia prima subalternate inferuntur
ex diuersis conclusionibus subalternantūm et
hoc modo notitia principiorum subalternantis
est cā notitie principiorum subalternate. Exem
plum scdm. Exem pyramidis sit perfectissima
visio sit q exempligratia ista vna veritas perspe
ctiua ipa continetur in ratione adequata huius
subiecti lineae scilicet visualis et non in altera p
te precise qd probatur demonstrando sic istam
veritatem perspectiuā sz lineā visualem breuio
rem sit perfectior visio. Axis autem pyramidis
est huiusmodi igitur secundum axem pyramidis
sit perfectissima visio vltimus illa principia re
soluuntur in rationes partium illius subiecti. et
tunc illa cōclusio sic resoluta scitur propter qd
et ideo non potest quis scire subalternatam nisi
sciendo subalternantem. resolutio sit hoc modo
cuiuslibet pyramidis axis est linea breuior. hec
propositio est geometrica et agente et patiente
magis aproximatis fortior est actio. hec est phi
ca. Ex istis duabus sequitur propter quid qd
actio visibilis oppositi visui secundum axem pi
ramidis est fortior. et ita est dicendum in alijs
consimilibus et hec ad questionem dissoluendā
meo iuditio sufficere videntur et si minus acura
te ac scite quam rei dignitas exposcat.

Finis egregie questionis naturalis philoso
phie ab excellentissimo viro ac philosophorum
et Theologorum principe nostra tempestate
Magistro Cometio hispanoordinis mino
rum edita.

Doctoris subtilis scoti questiones sup
libris de anima aristotelis foeliciter incipiunt.

Veritur

q. **Veritur** tactus sit unus
vel plures. videtur q. unus quia
si essent plures tunc essent plures
q. quinque sensus cuius opposi-
tum pbat pbs in fine secundi de anima. Preterea
sensus est unus cuius organum est unum quia sen-
sus fundat in organo organum tactus est unum quia
est corpus mixtum q. habet unitatem ab una per-
fectione dominante in eo igitur etc. Item pro-
batur minor quocumque pars nervi vel carnis quod
quid eorum sentit unam contrarietatem sentit et ali-
am ergo est unum organum tactus et p. pbs unum sen-
sus tactus. Preterea si sunt plures aut dunt numero
aut specie. non numero quia sunt in eodem subiecto q. si esset verum
si solo numero differret sicut alter eorum superflue-
ret quia quoniam aliqua sunt eiusdem speciei a quocumque pot-
est pati unum et aliud a quocumque q. contrarietate vel sensu
mutaretur unum tactus et et alius non sunt ergo unus
speciei nec dunt specie probatur quia species universales non sunt
equales nec esse possunt secundum aliquos q. unus esset
perfectior. sed hoc videtur esse falsum tactus. neque perfecte
sentit unam contrarietatem sicut et aliam. Preterea
sensus tactus facit animalem esse animalem quia est primus sen-
sus. Si ergo in uno animali sunt plures tactus q. unum
animale erit plura animalia q. falsum est q. etc. Preterea
animale imperfectum est unum ab unitate unius nature vel
forme sed non habet formam vel perfectionem ultra sen-
sum tactus q. est unus tantum. Preterea sensus
tactus est unus contrarietatis q. est unus. probatur antecedenti
quia ille quatuor qualitates tangibiles sic oppo-
nunt q. quedam sunt activae. quedam passivae sed hoc
est una contrarietas. In oppositum est pbs qui probat
sensum tactus non esse unum quia non est unus con-
trarietatis. et reprobat solutionem apparentem ad
rationem suam. preterea omnis potentia una habet unum
subiectum sibi adequatum. non sic tactus. quia quia ratione
dicere calidum vel frigidum eadem ratione dicere humidum
vel siccum. Preterea omnis potentia una est respectu
unius generis unitate predicati de omnibus quae ab illa
potentia cognoscuntur ut patet de colore respectu albi
et nigri. Qualitates autem tangibiles non habent unum ge-
nus omnium tactus uniuoce predicatum de ipsis q. po-
tens non est una probatur qualitatibus. n. activae et passivae sunt in
3. specie qualitatibus duarum et mole in 3. scilicet in 3. Rursus
q. sensus tactus sunt formaliter duo non tamen ita diversi et
divisi ab invicem sicut alij probatur. p. pbs quia impossibile est unum
sensum tactus habere similes et semel duos actus perfectis-
simos h. n. non procedit de intellectu de quo magis vi-
detur et ratio habet q. unus actus perfectissimus adequat sibi
totam virtutem potentie in illo actu si ita pateret se-
cundum alium actum perfectissimum p. pbs non adequatur et sic si-
militer est adequatus. et non adequatus sue potentiae patet q. maior

sed tactus potest simul habere duos actus per-
fectissimos probatur tactus simul sentit aquam
frigidam et humidam esse. sed non eodem actu probatur
tactus quia impossibile est actum sentienti esse respectu
talis obiecti. quomodo remoto esset ille actus sentienti.
sed remota frigiditate ab aqua per impossibile
vel per potentiam divinam adhuc tactus sentit
humiditatem eius. ergo actus sentienti humiditatis
aque non est respectu frigiditatis aque vel
non est actus sentienti frigiditatem. Sequitur re-
mota humiditate aque adhuc sentit frigiditatem
ergo etc. Sunt ergo duo actus perfectissimi quo-
rum unus ab alio non dependet ut visus est. ergo
etc. Preterea respectu obiectorum formaliter
diversorum non est idem actus. sed humidum et fri-
gidum sunt obiecta formaliter diversa ergo etc.
Preterea ab aqua inquantum frigida recipitur
una species in organo tactus. et inquantum humida.
alia species in eodem organo. Species enim frigi-
ditatis non est species humiditatis. sed species in orga-
no est principium actus vel informale vel inclinatum
unum. cum ergo ex duobus principijs dispat non
ordinatis ad invicem non egreditur unus actus
Sequitur q. actus sentienti frigiditatem et humi-
ditatem aque sunt diversi. Preterea una poten-
tia particularis sensitiva est tantum unius gene-
ris phisici sicut patet per inductionem in alijs
sensibus particularibus et per rationem quia ob-
iectum debet correspondere potentie. si ergo est de-
terminata debet habere obiectum generis deter-
minati sicut sensus communis habet obiectum co-
mune. plurium generum sensibilibus patet ergo maior
sed tactus non est unus generis phisici quia tale est
tantum unus contrarietatis ut patet per philosophum
decimo metaphysice et per rationem. quia que sunt unus
generis phisici sunt ad invicem transmutabilia
ut patet primo metaphysice. talia autem sunt contraria
aut media ut dicitur ibidem. que ergo sunt unus
contrarietatis non sunt transmutabilia per se in a-
liam alterius contrarietatis ad invicem. et per co-
sequens nec eiusdem generis. Tertium est autem q.
qualitates tangibiles non sunt unus contrarietatis
per philosophum. ergo nec unus generis phisici
ci. et per consequens nec obiecta sunt unus sensus
particularis. Unde Commentator 8o de anima dicit q.
necesse est si tactus sit una virtus ut modi contra-
riorum quos comprehendit sint unum subiectum eis
ergo predicat de eis uniuoce ut sonus etc. Ter-
tia ratio potest esse ratio commentatoris superius posita
sed ista videtur non valere. est enim duplex uniuoce
cunctio una est logica secundum quam plura conveniunt in
uno conceptu tamen communi. Alia est naturalis secundum quam
conveniunt aliqua in una natura reali exemplum
ut in specie athoma. de qua loquitur philoso-
phus septimo phisicorum dicens illud esse uniuoce
cum secundum quod aliqua sunt opabilia. Si intelligat

cōmētator de prima vniuocationē mīnor suā est
falsa quia conueniūt oēs qualitates tāgibiles
in vno cōceptu qualitatis. Si de scda tunc suā
maior est falsa. qz plures spēs aībome sūt ab
vno sensu sensibiles vt patet de albo et nigro re
spectu visus. potest tamē suā rō colorari. quia
p̄ter vtrāqz vniuocationē est vna methaphr̄
fm quam aliqua vniūt in genere propinquo
et est meī inter vtrāqz. Est enim mīnor prima
et maior scda. et de ista veritatē habet suā maior
vt patet rōne superius posita pro ista parte añ
rationē. Sed contra istam maiore sic intellectā
adhuc potest argui de sensu cōmuni qui ē vn⁹ et
non ē tātum vnus talis generis tāquā obiecti
nec vnus cōtrarietatis. Sed dicendum q̄ ali/
quid potest diuersificare potentia inferiorē q̄
nō potest potētiam superiorē. diuersitate er/
go generis propinqui sensibilibz diuersificat
potētias sensitivas p̄prias vel saltē concludit
eaz diuersitatē non esse diuersitatē sensus cōis
qui ē superior imo iudicat de obiectis et actib⁹
sensuū p̄ticulariū. Declaratio scde p̄nis ē ista
potētie cōrespōdēt ip̄is obiectis. Sicut igit se
habēt ad inuicē obiecta tactus que sūt qualita/
tes actiue et passiue ita et potētie tactiue mō ita
ē q̄ qualitates actiue fundāt in passis et se in/
uicē cōcomitāt sicut forma in materia fundat
et se cōcomitat. qz qualitates actiue se quunt cō/
positā rōne forme et passiue rōne materie. ergo
et potētie tactiue se inuicē p̄sequūt. et vbi cūqz
qz et in quocūqz est vna et alia pbat exemplum
de sapore qui fundat in qualitatibus tāgibili/
bus ex quibus causat tāquā qualitas secūda.
et ideo gustus cuius obiectū ē sapor fundat in
tactu imo ē quiddā tactus causaliter loquēdo si
cut gustabile ē quoddā tāgibile. Ad primū
igitur in cōtrariū dicēdū q̄ sicut sūt quattuor
gradus viuētū ita sūt quinqz genera poten/
tiar qz appetitiuū nō cōstituit distinctū gra/
dū viuētū a sensitiuo. et vbi est sensitiuum et
appetitiuū. tamen altera est potētia sensitua
et appetitiua. sicut in proposito sunt quinqz ge/
nera sensitua. quia isti duo tactus uon cōstitū/
unt diuersa genera sensuū imo vbi ē vnus et ali/
us. Sunt tamē diuerse spēs tactus vt pbatuz ē
Ad aliud dicendum est q̄ organum non ē vnus
formaliter sed tantū materialiter. Unde i eodē
neruo est alia qualitas fm quam est discretiuis
humidi et siccī. et alia fm quā est discretiuis frī/
gidi et calidi quia tamen se inuicem cōcomitan/
tur iste qualitates. ideo non est organum ita di/
stinctum sicut organa aliorum sensuū sicut est
neruus vel vena lingue secundum aliam et a/
liam qualitatē ē organū gustus et tactus et sic
humor vel potus per aliam qualitatē est gusta/
bilis et tangibilis. Ad aliud dicēdū q̄ illita/

ctus spēs dīnt sicut et obiecta formalia. Ad ob/
fectionē dicēdū q̄ vnus est perfectior alio. s.
qui est discretiuis p̄fectioris contrarietatis. s.
calidi et frigidi. tā dicis q̄ cā p̄fecte sentit vn⁹
obiectū suū sicut alius dicēdū q̄ hoc est verum
fm equalitatē p̄portionis. nō autē fm equalita/
tem adaequationis et perfectionis qz p̄fectior ē
imutatio a calido et frigido q̄ ab humido et sic/
co. pbat exemplū de visu aquile respectu sol/
et oculi noctue respectu obiecti sibi p̄portiona/
bilis vtrāqz aut visio est eque p̄portionabiliter
p̄fecta sed absolute vna est p̄fectior alia. Ad ali/
ud dico. q̄ ideo tactus facit esse animal quia ē
cōior sensuū et est fundamētum aliorū sensuum
sicut aīa vegetatiua facit corpus esse animatum
non q̄ sit p̄fectior nec qz sensus sit p̄fectior. i il/
la aut qualitate sensus conueniūt ambo sensus
tactus. qz in quocūqz aīali reperitur vnus et ali/
us et in quacūqz parte organi ideo non consti/
tūt diuersa animalia. Ad aliud dicēdū q̄ nō
sufficit cōtrarietas qualitatis actiue et passiue
que nō conueniunt in vno genere naturali sed
tā logico fm aut genus naturale dīnt vt contra/
rietas tangibilū qualitātū et ideo nō est vnus
obiectum et hec sufficiāt.

Veritur vtrū caro sit organum tactus
videtur q̄ sic secūdam p̄m xi de anīa
q̄ libus dicit. n. q̄ caro est instrumentum
tactus sicut pupilla visus. pupilla autē
est organū visus ideo et c. Preterea caro anīa
lis est animata aut igit aīa organica aut non or/
ganica nō pōt dici q̄ aīa nō organica qz huius/
modi est intellectiua tū. multa aut sunt animalia
habētia carnē aīatam sine anīa. intellectiua g
aīa organica et per consequens est pars orga/
nica animalis. Preterea vbi est sensus tactus
ibi est organū tactus. sed nō in omni pte aīalis
in qua est sensus tactus ibi est neruus ibi tamē
est caro g caro magis est organū tactus quam
neruus pba. mīnoris in capite est tactus et non
neruus. Preterea aliqua sunt animalia que non
habēt neruos ut p̄sces. tamē habēt sensum ta/
ctus g et c. In oppositū ē Cōmētator dicens
q̄ organum tactus est neruus coextensus toti
corpore et nō caro. sed est mediū in tangendo.
hoc ē pbat p̄s in proposito qz sensibile poss/
tum sup sensum nō facit sensationē sed positū
tangibile supra carnē facit sensationē g et c.
Ad istā questionem dicendum q̄ caro nō ē or/
ganum tactus sed aliquid int. carnē vel neruus
vel aliquid loco nerui extēsum corpore. proba/
tio conclusionis qz oz organū sensuum parti/
culariū continuari organo sensus cōmuni qz
sensus cōmuni habet iudicare de spēbus re/
ceptis in organis sensuū p̄ticulariū. caro autē
uon cōtinuatur organo sensus cōmuni quod

est in cerebro vel in
vertebra corde fm p
eos cōtinuant organa
sensus cōmuni.
cōtinuant ergo et c. Pr
tes naturales que dā
dant in carne que est co
qualitates actiue et passi
et aut aīales fundant i
tas tactus est virtus aīa
scilicet q̄ est quedā cā
neruosa aut nō tū est m
aut nerui coextēdunt i
sunt in qualibet parte ca
ca nerui et q̄ nō sic caro
nerui vel ppe quālibet p
amulculi neruoz qui ex
al modū rebus et hoc p
sum per illos aut ramu s
naut testina a corde vel co
pas. caro aut pura est tū
probat p̄s scdo de aīa. m
tandū sensum vel organū
et corpore et si qz qualitate
agere in qualibz parte co
summa ex quatuor elem
ad mediū et per cōsequē
ceptionē et passionē natu
sibiū quali tāū. Si ergo
organū tactus discretiū h
tūc illa pars cito possz co
alia in qua esset organū ad
go cōuenientia ad cōserua
dem nociuā. est organum
et inuicem ppter eandem
rumpat ab excellenti tangi
tendū qd vt dicit Cōmēta
nec iū naturā neruoz. po
e pbat scdo de aīa carnē
tamē pōt curial? dicit excu
e pbat scdo de aīa carnē
falsū quod caro est primū
la est primū organū visus. s.
primū organū visus imo ē
aliquāter instrumentū ita ē
tū. sicut mediū. vel pōt d
carne neruosa q̄ nō tū est me
Ad fm dicēdū q̄ caro aīalis
tū mediāte neruo toti carni
extēdit. Ad aliud q̄ vbi cūqz
ibi est neruus in rōne organ
q̄ ibi neruus formaliter
tū. sed sufficit q̄ sit iuxta
vel virtualiter et sic ē in quali
et fine nerui ppe extēdit et
finit tangibile. Ad propos

est in cerebro vel in corde imo nerui vel vene
derivate a corde simpliciter vel cerebro simpliciter medi
cos continent organa sensuum particularium or
gano sensus communis. et ipsi nerui vel vene es
continent ergo etc. Preterea quedam sunt virtu
tes naturales que dantur aialibus. naturales sunt fun
dantur in carne que est corpus mixtum in quo sunt
qualitates actiue et passiue scilicet virtute. Virtu
tes autem aiales fundantur in neruis et ventis sed vir
tus tactiva est virtus aialis ergo etc. Alterius est
scilicet quod est quedam caro nervosa quedam pura
nervosa autem non tantum est medium sed et organum. illi
autem nerui coextendantur toti carni aialis non quia
sunt in qualibet parte carnis quantumcumque modi
ca nerui et quod non sic caro pura in aiali. sed quia
iuxta vel prope quamlibet partem carnis sunt aliqui
ramusculi neruorum qui extenduntur per totum corpus
ad modum rethi et hoc propter in folio arboris ad se
sum per illos autem ramusculos vel neruos deri
uantur testina a corde vel cerebro per totum cor
pus. caro autem pura est tantum medium in tangendo ut
probat philosophus secundo de anima. necessitas autem potest
tandem sensum vel organum tactus esse coextensum to
ti corpori et si quod qualitates tangibiles possunt
agere in qualibet parte corporis cum quolibet pos
sit mixta ex quatuor elementis in qua reducuntur
ad medium et per consequens est impotentia ad re
ceptionem et passionem naturalem ab excellentiis sen
sibiliu quali tanu. Si ergo in una parte non esset
organum tactus discretiui huiusmodi excellentiarum
tunc illa pars cito posset corrumpi ab eis et super
alia in qua esset organum ad cognoscendum er
go convenientia ad conservandum aialis et fugien
dum nociva. est organum tactus ita extensum. et
est in se in se propter eandem causam de facili cor
rumpat ab excellenti tangibili. Ad primum di
cendum quod ut dicitur Commentator aristoteles tunc
nesciuit naturam neruorum. postea autem inquisiuit
et probavit secundo de anima carnem non esse organum
tamen potest curiali dicitur excusando per in quod non
contradixit sibi. quod statim post in de animalibus
subdit quod caro est primum organum sicut pupil
la est primum organum visus. sed pupilla non est
primum organum visus imo est interius. est tamen
aliqua iuxta instrumentum ita et caro est instrumen
tum. scilicet sicut medium vel potest dici quod intellexit de
carne nervosa quod non tantum est medium sed organum.
Ad secundum dicendum quod caro aialis est aialia aia sensiti
ua mediante neruo toti carni coextenso et interi
existente. Ad aliud quod ubique est tactus in aiali
ibi est neruus in ratione organi non autem requiritur
quod sit ibi neruus formaliter in qualibet parte
carnis. sed sufficit quod sit iuxta vel prope realiter
vel virtualiter et sic est in qualibet parte virtuali
quod virtute nerui prope existetis quolibet pars potest
sentire tangibile. Ad propositionem dicitur quod

in piscibus est aliquid proportionale neruis
et hoc sufficit.

Verum utrum ad tactum requiratur medium
extrinsecum in quo fiat. ut quod non medium
debet esse denudatum a sensibilibus illis
q sensus cuius est medium ut per inductionem
ut aer vel aqua que sunt media extrinseca non
sunt denudata a qualitatibus tangibilibus etc.
Preterea si qualitas tangibilis potest immediate
sentiri sine medio extrinseco illud non requiritur sed
in hieme sentimus aeris frigiditatem immediate si
ne alio corpore quod sit medium vel obiectum. quod etc.
Preterea quod figura sunt quorum ultima sunt simul
sed tangens et tactum sunt quod figura. quod eorum ultima
sunt simul quorum autem ultima sunt simul eorum non est
aliquid medium extrinsecum quod eorum ultima sunt in
eodem loco per quod etc. Preterea quod eorum potentia
immutatur a sensibili mediante alio prius immutatur
a medio extrinseco quod ab obiecto quod medium est
ei propinquius. sed tactus non prius immutatur a me
dio extrinseco quod ab obiecto sed simul quod etc.
In oppositum est philosophus et Commentator. Ratio comen
tatoris est quod aialia vivens in aere non patitur ab aere
vivens in aqua non patitur ab aqua cuius ratio est quod
passio naturalis est a contrario. locus autem non est prius
sed per formam locato quare etc. Alterius dicitur quod
si sentirent talia media hoc non esset ut pura sunt sed
per admixtionem alicuius vaporis vel alicuius
corporis cum ipsis per consequens per rationem arguitur
sic. Corpora nostra non habent locum naturalem nisi ratione
elementi dominantis. scilicet quod unum elementum locatur ab alio
alteratur ab eo. Elementa autem alterantur se super suas ex
tremitates secundum quas se invicem locant. quod non obsta
te locatione talium corporum adhuc poterit aialia pa
ti ab eis. Preterea quod est impotentia tale patitur
ab eo quod est actu tale corpora nostra sunt imo
ad excellentias qualitatium tangibilium cum sint ad me
dium reducta et temperata quod etc. Contra secundum sic. gene
ratio potest fieri cum mixtione in simplicibus. sed
generatio requirit alterationem quod potest fieri alte
ratio in aqua et ab aqua sine admixtione alteri
corporis. Preterea autem aqua calefacta est aqua
pura aut quid mixtum. Si pura quod non requiritur
ad suam alterationem aliquid corpus sibi ad mixtum.
sed ipsamet poterit alterari et per prius alterare se
sum si quid mixtum. quod in estate quod est aqua cale
facta et in hieme quando aer est frigidus factus non
sunt elementa pura in regionibus nostris. Pre
terea sequeretur quod qualitates tangibiles non sunt
corporum simplicium sed mixtorum tantum. Preterea scilicet
ipsi si esset vacuum ibi posset esse motus aialis per
gressivus. quod pes tangere terram et eius frigidita
tem non autem aerem vel aquam. quod potest elementum sim
plex immutare tactum. Respondeo quod tactus potest
comparari ad qualitatem aliquam inherenter acciden
talem vel adherenter in proprio subiecto vel in
b

alio sibi cōfictio primo pōt fieri tactus sine cō
 pore extrinseco medio sicut p3 de dolore apo/
 stematis qui sentit valde vehemēter nō autem
 nisi per tactum vt p3 inductus. Loquēdo autē
 de qualitate inherēte quodāmodo sentit sine
 diate sine corpore medio alio corpore cui ad/
 heret lz imēdiate tangente sicut p3 de qualitate
 existēte in corpore nō terminato sed fluīdo vt ē
 aer vel aqua quorū qualitates imēdiate tanguntur
 sine corpore medio alio a corporibus su/
 biectis. Si autē qualitas adherēs sit in corpore
 terminato non fluīdo aut extrema tangentis z
 tacti sunt humecta vel sicca. si humecta tunc sen/
 titur qualitas illius corporis mediāte alio cō
 pore. s. subiecto humiditatis illius siue sit aer.
 siue sit aqua. Si autē extrema sunt sicca tunc i/
 mediate sentit q extrema sunt sicca pōt esse vel
 pp caliditātē corporū se tāgentiū psumētē hu/
 miditātē corporū circūstantē vel pp fortē appli/
 catiōē eorū adinuicē eā vtolenter expellentem.
 Ad argumēta cōmentatorū. Ad primū dicendū
 q elemēta possunt cōsiderari fm suas qualita/
 tes actiūas z passiūas. z sic nō sunt similia sed
 contraria se inuicē alterantia. vel fm q vnum
 locat z cōtinet aliquid z nō fm q sunt partes
 vniuersi. Ad aliud dicēdū q aqua pura potest
 calefieri. cuius oppositū dicit lz ignis nō pos/
 sit in frigidari q ignis inter elemēta ē maxime
 actiūus. Calor respectu aliarū qualitātū habet
 rōnē forme vt dicitur quarto methueorū. z idō
 est minime passiūus nō sic aut aqua que est ma/
 terialior. Ad primū principale in oppositū
 dicēdū q medium debet esse denudatū a quali/
 tatibus tangibilibus oīo vel fm suas excellēti/
 as ita se hnt ista aer z aqua in quātum sunt me/
 dia. Si nō hērent aliquā quātitatē in magna ex/
 cellētia tūc magis sentirent q aliqua per ipsa.
 imo ipedirēt sentiri alia sicut p3 de aqua cōge/
 lata vel valde calefacta. z aere valde frigido. ad
 aliud dicēdū q si duo corpora se tangētia sint
 sicca. in vltimis tāgunt se sine medio. z sunt pri/
 gua. z eorū vltima sunt simul. Si aut humecta sūt
 eorū vltima nō tangūt se imēdiate sed mediāte
 corpore humido. Ad aliud dicēdū q aliquid
 pōt esse prius alio vel calitate vel tēpore vel si/
 tu. ita dico q pōt prius imutē p mediū extrin/
 secū q organū pōt ēt z fm sūū z fm calitatem
 in alijs sensibus a tactu sicut in visu. In mutaf/
 enī prius mediū a sensibili fm sūū q est ei p/
 piquius z fm calitātē q i muta? mediū est cā i/
 mutationis organū licet non prius tempore q a
 visio sit in instanti. In auditu ēt ē prior in mu/
 tatio z calitate z situ. z ipe. z in aliqua sui pte
 scilicet in remota ab organo quia sonus se mul/
 tiplicat mediāte motu locali sicut etiā in olfatu
 z gustu. in quo gustu mediū extrinsecū in muta?

est cā imutationis organū licet simul tempore i/
 mutetur salua que est mediū extrinsecum z or/
 ganū. Sed in tactu mediū extrinsecum prius q
 dem situ imutatur qz est propinquius non tam
 prius tempore sicut simul tempore percutitur
 clipeus z clipeatus non autem prius calitate.
 non clipeus percussus percutit clipeatum nec
 aer vel aqua in quantum sunt media extrinseca
 imutant organū tactus licet bene imutent in
 quātum obiecta. z hoc ideo quia medium extri/
 secum in tactu est accidentaliter requisitum pp
 hoc q non potest animal viuere sine eis. nec ta/
 ctus est nisi in aere vel aqua ideo non tangūt nisi
 si mediāte aere vel aqua modo predicto. non
 quia de necessitate tangat per aerem z aquam
 tāquā per mediū essentialiter requisitum. sicut
 caro vel sicut requiritur ad alios sensus. immo
 magis sensibilliter tangerentur sensibilia extri/
 seca sine talibus medijs quam in ipsis lz ergo
 non prius tempore vel calitate imutetur potē/
 tia tactiua a medio extrinsecū ab obiecto pus/
 tamen fm situm imutat z hoc sufficit ad tale me/
 dium.

Veritur virum sensibile positum su/
 pra sensum faciat sensum videtur qd
 sic qz cultellus scindens neruum cāt
 maximum dolorē maiore qz si scinde
 ret carnem. Aerius autē est organum tactus
 qui sentit dolorem ergo zc. Preterea aliquis
 humor potabilis positus sup medium gustus.
 s. supra carnem linguē sentitur ergo positus
 super organum Antecedens patet. proba? con/
 sequentie qz caro que est medium in gustu est
 corpus mixtum z compactum. potabile autem
 non est ita mixtum vel materiale. nec compo/
 situm ergo species potabilis materialis recipit
 in medio quam in organo qz vnumquodqz re/
 cipitur fm modum recipientis. Si ergo spēs
 potabilis recepta in medio causat gustum mul/
 to fortius potabile positum imēdiate super or/
 ganum cāt gustum. Preterea sonus habet esse
 in omni parte mediū. sed auris pōt audire in oī
 parte mediū. existēte etiā in parte sibi cōiuncta
 ergo zc proba? maioris qz quod habet esse in/
 tentionale tantum non manet absente generan/
 te sed sonus manet in omni parte mediū fm esse
 reale. minor est manifesta. ergo zc. Preterea
 odor in fumali euaporatione habet esse reale.
 sed sic fumalis euaporatio intrat nasum sentit
 odor ergo zc. Contra est pbs z omnes cōmu/
 niter cōcedunt in tantum quod dicunt aliqui q
 si cultellus scinderet imēdiate neruū in quo est
 sensus tactus homo non sentiret. Istam autem
 conclusionem sic probant aliqui. oportet sen/
 sum habere proportionem non tantū ad obie/
 ctum sed ad mediū ad hoc quod exerceat actū

salua q sicut ab excellēti
 rationabili sensui. nō imutatur
 a remissio in proportionatur
 obiectum si medium situm
 sum vel nimis remotū. vel
 obiecto posito super organū
 ta proportio mediū. id zc
 arguit sic. caro imutata ab o
 mni imēdiate organū tactu
 piquius pūille imēdiate im
 piquius mediū nō tollit eius
 ratio eorū est bec spēs in or
 obiecto. ergo mediāte corp
 bet esse minus materiale qz i
 qz in organo quia ab extre
 mū per mediū. Contra i
 quā caro habet esse mater
 cōsequens calor in carne ma
 sed calor carnis potest imēdi
 nam tactus qz est eius mediū
 gie calor aeris. Respondeo
 in. Contra est causa spālis. qua
 tūm sensum non facit sensu
 videtur nisi in lumine z requi
 tur mediū illuminatum. Si au
 tem sup organū visus obubr
 sequitur q non posset videri. I
 bus cōclusio pbi recte expone
 endum quod duplex est immu
 ra est naturalis vna scilicet a
 sensus a sensibili secundum i
 secundum eundem modū essen
 tia est sensus tactus calefit. z
 aliquid alterat vel mouesse
 immutatio animalis secundū q
 tionaliter vel spāliter a sensibi
 mediū essendi extra realem z m
 do ita est quod aliquis sensus i
 nū visus. Zact? autem vtraqz
 natur quod naturaliter proba
 est corpus mixtum sicut mediū
 ergo est passiū naturale z rece
 naturalis. Qualitates autem
 naturaliter actiue. ergo zc. Si
 tionaliter quia si tantum natu
 retur ratione qua mixtum natu
 rentur qualitates tangibiles q
 laps que naturaliter imutantur
 cas sentit huiusmodi qualitates
 vna bec patet ratione theolog
 post resurrectionē generalem eri
 in actu suo z tamen tunc tactus n
 naturaliter quia ista imutatio est
 tūm intentionaliter. tamen ist
 ista actiua gressissime poterit i
 tamen in statu isto non est intenti

suū. ita q̄ sicut ab excellenti sensibili et in ppor-
tionabili sensui. nō imutatur sensus nec etiam
a remisso inproportionatur. ita nec sentit suū
obiectum si medium sit nimis vel parū p̄oten-
sum vel nimis remotū. vel propinquū. q̄ ergo
obiecto posito super organū nō seruatur debi-
ta proportio medij. id ē. Contra istā rationē
arguit sic. caro imutata ab obiecto tangibili im-
mutat immediate organū tactus. similiter aer p̄-
pinquū pupille immediate imutat eam ergo pro-
p̄p̄uitas medij nō tollit eius imutationem. alia
ratio eorū est hec spēs in organo habet esse ab
obiecto. ergo mediate corpore medio i q̄ ha-
bet esse minus materiale q̄ in obiecto magis tū-
q̄ in organo quia ab extremo i extremum de-
uenit per mediū. Contra istam rationem ar-
guit sic caro habet esse materiale q̄ aer et per
cōsequens calor in carne magis quam in aere.
sed calor carnis potest immediate imutare orga-
num tactus q̄ est eius mediū. ergo multo ma-
gis calor aeris. Respondeo quod in vno sen-
su. s. visu. est causa sp̄ialis. quare sensibile possi-
tum sup̄ sensum non facit sensum q̄ color non
videtur nisi in lumine et requirit ad hoc vt vide-
tur mediū illuminatum. Si autem color pone-
retur sup̄ organū visus obubraret ipm. et ideo
sequitur q̄ non posset videri. Realijs aut̄ sensi-
bus cōclusio p̄bi recte exponenda. Circa q̄ sci-
endum quod duplex est immutatio sensibilis.
vna est naturalis vna scilicet quando imutatur
sensus a sensibili secundum illud tale esse vel
secundum eundem modū essendi q̄ est in re ex-
tra vt cū sensus tactus calet. vel alius sensus
aliquāter alterat vel mouet secundū locū. Alia
est immutatio animalis secundū quam imutat intē-
tionaliter vel sp̄ialiter a sensibili licet habeat
modū essendi extra realem et materialem. mo-
do ita est quod aliquis sensus imutatur sp̄ialiter
vt visus. Tact⁹ autem vtraq̄ imutatione im-
mutatur quod naturaliter probō quia organū
est corpus mixtum sicut mediū quod est caro
ergo est passiū naturale et receptiū actiōis
naturalis. Qualitates autem tangibiles sunt
naturaliter actiue. ergo et c. Similiter imutatur
intentionaliter quia si tantum naturaliter imuta-
retur ratione qua mixtum naturale. non plus
sentiret qualitates tangibiles quam lignum v̄
lapis que naturaliter imutantur. quia ergo ta-
ctus sentit huiusmodi qualitates. ideo et c. pre-
terea hoc patet ratione theologica in dāpnā-
post resurrectionē generalem erit sensus tactus
in actu suo et tamen tunc tactus nō imutabitur
naturaliter quia ista immutatio est corruptiua. q̄
tantum intentionaliter. tamen ista etiam maxie
afflictiva q̄ verissime poterit ibi ēē vna sine alia
tamen in statu isto non est intentionalis imutatio

sine reali et naturali imutatione quia causas ab
ea. Immutatio ergo intentionalis est sensus nō
autem naturalis. cum sine naturali possit esse. s.
in dāpnatis. Naturalis etiam potest esse in inan-
tatis que nō sentiunt et que tamen naturaliter
imutantur. et ideo tangibile positum sup̄ orga-
num tactus cū non imutet nisi naturaliter ipm
non facit sensum tactus. sed spēs tangibiles re-
cepta in eo intentionaliter facit sensum tactus
fit q̄ imutatio animalis in organo tactus vel alio-
rum. bene facit sensum. Non autem naturalis
sed immutatio naturalis in organo non facit sen-
sum imo magis impedit. quia si sine nāli posset
esse intentionalis magis sentiretur. sensibile sicut
patet in dāpnatis. tamen imutatio naturalis i
carne que est mediū bene facit sensum cādo
imutationem sensibilem in organo nō de se tū.

Responsiones in oppositum bene probant
q̄ imutatio animalis est similis cum imutatione
naturali pro statu vite nec sibi illa potest esse q̄
tum ad illos quatuor sensus de quibus fuit ar-
gutum. licet de visu. aliud sit propter rationem
superius tactam. non tamen probant q̄ imutatio
naturalis in quātum huiusmodi faciat sensum
quia magis impedit vt visum est. sed si sentiat
huius sensibilia tangētia organum hoc est rō-
ne imutationis animalis per se que causatur a
naturali imutatione fm quam tangūt organum
et ideo secundum hoc est vera propositio p̄bi q̄
sensibilia tangētia sensum nō faciunt sensum
quia ratione imutationis naturalis secundū q̄
tangunt organum nō faciūt sensum.

Veritur vtrum sensus sit receptiū si-
ne materia. videtur quod nō. De quod
recipit aliquid ab agente patitur ab eo
secundum q̄ est ens actu. sed agens in sensu ē
obiectū materiale v̄ forma existēs in materia q̄
et c. Preterea sensus recipit spēm obiecti cum
cōditionibus materie que sunt hic et nūc. ergo
cū materia. q̄ cōditiones materie nō seperant
ab ea. Preterea tactus est vnus sensus. et tamē
recipit calorem māli et nāli v̄ realiter. non in-
tentionaliter solum ergo et c. Preterea exēplū
p̄bi de cera et figura nō videt ēē pueniēs. quia
similitudo sic sequit̄ sicut cera cōfiguratur an-
no. ita sensus obiecto. sed figura nō est aliquid
absolutū super cerā. q̄ spēs rōne cui⁹ pfiguratur
obiecto. nō erit aliquid absolutū sup̄ potētiam
sensitiuam hoc est falsum cū sit aliqualē p̄ncipi-
um sentiēdi. p̄batio assumpti. q̄ si i figura esset
forma absoluta. esset actiua magis q̄ passiua. et
sic ceraceret figure magis quāz. ecōuerso
quātitas aut̄ cuius figura est terminus ē magis
passiua q̄ actiua. cū sequatur cōpo-^m rōe mate-
rie. Preterea hoc p̄bo sic quando cūq̄ aliqua
passio psequit̄ aliq̄ subiectū circūscripto om-

in absoluto alio a subiecto. illa passio nō erit ab-
soluta. sed figura ꝓ sequitur quantitatem circū/
scriptio omni absoluto alio a quātitate. qz posī-
ta aliqua quātitate. finita statim ponit aliqua fi-
gura. qz figura fm euclidē non aliud q̄ ter mia-
tio quātitatē. ḡ. 7c. Respondeo aliquando pa-
tiēs recipit formā fm eundē modū essendi q̄ ē
in agente ⁊ hoc est quādo est eodē modo dispo-
situm ad formā quo est forma in agente vel quo
materia modo agētis est disposita ad eam ⁊ istū
accidit in actione naturali in qua agens ⁊ pati-
ens cōmunicāt in materia. Aliquādo autē ꝓ pa-
tiens non est eodē dispositum. ⁊ tunc recipit
sine materia non q̄ forma in ipso recepta sit si-
ne materia. vel prius fuerit sine materia. sz qz
recipit formā nō cū materiali dispositione pre-
cedente vel nō recipiēdo dispositionem mate-
rie precedentis per oppo^m. ad aliam modo q̄
patiēns recipit formā reale vel materiale. qa-
cum dispositione materie precedēte. modo ita
est in proposito q̄ sensus nō est eodē modo di-
spositus ad recipiēdum spēm vel formam obie-
cti sensibilis. vel sicut materia ipsa. ⁊ ideo reci-
pit spēm eius sine materia ⁊ sine dispositione
materie. Sed ꝓ potentia sensitua vt dictum ē
est idē q̄ esse anime. sed esse nō potest ad recipere
ab agente pure naturali. sed tantū ab obiecto
spūali. ergo cū obiectū sensus sit corporale nec
potentia sensitua poterit ab eo speciem recipere
dicēdum quod aīa pōt mediāte corporeo or-
gano aliquid ab obiecto corporeo recipere. lz
aīa non possit imediate vt concludit arg^m. quia
ergo potentia sensitua ꝓpīqua nō tantum est
anima. imo includit organum. ideo potest ab
obiecto. spēm recipere stāte idēptitate reali
ipsius potentie nude cum anime eē. imo si esset
realiter diuersa ab aīa sicut qualitas quedam
absoluta. sequerē q̄ ipsa cū organo sine essen-
tia anime posset sentire. qz posita causa totali
ponitur eius effectus. potentia sensitua cū or-
gano est totalis cā sentiēdi. sed fort e dices qđ
potentia sensitua nō posset exire in actū nisi in
virtute aīe q̄ ē cā ꝓcipal. dato qđ ꝓ eēt qlitatē
absoluta. ꝓ q̄ per se pōt habere eē qualiter cūqz
siue per naturam siue per miraculū. per se na-
turaliter sine alio pōt agere sicut patet de acci-
dente in sacramēto altaris q̄ nō habet esse i su-
biecto. ⁊ tamē naturaliter agit. Modus enī
essendi vel subsistēdi nō ipedit naturalem actio-
nem sicut etiam oculus restitutus per miraculū
naturaliter pōt videre. modo ita ē q̄ accedens
absolutū ꝓ miraculū a subiecto absolui potest
quantū ad esse actū. ⁊ ideo si potentia est quali-
tas absoluta poterit agere sine eius subiecto
q̄ est anima. sed cōtra potētia sensitua non est
separabilis a corpore. Anima autē fm suā essen-

tiam est separabilis. s. humana. dicendum q. pote-
 tia propinqua ad sentiendum que est totalis ca. dis-
 cend. actum supposito obiecto. est non separabilis
 q. talis includit organum corporeum. q. est illud
 ab esse anime et sic ipsa potentia differt ab anima. sed po-
 tentia sensitiva per se que est remota talis est se-
 parabilis. sicut et esse q. idem sunt. sed ca. quare
 sensitiva dicitur magis inseparabilis q. intelle-
 ctiva. e. q. sensitiva dicitur per respectum ad actum
 sentiendi q. potentia sensitiva q. homo potest senti-
 re et intellectiva per q. potest intelligere. modo ita
 est q. ad actum sentiendum concurrunt per se due ca. par-
 tiales ex parte hominis. s. potentia sensitiva et organum
 et ideo utraq. requiritur et neutra sufficit. et ideo
 sensitiva potentia ut sic est inseparabilis ab organo.
 sed potentia intellectiva est totalis causa intelligendi
 nec requirit aliam causam per se ex parte hominis ideo
 dicitur separabilis. non. n. per se ut in organo tanquam
 instrumentum. Ad primum in oppositum dicendum q.
 si intelligat maior q. patiens formam recipiat finem
 eandem dispositionem qua est in agente non est verum
 nisi de patiente passione naturali et virtutis. non
 autem intentionali. sicut est in proposito de sensibili. si
 autem intelligat q. agens non agit nisi finem q. est in actu
 non finem q. est in potentia. et per hunc patiens non reci-
 pit aliquid ab agente nisi finem q. in actu. ita q. re-
 ceptum est procedens ab actualitate agentis non po-
 tentialitate. Verum est si includit propositum sub
 isto intellectu. Ad aliud dicendum q. conditiones
 materie possunt accipi. put. opponuntur virtuali.
 et sunt conditiones singularitatis et sic verum est
 q. sensus recipit speciem cum conditionibus mate-
 rie. Alio. p. dispositione reali. q. materia reci-
 pit formam naturalem et realem. que dispositiones
 sunt qualitates active et passive isto. non est verum
 q. sensus in quantum huius. et per se recipiat speciem
 cum materia. Ad aliud dicendum q. tactus in quan-
 tum sensus non recipit calorem materialiter sed in-
 mutat intentionaliter tamen in quantum sensus. licet
 illa imutatio non possit separari a naturali imu-
 tatione per statum vite. et non recipit speciem. sine mate-
 ria ut sic. Ad aliud dicendum procedendo arg. q. si
 similitudo non tenet quantum ad id de quo procedit q.
 figura cere. non est forma absoluta sicut species ut
 bene probatum est sed est similitudo ita q. sicut
 mediante figura cere assimilatur anulo et cere fi-
 gura est similitudo forme anuli non materie. q.
 recipit tamen formam non materiam. ita mediante
 specie sensus assimilatur obiectio et species tantum re-
 presentat formam obiectivam. sicut species colo-
 ris tantum colorem. non parietem vel superficiem
 q. per se non faciunt ad subiecta imutationis. h.
 magnitudo et figura faciunt ad differentiam eius
 aliter enim imutat magna quantitas q. parva
 quia fortius et plura colorata vel alba quam
 unum ideo et cetera.

q. n. q. potētie distinguuntur p obiecta. sed obiecta sensuū sunt accidētia extrinseca que nō sunt tñ quīqz gñuz sed pluriū ergo &c. Preterea magnitudo & figura sunt p se sensibilia & dñt a colore plus quam sonus qz sunt i aliquo pñdicamēto. nō aut color & sonus. ergo cū istalia potētia sensitua respectu coloris alia respectu soni. videt quod alia debeat esse figure & magnitudinis ab alijs sensibus particularibus. Preterea vnus sensus ē tātum vnus cōtrarietatis. sēsus tactus ē pluriū cōtrarietatum. qñ est vnus. & per cōse quēs sūt sex sēsus. Preterea quod nō sūt quī que. quia i ferius nō distinguuntur a superiori nec ponit i numero cum eo s; gustus. est quidam tactus g &c. Contra est pñs qui hic pbat ex itētiōe i illo capitulo. Quod autē nō sūt sēsus nisi quī que. Respondeo dicēdum q probatio pñi nō est a priori quia probat propositū ex numero organorum. Organa aut sunt propf sēsum & nō ecōuerso probādum ē ergo a priori sic. Omnis potētia cognoscitiua efficit opationē suam p quādam cōformitatē ad obiectum. q nō potest facere potētia organica nisi per receptiōem spēs obiecti in organo quo est cōformis obiecto. & ē etiam determinatiua potētie ad cognoscēdum hoc vel illud obiectum. secūdm quod a diuersis obiectis ipñmūt diuersa species in organo per diuersas imutationes organi ab obiecto. Est. n. duplex imutatio in genere. quedam nālis qdā aīalis. Nālis ē secūduz quam vel per quā forma recipit in patiente fm illud esse reale & fm dispositionē materiē cōsimilē illi que ē in agente. Nālis aut est fm quam recipit scdm esse itētionale spēs obiecti agētis ipotētia aīalem. Ista aut spēs sic recepta nō denominat subiectum. Unde visus nō dicitur coloratus proprie sicut paries dicitur coloratus quia nō recipit colozē nāliter. Sensus aut non tantum recipit colozē vel imutat nāliter ab obiecto. qz tunc inaiata que sic nāliter imutat possent sentire. Si aut imutant aliqui sensus nālit. cum hoc tamē imutatur itētionale. Immutatio. n. nālis ipedit aīalē. & sensationē vt visum ē. Si. n. eēt imutatio itētionalis sine nāli sicut ē in visu magis sētitur & verius qz cū ea. Ex diuersitate igit imutationis organi ab obiecto. & pformationis suam sic sufficiētia sensuū. qz aliquādo sensus imutant tñ itētionale. Aliquādo cum hoc mālit. si primo sic est visus si secundo modo. aut est trāsmutatio nālis ex pte obiecti. aut ex pte organi. Si ex pte obiecti aut sit talis imutatio mediāte motu locali. & sic est auditus qui imutat a sono se multiplicatē in aere vsqz ad auditum

mediāte motu locali. Aut sit mediāte motu alterationis. sic est odoratus qui sētit odorē pcedē ab odorabili fm q est alteratū p calefactionem vnde in hieme vix odoratur corpus odorabile p cūque si sit congelatū. Non autem accipitur aliquis proprius sensus fm quod imutat per motum in quantitate quia quantitas est sensibile cōmune non proprium & ideo secundum eā non debet assignari sensus proprius. Si autem imutatio sit naturalis ex parte organi sic habemus gustum & tactum sed differūt quia organū tactus imutatur a calore vel qualitate sensibili que est eius obiectum imediate vel saltem pōt ab ea imediate imutari. Gustus aut non pōt imediate imutari a sapore qui est eius obiectū sed mediāte humore salua li cōfūctio lingue probatio istius secūdi qz si imutaretur imediate a sapore semp iudicaret sapore talem qualis est hoc aut est falsum in febricitantibus quib; videtur dulce amarum pp amaritudinem hūoris cōiuncti quare &c probatio primi. quia in quodcūqz passum. actiū eiusdem rationis agere potest. & aliud eiusdē rationis actiū in illud agere potest spāliter si passū sit extrinsecū qd dico propter intellectum & volūtātē que possunt pati in nobis intrinsece. que tamē obiecta mouent intellectum & volūtatem vnus hominis. non mouet propter hoc nec possunt mouere intellectum & voluntatez alterius tñ enim diuersorum posset esse vna intellectio numero. modo ita est q calor in aere vel alio corpore extrinseco & calor in carne que est medium intrinsecum sunt eiusdem rationis. quia vnus generatur ab alio generatione vnioca. q si calor carnis pōt agere imediate in organum tactus. ita poterit imediate calor extrinsecus. Preterea calor magis materialiter recipitur in carne quam in aere cum sit materialior. q si calor carnis pōt imediate imutare organum tactus q est receptiū spēs sine materia multo magis calor aeris quia vt probatum est. imutatio materialior magis impedit spiritualior est sensibilior. Ex predictis patet ordo potentialium q visus cum imutetur tantum intentionaliter est nobilior sēsus & certior. Post hunc autem auditus qui minus materialiter imutatur. quia mediante motu locali qui tantum est primus motuum. Post hunc olfactus quia imutatur materialiter ex pte obiecti quod est remotus a potentia quam organum. Post hunc gustus quia imutatur materialiter ex parte organi. sed non imediate cū suo subiecto s; mediante humore intrinseco. Ultimus autem quo ad nobilitatem cognitionis est tactus quia imediate ab obiecto suo materialiter imutatur. est tamen primus ordine generationis vel imperfectionis vel cōi.

tatis quia est fundamentum omnium aliorum et communibus habentibus sensum etiam imperfectum. Ad primum in oppositum dicendum quod obiectum sensus est tantum accidens de tertia specie qualitatis. Unde septimo philosophorum dicitur quod illa secundum que fit alteratio non differunt a sensibilibus. Tertium est autem per philosophum ibidem quod alteratio est in tertia specie qualitatis supra in predicamentis. Dicitur quod in tertia specie qualitatis est passio et passibilis qualitas que etiam dicuntur passionem. quia passionem inferunt sensibus. Hic autem qualitates differunt formaliter quantum ad immutationem sensum. et ideo secundum hoc accipiuntur diversi sensus. non autem secundum genera accidentium ut supponit argumentum. Ad secundum dicendum quod magnitudo et figura non differunt a propriis sensibilibus secundum rationem obiectivam formalem et propriam que requiritur ad distinctionem potentie sensitivae proprie. licet absolute quantum ad suam entitatem realem distinguantur ab eis magis quam ipsa inter se. Circa quod sciendum quod sensibilia communia que media sunt inter sensibilia propria que immutant sensus proprios per se et primo et sensibilia per accidens que nec per se nec primo immutant sensus. quia sensibilia communia non immutant per se sensus proprios quia faciunt ad differentiam immutationis. Aliter enim immutatio magnitudo parva et magna. et unum quod multa. et circulare quam triangulare et quiescens et motum sed non faciunt ad substantiam immutationis sensus proprii nisi mediante sensibili proprio. et ideo in illa non debet sumi aliqua potentia sensitiva propria. Ad aliud dicendum quod tactus est plures sensus secundum speciem non autem secundum genus ideo sunt tria quinquaginta sensuum. sicut sunt quinque genera potentiarum. licet non sint nisi quatuor gradus virtutum. ita in proposito quia unus sensus tactus super alium non constituit distinctum gradum tangentium. Vel potest dici quod tactus est tantum unius generis philosophici. Talia autem non solum sunt illa quorum unum per se transmutatur in alterum. sed etiam illa que transmutantur in tres. Omnes enim qualitates tangibiles sunt transmutabiles in mixtum. Vel potest dici quod habet unum genus proprium innominatum quod potest dici qualitas tangibilis. sicut omnes sensus habent unum genus proprium inominatum quod potest dici sensus in communem. Ad aliud dicendum quod quantum ad modum immutandi qui est realis in utroque gustus est tactus quia gustabile tangit realiter organum. In medium gustus et gustatur tangendo. tunc quantum

ad obiecta formalia sunt diversi sensus. sapor. non est obiectum sensus gustus qui quidem sapor est qualitas secunda causata a primis. sed obiectum tactus sunt qualitates prime. Aliter etiam posset dici quod gustus est quidam tactus ratione medij requisiti utrobique. quod est idem re. scilicet corpus humidum. Gustus. non capit saporem medij ante humidum seu humore salivali coniuncto. tactus etiam fit mediante aere vel aqua quando extrema tangentium se non sunt sicca. ut dictum est supra. tamen illud medium in tactu est accidentale. non autem in gustu ut dictum fuit supra.

Veritur ratione huius quod dicitur in littera. quod idem est actus sensibilis et sensitivus. Verum actio et passio sit idem actus siue motus. arguitur quod sic. secundum philosophum. Idem est actus motus. et mobilis. Actus actus est actio in mobili. Actus est passio ergo etc. Preterea actio est in patiente. sed si actio non esset idem quod passio esset contraria sibi et sic non esset in patiente. cum contraria non possit esse in eodem. ergo est idem quod passio. probatio maioris quia si actio esset in agente. cum fundetur in motu. Tunc agens in quantum agens moveretur. quia illud moveretur in quo est motus. consequens est falsum. ergo et antecedens. Preterea philosophus probat quod philosophorum quod ad actionem et passionem. non est motus. quia ad motum non est motus sed ista probatio non valeret. si actio et passio non esset motus ergo et cetera. Preterea actio est duplex ut dicitur nono metaphysice. Una transiens in materiam exterioriorem et alia inmanens. Preterea actio cum motu est continua et per consequens successiva. Sed omne successive aut est tempus aut tempore mensuratum ergo et talis actio. sed non potest esse tempus quia est in genere quantitatis. ergo est tempore mensuratum. Sed omne mensuratum tempore est motus ergo et cetera. Preterea potentia activa et passiva sunt essentialiter distincte. Sed potentiarum diversarum sunt diversi actus essentialiter. ergo et actus talium potentiarum sunt essentialiter diversi. actus potentie active est actio. et passive potentie est passio ergo etc. Preterea ignis agens in duo ligna. aut agit unica actione aut duabus. Si una aut illa erit in agente. et sic habeo propositum. si in passio tunc erit in duobus lignis. et sic sequitur quod unus accidens numero erit in duobus subiectis quod est inconveniens. Si autem duabus actionibus agit puta calefactionibus. tunc idem

agens numero habebit
et differentes et eiusdem
factio est in passio ita quod
idem motus sequuntur in
passio in tertio philosophorum
specie sit idem actus spec
cium et passium spec
ecio erit doctrina et act
rins quod agere erit pati
et passio sunt idem motus
tum singulares. Verum e
subiectum est inconveniens
Respondeo. Dico duo
aliquid est predicamentum
de quod aliquo modo act
cione. Probatio primi si
ratur a fundamento suo vel
Alia autem relatio v
datur super actionem et pa
calefactionis ad calefactionem
solum rationes fundandi i
actio et passio. vel secundum
illis vel secundum fieri ut
facto. vel secundum factum
et calefactionis ad calefact
metaphysice. ergo talis re
pari ab actione et passio
relatio est in agente et
ens. Et in patiente que
Potestas enim est in pa
ergo et actio est in agente.
respectus realis est in eo qu
per eum licet hic non o
rationis sicut patet de se
fetur ad scientiam. sed scien
tem est respectus realis a
ergo in agente sic relatio.
per philosophum de trinitate dicit
dicamta non dicunt res al
nullius importat respectum
respectu referitur agens ad
Preterea impossibile est
habeat non agente agens nisi
quam formam in eo existente
cundus quod est mutatio est
tur sed illa mutatio non est a
tum. quia de non agente non
per aliquid existens in eo ab
tum est quod non sit agens so
actionem. ergo actio est forma
in agente. Preterea novem
tum habent esse in subiecto. in
substantia. sed re latum habet
respectu ad terminum. Act

agens numero habebit plures actiōes nume/
ro differentes et eiusdem speciei. Preterea
si actio est in passio ita quod actio et passio sint
idem motus sequuntur illa tria incōuenientia
posita in tertio philosophorum. Quod diuersorum
specie sit idem actus specie et numero. quia a/
ctuum et passuum specie differunt. Similiter
doctrina erit doctrina et actio erit passio. Et ulte/
rius quod agere erit pati. Preterea si actio
et passio sunt idem motus accipiamus unum mo/
tum singularem. Verum est quod hic motus erit pas/
sio hoc autem est incōueniens. ergo etc.

Respondeo. Bico duo primo quod actio secu/
dum quod est predicamentum est in agente. Secun/
do quod aliquo modo actio et passio sunt in pa/
ciente. Probatio primi sic. Relatio non sepa/
ratur a fundamento suo vel a ratione fundandi.

Aliaque autem relatio ut de secundo modo su/
datur super actionem et passionem sicut relatio
calefactiōis ad calefactum patris ad filium. ut
saltem rationes fundandi istas relationes sunt
actio et passio. vel secundum esse sicut in patre et
filio. vel secundum fieri ut in calefacte et cale/
facto. vel secundum factum ad faciendum si/
cut calefactum ad calefactibile. ut patet quanto
metaphysice. ergo talis relatio non potest se/
parari ab actione et passione subiecto. sed ta/
lis relatio est in agente ut est agentis ad pati/
ens. Vel in patiente que est patientis ad agens.
Paternitas enim est in patre. filiatio in filio.
ergo et actio est in agente. Preterea omnis
respectus realis est in eo quod realiter refer/
tur per eum licet hic non oporteat de respec/
tu rationis sicut patet de scibili quod non re/
fertur ad scientiam. sed scientia ad scibile. Actio
autem est respectus realis agentis ad patientem.
ergo est in agente sic relatio. Probatio minoris
per Boetium de trinitate dicentem quod septem pre/
dicamenta non dicunt res absolutas ergo for/
maliter importat respectum realem. illo autem
respectu refertur agens ad patientem. ergo etc.

Preterea impossibile est aliquod causatum
fieri de non agente agens nisi imutetur ad ali/
quam formam in eo existentem. Forma enim se/
cundum quod est mutatio est in eo quod muta/
tur. sed illa mutatio non est ad formam absolu/
tam. quia de non agente non fit aliquod agens
per aliquid existens in eo absolutum. Sed cer/
tum est quod non sit agens formaliter nisi per
actionem. ergo actio est forma respectiva existens
in agente. Preterea nouem genera accidē/
tium habent esse in subiecto. in hoc differunt a
substantia. sed relatio habet in subiecto esse licet
in respectu ad terminum. Actio est de illis. er/
go habet esse in subiecto. et secundum suam rationem
formalem est in subiecto. Non autem potest dici
quod sit formaliter in patiente. quia accidens
existens formaliter in subiecto denominat ipsum.
et ideo si esset actio formaliter in patiente patientes
diceretur agens. sicut partes dicitur colorat
in quo est color formaliter hoc est falsum. sed so/
lus agens denominatur ab actione. ergo est in eo
sicut in subiecto. Preterea creatio est actio
in creante. ergo similiter actio agentis creati est
in agente. Probatio antecedens quia si esset in
creatura cum creatio passio non differret a crea/
tura tunc creatio actio non esset prior naturali/
ter creatura. Hoc autem est falsum. quia est eius
causa. consequentia patet. quia sicut se habet agens
in creatum ad suam actionem. ita agens crea/
tum ad suam per auctoritatem. Quicquid dicitur
ut quod secundum aliquos mouere motio et motus
sunt idem secundum essentiam. sed secundum ve/
ritatem hoc est falsum. quia mouere non dicit re/
spectum motus ad mouentem. ut dicunt. sed mo/
uentis ad motum vel passum. nec motio dicit re/
spectum mouentis ad passum sed passio ad mo/
uens. mouere autem est agere. ergo agere est respec/
tus agentis ad passum non e converso ut dicunt
alii. Dicendum est ergo secundum predicta quod
actio est respectus quidam agentis ad passum
in agente existens. Et passio respectus quidam
patientis ad agens in patiente existens. Ad hoc
autem est forma fluens materie inter utrumque. ut
est fluxus forme in quo ponit istos duos modos
intelligendi motum. Commentator tertio philosopho/
rum. Et dicit ibi quod iste secundus modus est famo/
sior sed primus est verior secundum primum mo/
dum motus est in genere sui termini vel forme.
Motus autem secundum alium modum est in ge/
nere ad aliquid in primo modo relationis que
sumitur secundum numerum vel unum. quia respectu
termini a quo importat talis fluxus multiplex
respectu termini ad quem unitatem. Est autem
intelligendum propter conclusionem principalem
quod respectus quo ad presens est in duplici
differentia. Est enim quidam respectus in/
trinsecus adueniens qui de necessitate adue/
nit positus extremis. et talis tantum est de gene/
re relationis sicut positus duobus albis de ne/
cessitate sequitur similitudo. Similiter po/
sita activa et passiva generatione in facto esse de
necessitate ponitur paternitas et filiatio. Ali/
us est respectus extrinsecus adueniens qui
non ponitur de necessitate positus extremis.
Talis est respectus importatus in quibusli/
bet aliis predicamentis relatiuis. posita. n. re/
quodaliis ipsa et tempore non de necessitate ponit

quādo. s. requiritur vel adiacētia tps ad tpa/
le. hoc viso sciēdū q agēs p̄t p̄pari l' ad finēz
pductū siue sit i fieri siue i fco cē vt calefactō
ad calefactōz siue ad calorē qd ē idē q̄tū ad h
Tunc sic includit relatiōem vel refertur ad ip/
sum productum relatione que est de genere ad
aliquid. non enim posito igne agente absolu/
te z lignis de necessitate sequitur calefactio vel
talīs relatio. sed requiritur appropinquatio ex/
tremoz. nō est ergo de genere ad aliquid sed
d genere actiōis. Talis ergo respectus extrin/
secus adueniēs que ē agētis ad patiēs in agen/
te existens ē actio que est predicamētum. z si/
mile est d passione. Quātum ad scdm argu/
mētum ē sciēdū q actio quedam est d genere
actionis. z ista ē proprie dicta actio d qua dictū
ē imēdiate. Et ē quedam actio acta v' produ/
cta que nō. est d genere actionis sicut intelli/
gere z velle. sunt quedam forme absolute non de
genere actiōis sed sūt acte vel producte per
actiones intellectus z voluntatis que sūt de ge/
nere actiōis. Istam diuisiōem ponit simplici/
super predicamēta. Querēs quare facere po/
nitur predicamētum z nō factio. Et respōdet
q hoc ideo ē quia factio dicitur de actōe z ef/
fectu actiōis. Utrūqz eim dicitur actio z factio
z effectus eius. Certum ē aut quod effectus
actiōis est actio nō que est predicamētum sed
facta. Comētor etiam tertio phisicorūz. di/
cit q agēs z patiēs z actio z passio differūt. s.
actio facta iter illa est eadem secūduz auctori/
tates. ergo ista est quedam actio facta i patien/
te que differt ab actiōe que ē predicamētum.
z d hac actiōe facta loquitur philosophus se/
cūdo de anima dicens q ideo quod imprimitur
a sensibili in sensum ē actio. Certum est au/
tem quod non imprimitur in ipso aliquid d ge/
nere actionis sed eius effectus qui est in sensu
imprimitur. ergo est aliqua actio acta preter il/
lam que ē de genere actiōis. Sed potest queri
quare sic nominatur. respōdeo q actio que est
de genere actionis est respectus in agente tan/
tum quia latēs nos quātūcūqz de se manifesta/
tur per effectum que ē actio acta. z quia sic res
nominamus in alijs sicut per sensum apprehen/
dimus vt cōmūiter dicitur ideo zc. Ponitur
exemplū de charitate que licet sit habitus no/
bilis quia tamē est latens in anima nominatur
per effectum qui est dilectio. Est ergo duplex
actio scdm iam dicta. sed actio acta est illa que ē
in patiente quia est effectus actionis pprie di/
cte. z ideo non est actio predicamētū que ē in
agente. non enim est causa sui ipsius. z differūt
in hoc q actio que est predicamētū est secūdu
quam vel per quam ab aliquo est aliud. Actio
autem acta est secūdu quam aliquid est ab ali

quo. Esse autem a quo est aliud z quod est ab
alio sunt rationes oppositae nec eidem possunt
conuenire sicut idem per se non potest esse pro/
ducens z productum pater z filius respectu
eiusdem. Pater enim est a quo est filius. z fi/
lius qui est a patre. Non est ergo verum quod
dicunt aliqui scilicet quod motus vt est ab a/
gente est actio nisi intelligatur de actione acta
que est effectus actionis. Hoc enim est propri/
um productum vt productum est per actionē ef/
se ab alio. sed potius debet dici econuerso qd
actio est a qua vel per quam ab aliquo est ali/
ud. Ad primum dicendum q verum ē quod
idem est actus motui actiue qui est actus passi/
ui vel mobilis formaliter. sed ille actus non est
actio que est predicamētum que est in agente
formaliter. sed est actio producta effectiue ab
agente. Ad secundū dicendum quod actio
acta est in patiente vt dictum est. non autem il/
la que est predicamētum. Ad probationem di/
cendum quod actio illa que est in agente non
est motus. ideo non sequitur quod omne agēs
inquantum huius moueatur sed potius quod
sit motus. Ad aliud dicendum quod con/
sequentia philosophi non tenet per illud me/
dium quod actio sit motus. sed tenet per simi/
le sic. Si ad motum non est motus. ergo a simi/
li ad actionem non est actio ex qua consequen/
ter vltimus sequitur. Ad actionem nō est actio
ergo ad actionem non est motus. quia actio est
causa motus effectiua vel formalis. qua agēs
agit vel dicitur agēs. Alterius dicitur per
hoc quod esset processus in infinitum in actio/
nibus. quia si ad actionem esset motus cum isti/
us motus actio sit aliqua causa oppoteret pre/
supponi aliam actiōem aliam ab illa ad quam ef/
set ille motus. z tunc queram de illa actione q
est causa illius motus. Utrum ad illam sit mo/
tus vel non. si non eadem ratione nec ad pri/
mū si sic erit processus in infinitum. Pre/
terea tenet per locum a minori consequentia
philosophi. quia cum motus sit actus potentis
passiue si ipsa potest exire in actum suū qui est
motus sine motu precedente. Multo fortius
potentia actiua potest in actum suū qui ē mo/
tus sine motu pcedēte. Ad aliud dicendum qd
philosophus non intendit ibi distinguere actiō
nem que est predicamētum in illos duos ita q
vterque sit de genere actionis. imo vterqz mo/
tus ibi positus est extra genus actionis.

Utraque enim actio tam manēs in agente si/
cut intelligere z velle. quaz transiens est actio
producta. Sed differentia est quantū ad hoc
quod talium actionum. quedam est perfectio
agentis licz nō fm q agēs ē s. s. q per se tibi
le est ita q ideoz s. z diuersas rationes sit agēs

receptiens. Quedā an
ta operantis sicut trās
dam q actio que est p
spectat extrinsecus ad
te non est successiua qua
sit tempus. sed tantum qu
cōsequēti quia coexistit
z manet cum motu. nō t
est causa sui ipsius. z mo
re. nō tamē oppoteret q p
mētur tempore. sicut
poti nō tamē mēsurat t
Vtetur vi
ris possit
videt q nō
simul moue
sensas particularis senti
necur simul in cōtraria
origine mouetur sensus a
ideo si simul sentit cōtrar
ris ad cōtraria. Pretere
est sensus mouetur simu
But ergo sunt equalis vi
tū impediat se ne vtrunq
est maioris virtutis. z tū
tur quia maior motus imp
oppositū est phis. Respo
ble q possibile est duo se
mal offerri sensui. But erg
tū sic habeo propositum
dem rōne. z alterum quia i
propinqua z equalis virtut
terra expeitur ad sensum
sentimus calidū p aliam fr
his actus nō est vnus non
vnus pletatis quia ē vnus
lidus z frigidū sunt vnus
z. Pretere potētia discer
gnoles eorū differentiam nō
vtrūqz. sed vnus cognoscit
grigo zc. Cōtra hoc argu
z nigrū aut rōna sensatōe au
quia intellectus ē potior sensu
para simul intelligere imo si
dine oppoteret esse vnā actu
diuersitas actū cōsequit diu
obleta sūt plura ergo z actus
sū motoribus sūt diuersi mo
bila sūt mouētia diuersa erg
delectū z sensatō dicitur q v
diuersa obiecta vna sensation
lineam terminari ad diuersa
conueniēs ergo zc. Sed nō
nōnibus. Probatio. quia si a
gubant egredi plures operati
ratiōne z infinite. sed hoc est

et recipiens. Quedam autem est perfectio extrinseca operantis sicut transiens. Ad aliud dicendum quod actio que est predicamentum que est respectus extrinsecus adueniens manens in agente non est successiva quia mensuretur tempore vel sit tempus. sed tantum quia coexistit tempori ex consequenti quia coexistit motui cuius est causa. et manet cum motu. non tamen est motus quia nihil est causa sui ipsius. et motus mensuratur tempore. non tamen oportet quod propter hoc illa actio mensuretur tempore. sicut Angelus coexistit tempori non tamen mensurat tempore.

¶ Veretur utrum sensus particularis possit simul recipere contraria videtur quod non. Impossibile est idem simul moveri motibus contrariis. scilicet si sensus particularis sentiret simul contraria moveretur simul in contraria. Probatio. prius. n. origine movetur sensus a sensibili quod sentiat. et ideo si simul sentiret contraria simul moveretur a contrariis ad contraria. Preterea si ita esset ut dictum est sensus moveretur simul a duobus contrariis. Aut ergo sunt equalis virtutis illa contraria. et tunc impedirent se ne utrumque sentiret. Aut alterius est maioris virtutis. et tunc illud solum sentiretur quia maior motus impedit minorem. In oppositum est philosophus. Respondetur quod hoc est possibile. quia possibile est duo sensibilia contraria simul offerri sensui. Aut ergo sensus utrumque sentit et sic habeo propositum. Si alterum ergo eadem ratione. et alterum quia suppono quod sint eque propinqua et equalis virtutis ad modum. Preterea experimur ad sensum quod per unam manum sentimus calidum per aliam frigidum. Si dices sensus tactus non est unus non valet saltem respectu unius contrarietatis quia est unus respectu eius. Calidum et frigidum sunt unus contrarietatis ergo etc. Preterea potentia discernens inter duo et cognoscens eorum differentiam necessario cognoscit utrumque. sed visus cognoscit differentiam albi et nigri ergo etc. Contra hoc arguitur sic si sentit album et nigrum. aut una sensatio aut pluribus. non una quia intellectus est potior sensui. et tamen non potest plura simul intelligere imo si intelligat magnitudinem oportet esse unam actu ergo etc. Preterea diversitas actuum consequitur diversitatem obiectorum obiecta sunt plura ergo et actus. Preterea diversis motoribus sunt diversi motus. diversa sensibilia sunt movenda diversa ergo etc. Preterea in de sensu et sensato dicitur quod unum sensum sentire diversa obiecta una sensatione est simile et unam lineam terminari ad diversa puncta. hoc est inconueniens ergo etc. Sed non pluribus sensationibus. Probatio. quasi ab eadem potentia possunt egredi plures operationes simul pari ratione et infinite. sed hoc est inconueniens ergo

et primum. Probatio consequentie per philosophum quarto physicorum. Si duo corpora possunt esse simul pari ratione infinita. quia sicut dimensiones infinitorum corporum se compatiunt non possunt sic nec duorum. Preterea impossibile est idem corpus figurari diversis figuris ergo nec idem sensus diversis sensationibus simul. Probatio consequentie. quia species in organo assimilatur figure in cera secundum philosophum. Dicendum quod aliquando unica sensatione sentit utrumque sicut quando cognoscit unum in habitudine ad alterum. ut scilicet differentia vel contraria vel similia si sunt similia alteri aut pluribus scilicet quando sentit utrumque absolute et in se. Ad primum in contrarium dicendum quod intellectus noster unica intellectio non potest plura obiecta intelligere si sunt disperata. sed hoc tantum potest sub una ratione obiectiva. sic etiam visus potest album et nigrum cognoscere simul in quantum conveniunt in quadam differentia vel contrarietate que est una ratio obiectiva cognoscendi simul utrumque. Preterea idem ad secundum et tertium quod ut simul cognoscuntur habent rationem unius obiecti et unius motoris. Ad argumenta alterius partis dicendum ad primum quod prima non valet. Ad probationem philosophi quod non est simile. quia non est maioris potentie facere infinita corpora esse simul et duo. Tantum enim repugnantiis habent dimensiones duorum corporum ad invicem quantum dimensiones infinitorum. scilicet maior virtus requiritur ad sentiendum simul plura quam unum et infinita quam duo. Ad aliud quod similitudo quantum ad hoc currit quod sicut cera per figuram assimilatur anulo sic sensus etiam per speciem obiecto. sed non quantum ad propositum ut ratio concludebat. quia figura est terminus intrinsecus quantitatis. et ideo unus quantitatis corporee est tantum una figura Species autem non est forma ex sensu intrinsece procedens ab obiecto extrinseco in sensum.

Ad primum principale in oppositum dicendum quod sensus non movetur propter hoc contrariis motibus. quia motus contrariorum in sensu si sunt contrarii sicut nec in medio. imo minus quam in medio tamen in eodem puncto mediis species potest esse albi et nigri. et hoc ideo est quia species sensibilibus non recipiuntur materialiter in sensu sicut in re extra ubi tantum sunt contraria. Ad secundum dicendum quod illi motus possunt esse equalis si obiecta sunt equaliter non mutantur. vel in equalis si inequaliter. Ad improbationem dicendum quod duo motus reales corporales se impediunt. non autem intentionales sicut in proposito. scilicet hoc est videmus in spiritualibus si intelligere unum omnem intellectum ab intelligendo aliud

et sic sensus a sentiēdo et eōuerso. Dicendum
ergo quod quādo vnus actus ē ita intensus quod ade
quat sibi potētiam tūc euacuat totaliter aliū
eiusdem potētis. Si autē sit min⁹ intensus et citra
terminū potētis licet aliquāter impediatur ali
um et eōuerso. nō tamē totaliter depellit sed se
cū compatitur. Vnus ergo actus sentiēdi vnū
obiectum obtinebat aliū non tamen semper
obfuscat.

Veritur utrū necesse sit ponere
q sensum pmutuē propter illos du
os actus positos scō de anima.
scilicet propter discretiōem sensi
bilium propriōrum sensui quod nō propter pmutuē
actū. probatio quod sensus particularis sufficit ad
cognoscēdū actū propriū. ergo ad hoc non re
quiritur sensus cōmunis. cōsequētia patet. pro
batio antecedētis. cum actus proprius sit me
dius inter sensum et obiectum oportet quod sit
propinquior sensui quā obiectum. cum ergo sen
sus proprius percipiat obiectum propriū. quod
tamē est remotius sequitur quod multo magis ac
tum propriū. Preterea operatio sensus
proprii nō est sensibilis per se. ergo a nullo sen
su potest sentiri nec proprius nec cōmunis. conse
quētia patet. probatio antecedētis sensibilis p
se sunt qualitates prime vel secūde vel alię
qualitates. sed actus sensus proprii neutrum eo
rum ē ergo et c. Preterea si ponatur sensus cō
munis ad sentiēdū nos videre cū videre non
sit nisi respectu coloris oportebit ipsum sen
tire colorem. sed hoc ē incōueniēs ut videt quia
tunc eiusdem obiecti essent due potētis cōmū
ctiue scilicet visus et sensus cōmunis. Pre
terea sensus cōmunis aut sentit actū propriū
aut requiritur alius sensus illū actum cogno
scens. Si sentit actū propriū. ergo eadem ratiō
ne et sensus proprius. quod vterque est potētia or
gani. Si autē sensus alius requiratur ad sentiē
dū actū sensus cōmunis. Quero de illo utrū
sentiat actum propriū. et tunc erit processus
in infinitū in sensibus. vel est standum in ali
quo sentiente actus proprius. Preterea quod
non requiratur ad cognoscēdū differentiam
sensibilium propriōrum. probatio. Potētia co
gnosces differentias aliquorum comparat ea
quia differentia est quedā cōparatio. sed solus
intellectus vel saltem cogitatus sūt potētis col
latiue. non autē sensus cōmunis. Preterea ha
bitudo differentie est quedā relatio. relatio autē
nō est sensibilis per se. ergo a nullo sensu po
test differentia sentiri. In oppositū omnium pre
dictorum est philosophus scō de aia. Res
pondeo secūdū philosophū habetur due vię
ad inuestigādū necessitatem sensus cōmunis
scilicet per duas operatiōes predictas. et pos

sunt ad hoc sic formari rōnes. Prima sic. Cum
potētia sit propriū pncipiū operatiōis anie
oportet oēs operatiōes aie ad aliquā potētiam
reducī. Cognoscere differentiam albi et dulcis
est operatio anime. hoc autē nō reducitur ad po
tētiam intellectuā que tātum habet cognoscere
de rebus intelligibilibus et eorum differentijs.
ut intelligibilia sūt. Differentia autē albi et dulcis
cognoscitur ab aia nō tātum differūt per suas
quiditates quod pertinet ad intellectus sed etiam
ut sensibilia sūt. quod patet quia brutū in quo
non est intellectus cognoscit eorum differentias
ut vnus sensibilis alteri preeligit vel preacce
ptet. ergo hanc differentiam cognoscere pntet
ad potētiam sensitiuā. sed hoc non pertinet
ad sensum particularem. quia ad hoc quod aliqua
potētia sensitiua cognoscat differentias aliquo
rum oportet eam prius ordine nature vtrū
quod absolute cognoscere. sed nullus sensus par
ticularis cognoscit sensibilis alterius sensus. sicut
tātum propriū nō autem per se potest cogno
scere duo sensibilia propria. ergo nec potest in
ter illa cognoscere differentias. ergo sequitur
ex predictis quod hoc pertineat ad aliquem sen
sum cōmunē. Secūda via sic patet. Experi
mur sensibiliter nos sentire. Item hoc proba
tur ratione posito effectu ponitur eius causa.
sed perceptio puenientis cum puenienti est
cā delectatiōis sicut. Aut. Delectatio autē ē i actū
sentiēdi tā i nobis quā i brutis. ergo ē in nobis
et i ipsi pceptio actus sentiēdi nobis cōuenien
tis. Manifestū ē autē quod brutū nō pceptit se sen
tire nisi per sensum quod nō habet intellectū. ergo
per aliā potētiam sensitiuā nō autē per aliquē sensū
particulare. quod sicut pceptū nulla virtus corporalis vel
organica ē sup se vel sup actū suū reflexiua. po
tētia autem sensitiua est organica. ergo sen
sus particularis non est proprius operatiōis per
ceptiue. ergo cōmunis sensus est tantum co
gnitiue operatiōis sensus particularis. hoc
autē habet fieri per hūc modum. Primo enim
sensus proprius a sensibili proprio imutatur. Im
mutatio autē cuiuslibet sensus ad sensum cōmu
nem terminat sicut plures linee ducte a circū
ferentia ad idem centrum terminantur. Sensus
autē cōis sicut imutatus a diuersis sensatiōib⁹
vel imutatiōibus particularibus iudicat et co
gnosit actū cuiuslibet sensus particularis. et vltē
rius cognoscit differentias sensui propriōrum.
vie pdictę sumūtur a ppho. sicut sequētes. Aut. sic.
Natura nō deficit i necessarijs sed ad vitā aia
perfecti necessario requirit pseruatio spēs sensi
bilis et i eorum absentia quod aliter non possent mo
ueri progressiue ad sensibile distans et absens
et mediantibus speciebus sic reseruat sicut
a principio sensibilis abitis per aliquā potētiam

sensus in se non autem particularis quia talis sentit presentem
 te sensibili tantum. ergo vel ipsa est sensus communis.
 vel saltem presupponit ipsum sicut imaginativa
 vel rememorativa. Alia via. Sumitur ex eo
 quod ad sensum videmus. scilicet quod si attendamus ad gut-
 tas pluvie sibi mutuo succedentes apparebit nobis
 una linea de omnibus illis guttis quasi con-
 tinua. Similiter si moveatur circulus riter aliqua
 virga in cuius summate sit color aliquis appa-
 rebit nobis circulus quidam in summate eius
 propter circulem motum per celere summa-
 tis vel continue virge. Ex hoc sic potest ar-
 gui. Impossibile est sensum particularem per-
 cipere, suum sensibile ubi non est. sed summas
 virge motu non est semper in eodem loco in quo
 apparet circulus. quia circulus apparet qua-
 si immobilis. illa autem semper movetur. simile
 est de guttis. ergo ille circulus in illa linea non
 percipitur a sensu particulari ergo a commu-
 ni. Simile est de homine existente in navi mo-
 ta qui iudicat ad sensum ripam moveri. Ad
 primum argumentum dicitur quod antecedens est
 falsum. Ad probationem dicendum quod non que-
 cunque propinquitas facit ad hoc quod propinquum
 sentiat. sed tantum proportionabiliter. quia
 nec nimis remota nec nimis propinqua. Un-
 de medium inherens vel contactus non requi-
 ritur saltem in visu. modo ita est quod actus sen-
 tiendi sensibile proprium est medium inherens
 quod est in sentiente. ideo non sentitur quia non
 est potentia reflexiva super se nec sentit aliquid
 in se existens. Ad aliud dicendum quod orga-
 num est aliquo modo coloratum per species et per
 visionem que multum assimilatur colorato a quo
 est primo genita. Et per consequens potest di-
 ci quod non tantum est sensibile per se qualitas pri-
 ma vel secunda sed etiam aliquid causatum a qua-
 litate prima vel secunda. ut sensatio et visio. Ad aliud
 dicendum quod sensus communis sentit et visionem
 et colorem. Ad probationem quando dicitur quod
 impossibile est duas potentias desperatas esse
 respectu eiusdem obiecti. Dicendum quod non est
 inconueniens si sentit ordinate ita quod una sit su-
 perior vel communior alia. sic se habent sensus
 communis et sensus proprius. Ideo etiam ve-
 rum est quod idem non est obiectum eque primo utri-
 usque. sed obiectum primum sensus proprii et cu-
 iuslibet potentie est illud quod adequatur ipsum
 ut color visus illud. tamen non adequatur sensum
 commune. quia potest aliud obiectum sentire. et
 ideo non est eius obiectum per se primum. Ad
 aliud dicendum quod imaginatio sentit actum pro-
 prium. Imaginamur enim nos imaginari et
 imaginatum fuisse. Et memoramus nos memo-
 ratos fuisse. Et somniamus nos somnare si-
 cut experimur manifeste. Ita potest dici quod sen-

sus communis sentit actum proprium secundum
 modum aliquem predictorum. sed per quem mo-
 dum est possibile. Dicendum quod sicut ab actu
 imaginationis defluunt quedam species in or-
 gano sensus particularis siue interioris in qua
 specie est similitudo illius actus a qua species po-
 test potentia imaginativa tunc imitari. sic est de
 sensu communi quia ab eius actu defluit quedam
 species in organo sensus particularis. a qua
 specie retinente similitudinem eius potest sen-
 sus communis imitari. et hoc non est reflecti su-
 per actum proprium directe. sed mediante spe-
 cie ab eo defluxa. Ad aliud dicendum quod sensus
 communis non est potentia collativa proprie si-
 cut memorativa vel cogitativa. Memoria enim
 cognoscit suum obiectum ut distans a presenti non
 cognoscendo tempus medium. est enim preteritum
 ut preteritum est. sed sensus communis sic con-
 fert unum sensibile alteri quod simul sentit ipsa sen-
 sibilia. et sentit ipsa differre sine intermedio a/
 liquo. et talis collatio id est compositio et diui-
 sio non repugnat ei sic non repugnat sensui pri-
 mo affirmare vel negare proprium obiectum
 de aliquo ut dicitur tertio de anima. Ad aliud
 dicendum quod licet sensus communis cognoscat illa
 illa que differunt et cognoscat album differre ab
 aliis. non tamen cognoscit habitudinem diffe-
 rentie secundum se sed tantum in fundamento suo.

Ponitur exemplum de intellectu quicquid in-
 telligit intelligit sub ratione veri. non tamen quod in-
 telligendo aliquam qualitatem intelligat ipsam
 rationem veritatis quia tunc reflexivus esset in quo-
 libet actu suo. ita licet sensus communis cogno-
 scat aliqua differre etiam sub ratione differentie
 non oportet quod patiat propriam imitationem
 ab ipsa differentia secundum se que est quedam rela-
 tio. et ideo non sequitur quod relatio sit sensibilis per se.

Veritur utrum sensus communis sit
 quod unus vel plures videtur quod plures.
 quia una potentia est tantum uni-
 us organi. sed sensus communis non

est tantum unum organum ergo et probatio mi-
 noris per commentatorem dicentem quod sen-
 sus communis est plures secundum instrumen-
 ta. Preterea minor patet per rationem quia
 organum debet esse in media proportione inter
 sensibilia. sed nulla proportio media una po-
 test reperiri inter omnia sensibilia que sunt ob-
 iecta communis sensus quia unus contrarieta-
 tis est tantum unus medius. Sensibilia autem
 sunt diversarum contrarietatum ergo et. Prete-
 rea impossibile est idem esse in actu per plura in-
 actu. ergo idem sensus non potest esse in actu per plura
 sensibilia sed sensus communis reducitur ad actum per plu-
 ra sensibilia particularia. ergo et. Preterea unus
 sensus est unus contrarietatis. scilicet omnia sensibilia

non sunt tantū vnus cōtrarietatis. ergo sēsus
cōis q̄ ē respectu oīum nō ē vnus. In oppo-
est p̄būs. Respondeo q̄ sensus cōis nō ē vnus
vnitate predicatōis sed vnitate singularitatis
vel causalitatis. est enī cā r̄ radīx oīum sensuū
particularium probatio p̄positi. q̄ quod ē vnū
predicatōe tantū non habet operationem disti-
ctam ab operationibus particularium cōtētoz
sub ipso. sed sensus cōmunis habet operatōez
distinctā ab operationibus sensuūz p̄ticulari-
um. q̄ distinguetur inter sensibilia singularia
diuersoz sensuū ergo &c. Est etiam vnus vnita-
te actus qui est discernere albū a dulci q̄d ē a/
ctus eis. Sed dices q̄ licet eiusdem potētie sit
discernere albū a dulci tamē alterius ē discer-
nere album a sono. Contra si aliqua potētia
discernit album a dulci ab illa que discernit al-
bū a sono. tunc sequeretur q̄ eadē rōne due potē-
tie nō subordinate cognoscēt albū. q̄ nulla po-
tentia discernit inter aliqua que nō cognoscit
q̄libet eorū. sed hoc est impossibile de duabus
potentiis nō subinueniē ordinatis ergo &c.
Est etia vna potētia sensus cōis vnitate orga-
ni. Dicunt tamē quidā q̄ eius organū ē tantum
vnus vnitate aggregatōis. Cōtra cū sensus cō-
munis sit potētia organica si organūz esset
vnū aggregatione tantū sequeretur q̄ potentia ef-
set vna agregatōe tāū. r̄ per consequēs nō eēt
simpliciter distincta a particularibz sensibz ex
quibus aggregaret. cui cōtrariū est p̄batū.
Dicendum ergo q̄ organū eius est vnū vnita-
te nature nō quidem simplicis sed mixte r̄ qua-
si medie inter naturas alioz organozum. Sic
enī se habet organum sensus cōis ad alia sic
cētrum ad lineas procedentes ab eo ad circū-
ferentiā vel ad ipsum terminatas quasi radīx
cōmunis organoz particulariū r̄ potentia sen-
sus cōmunis in eo existens est sicut rex sedēs i
solio iudicās de actibus particulariū sensuum
ad ipm terminatoz representatiū sibi p̄pria
objecta. Sed vbi est situatū illud organū d̄ hoc
est cōtronersta inter medicos r̄ philosophos.
Dicunt eīm medici q̄ in capite. quozū ratio ē q̄
sensus cōmunis accipit suā imutationē ex sen-
sibus particularibus. r̄ ideo debet esse situatū
eius organū p̄pe organa particulariū sensu-
um. sed organa oīum particulariū sensuū sunt
in capite ergo &c. Preterea expertū est q̄ per
lesionē sensus cōis leditur fantasia quod n̄ eēt
verū nisi esset p̄pe organū fantasie q̄d ē i prima
cōcauitate cerebri s̄m Anice. Oppositū huius
vult philosophus in de somno r̄ vigilia dicens
q̄ primū sensitiuū est in corde. Preterea alibi
vult q̄ primū aialis membrū est cor. r̄ ideo ibi
residet potētia sensitiua que est sensus cōmu-
nis. Preterea organū sensus cōis est radīx or-

ganū tactus que se diffundit per totū corp̄. Or-
ganū aut sensus tactus cōtiguat cordi ergo or-
ganū sensus cōis est in corde. Respondeo. p̄o-
dici q̄ sensus cōis habet ab alio ortū r̄ ab alio
complementū. q̄ ortū habet a corde organū sē-
sus cōmunis sicut r̄ oia organa sensuū p̄ticulariū.
Imaginādem est ergo q̄ a corde ad cere-
brum procedūt quedā vene vel nerui in quibz
originaliter cōtinetur organa oīum sensuū. s̄
in cerebro faciūt cōnū. a cerebro aut procedūt
nerui ad organa extētoza faciētes basem. r̄ sic
organū sensus cōmunis habet ortū a corde s̄
in cerebro habet suū cōplementū. r̄ hoc videt
ad sensum ex hoc q̄ homo existens in navi mo-
ta iudicat res extētozes moueri que tamē sunt
imobiles. hoc aut non est per sensus extētozes
vt probatū est supra. nec per motū cordis s̄ p̄
motū capitis. ergo sensus cōmunis qui hoc iu-
dicat est in capite. hoc etia patet ex hoc q̄ ho-
mines dolent caput ex studio excellētī quo vi-
res sensitiue intētozes multū laborāt. nō autē
ita sentiūt dolorē cordis. De obiecto aut sen-
sus cōmunis dicūt aliqui q̄ sit sensibile cōmu-
ne q̄ omne sensibile per se ē obiectū alicuius sen-
sus. sensibile aut cōmune est per se sensibile si
aut est obiectum sensus p̄p̄i q̄ excellēs sensi-
bile corrumpit sensuū p̄p̄i. Excellēs aut sen-
sibile cōmune vt magnitudo r̄ figura nō corrū-
pit p̄p̄i sensuū. ergo relinquit q̄ sit obiectū
sensus cōis. Contra. nullus sensus decipit
circa p̄p̄i obiectum. sed sensus cōis magis
distincte cognoscit ergo &c. Dicendū ergo q̄d
aliquod sensibile cōmune cōitate predicatōis.
nō aut cōmune vt accipit p̄būs sc̄o de anima
sicut magnitudo figura &c. potest dici obiectū
p̄p̄i sensus cōis. illud tamē est inominatū
r̄ potest vocari sensibile sicut dictū fuit supra
de obiecto tactus q̄d potest dici tāgibile in cōt
ad diuersas qualitates tangibiles q̄d nō ē nō-
minatū. Ad primū in oppositū dicendū ad mīo-
rez q̄ Cōmentator intelligit per illa plura in-
strumēta loqui de organo sensuū particulariū
que sūt continuata organo sensus cōis vt sunt
eius instrumēta in nūciādo sibi imutationes sē-
sibiliū p̄p̄i. non aut loquit de organo sen-
sus cōis quod ē vnū formaliter licet sit plura i
instrumētaliter rōne predicta. r̄ hec ē intentio Cō-
mentatoris dicentis q̄d est receptiuus a sensi-
bus particularibus tamē ē iages in indicando
de actibus r̄ obiectis eoz. Ad improbatōez di-
cendū q̄ sicut in organo olfactus alicuius aialis
dominat aer sicut aialis viuētis in aere. In or-
gano olphacti piscis dominat aqua q̄ odor fē-
tetur per vtrūq̄. Est aut aliq̄d aial q̄ odoratur
per aquā r̄ per aerem. r̄ per consequēs hīs or-
ganū p̄p̄i vtrūq̄. ita organū sēsus cōis

omne dicitur alio est virtus
organum suum complexum
potentia complexum
ad aliud dicendum q̄ nō ē
esse in actu accidentaliter po-
tētia de sensu respectu
sensuū p̄p̄i p̄ticulariū
sensuū cōmunis simul
sensuū q̄d p̄tētia simul
impossibile. Dicendum q̄ si
q̄ simul sentiat omnia sensuū
perfecte. sed perfectus sen-
sibilis. hoc nō est in cōmuni
supra. Sed dices q̄ possibī-
les p̄p̄i p̄tētia imutat a
sensus cōmunis p̄fectissime sen-
sibile. Dicendum q̄ nō est possibī-
immutat sicut potest imutari
dicitur imutatur p̄fecte a son-
per magnā attentionem aī-
tatione. r̄ ideo nō p̄tētia p̄-
tētia q̄ p̄fectissime sicut p̄-
sensuū libris p̄p̄i q̄ tan-
tione sua nobilitas r̄ fortit-
sōm q̄ aliud sicut color q̄
cōmunis p̄fectissime imutat a
ad aliud dicendum q̄ plus requi-
tione potentie superioris q̄
p̄p̄i est cōis licet q̄ sensuū
cognoscit p̄p̄i n̄ si res
mā p̄tamen respectu pl-
de p̄p̄i. De ordine aut ac-
potest sic dici q̄ p̄p̄i actū
super actum sensus p̄ticulariū
mediate imutat sensus cōis.
corde obiecto sensuū p̄p̄i
hō nō ē vnus sed cuius lib-
arbitrabit sibi dulce. licet
actus eius est cognoscere diff-
sensibilem p̄p̄i ad inuicē
ut aliū p̄p̄i. n̄ est cognoscere
cognoscere vt differens ab
hō cognoscere dīntiam aliq̄
cōmuni.

Veritur vtrum corp̄
sunt agere in se lectū
tatem videt q̄ sic. Est
ta vera d̄ agibilibus
dependet intellectū r̄ volūta-
tē p̄p̄i agere in intellectu
p̄p̄i. Preterea corpora celestia
tūta n̄a. ipa aut p̄tētia mouere
sensibilia sensuū s̄m p̄m q̄ p̄-
sibi mediate possunt corpora
intellectū n̄am. Preterea de vo-
luntate sic si nō possunt mouere r̄

eum radix aliorum est virtualiter continens omnia organa secundum suam complexionem. est tamen formaliter determinate complexionis distincte a predictis. Ad aliud dicendum quod non est inconueniens idem esse in actu accidentali per multa existia in actu. sic est de sensu respectu obiectorum. Contra omnes sensus proprii possunt simul sentire sua sensibilia. sed sensus communis simul imutat cum sensibus propriis. quod potest sentire simul omnia sensibilia quod videtur impossibile. Dicendum quod sensus communis datus quod simul sentiat omnia sensibilia non tamen eque perfecte. sed perfectius sentit id a quo perfectius imutat. et hoc non est inconueniens ut dictum fuit supra. Sed dices quod possibile est quod quilibet sensus proprius perfectissime imutat a suo obiecto et sic sensus communis perfectissime sentiet omnia sensibilia. Dicendum quod non est possibile quod visus ita perfecte imutat sicut potest imutari a colore quam simul auditus imutatur perfecte a sono nec econuerso propter magnam attentionem anime in una perfecta imutatione. et ideo non potest ita perfecte attendere in alia et dato quod perfectissime sicut possunt imutarentur simul a sensibilibus propriis quod tamen unum sensibile de ratione sua nobilius et fortius imprimit suam speciem quam aliud. sicut color quam sonus ideo sensus communis perfectius imutat ab illo quam ab alijs. ad aliud dicendum quod plus requiritur ad diuersificationem potentie superioris quam inferioris. quod superius est cōius licet quam sensus proprius non sit cognoscitiuus proprie nisi respectu unius specie. potest tamen respectu plurium cognoscitiuus esse plurius. De ordine autem actuum sensus cōius potest sic dici quod primus actus eius est reflexus super actum sensus particularis. quod ab illo actu immediate imutat sensus cōius. Secundus est iudicare de obiecto sensus proprii secundum se et absolute non tamen unius sed cuiuslibet sensus et istum actum attribuit sibi. Tertius. licet non proprius. Tertius actus eius est cognoscere differentiam plurium sensibilibus propriis ad inuicem et iste actus sequitur alium. prius. non est cognoscere aliquid secundum se quam cognoscere ut differens ab alijs quod impossibile est cognoscere differentiam aliquam non cognitis extremis.

Veritur utrum corpora celestia possint agere in intellectum nostrum vel voluntatem videtur sic. Astrologi dicunt multa vera de agibilibus ab homine que dependet ex intellectu et voluntate hoc autem non esset nisi possent agere in intellectum et voluntatem. Preterea corpora celestia possunt mouere fantasmatum nostrum. ipsa autem possunt mouere intellectum sicut sensibilia sensum secundum philosophum. primum ad ultimum saltem mediate possunt corpora celestia mouere intellectum nostrum. Preterea de voluntate hoc probatur sic si non possent mouere voluntatem hoc esset

spaliter per libertatem que tolleretur in tali motu. sed non per hoc tolleretur ergo et. probatio minoris quando duo actus sunt eiusdem rationis. si unum est liberum et aliud quod liberum et non liberum specie differunt. sed si actus voluntatis esset a corpore celesti mouente voluntatem esset eiusdem rationis et specie cum illo quod est tamen a voluntate quod actus eiusdem potentie immediate est respectu eiusdem obiecti. et hoc duo. immediate concurrunt ad unitatem specificam actus. si certum est quod actus voluntatis tantum est liber. ergo et actus voluntatis mouetur a corpore celesti esset liber. Preterea idem est dilectio et delectatio. sed delectatio est a corpore celesti quam dilectio. que est actus voluntatis. probatio maioris quod videtur actus est eiusdem potentie et respectu eiusdem obiecti. scilicet boni ut conueniens. Preterea illi actus sunt idem qui immediate ab eadem causa cantur sed isti sunt huiusmodi quod cantur ab apprehensione boni conuenientis in quolibet genere et. Oppositum vult probare dicendum quod si sola fantasia moueret intellectum et voluntatem per proprias. ita quod intellectus et voluntas essent pure potentie passive ut mouerentur seipsas ad actus suos sequeretur quod corpora celestia possent illas potentias directione mouere. probatio omne corpus corruptibile mouet de necessitate in virtute corporis incorruptibilis quod est superius et licet posset esse motus corporis inferioris secundum superiores non tamen diuturnus secundum omnes sed organum fantasie est corpus corruptibile et fantasia potentia organica quam si ipsa mouet intellectum ut intelligat. se ipsum et intellectus sic motus mouet voluntatem. sequitur quod directe corpus celeste possit utrumque mouere. Idem mediate fantasia et sic sequitur quod mala fantasia de necessitate combinet malam voluntatem. Sed dices quod in parte voluntatis est formare bonam vel malam fantasiam. et per consequens ideo fantasia sic formata moueat voluntatem ad bonum et ad malum. tamen totum erit voluntarium ratione prime voluntatis fantasiam formantis. Contra istum circuitum circa quem ipsi abulant. arguitur sic. Quod mouet motum ab aliquo tantum mouet de necessitate si mouetur de necessitate sed voluntas mouet fantasiam ad fantasiandum bonum vel malum que mouetur tantum ab intellectu vel fantasmatum mouente de necessitate cum non sit liberum. non enim est in potestate nostra quibus visis tangamur secundum augustinum. Ideo voluntas mouebit fantasiam de necessitate ad fantasiandum bonum et malum. Dicendum igitur ad questionem quod corpora celestia non possunt directe mouere intellectum nostrum neque voluntatem quod pure corporale non potest directe agere in spirituale ideo quod agens est nobilius patet. Intellectus autem et voluntas sunt pure spirituales. ideo corpora celestia non possunt directe in eas agere. Preterea secundum predicta potest probari propositum quod corpora

ra celestia nō pnt imediate agere in aīam nīaz
cum sint ei iproporcionata sed mediate fantas
mate tñ q̄ ē obiectū representatiuū tñ sed fan
tasia nostra nō potest sufficienter mouere itelle
ctum nostrū neqz volūtātē qz presente fantas
mate ad huc oī obiectū intellectus ibi assistēs
astrabere aīquam intelligat q̄ sit per cōuersio
nem primā intellectus ad fantasmatā que puer
sio iperatur a volūtate z dicit ab intellectu agē
te pntē ē obiecto intellectui z ipso pntē vo
lūtati pntē illud velle vel nolle pp suā libertatem
igit corpora celestia nō pnt sufficienter z directe
agere in intellectū z volūtātē. Ad primū i oppo
sitū dicēdū q̄ astrologi vt i pluribus vix dicūt
z hoc ideo accidit qz hoīes vt in pluribus. se
cūntur suas fantasias in quas pnt directe age
re corpora celestia. tñ hoc nō est necessarium. mo
do hoīes virtuosī sequētes iudiciū rōnis rep
munt huius passionēs. Unde dicit Philolome
us in trimagestī q̄ sapiens dominabit astris. i.
dispositioni cāte a corporibus celestibus z h
p libertatē arbitrii z rectū iudiciū rōnis passio
nes refrenātis. Ad secundū dicēdū q̄ fantasia non
proprie mouet neqz intellectus neqz aliquid in
ipso iprimūt. sed tñ portat aut representat sibi
obiectum quo pntē intellectus ex virtute sua acti
ua elicit suū actū sicut pntē sensibilis. s. ēus actū
elicit sentiēdū z in hoc est cōuentētia. non quia
fantasmatā sūt obiectū intellectus sicut sensibi
litas sensus que iprimūt fm aliquos spēm sensi
bilem in sensu. tamē requiritur fantasma ad intel
ligendū obiectū. qz sicut quidditas absoluta vel
vniuersale q̄ directū obiectū intellectus nō hz
esse ex nisi in singulari. vt hō in forte. igitur nō
pōt representari intellectui fm spēm intelligibile
pro statu vie nisi in pntatione similitudinis
ipius singularis q̄ sit in fantasmate. Ad aliud
dōm pcedēdo q̄ si volūtas moueret a corpore
celesti sicut posset moueri a spiritu sancto q̄ est
actus eius esset eiusdē rōnis cū actu tñ a volū
tate elicitō. qz q̄ pōt cā prima mediante secūda
illud vel eiusdē rōnis pōt sine secūda. z ideo
si volūtas pōt elicere actū volēdū. cū sit cā fa
actū eiusdē rōnis pōt elicere spēs sanctus vī cū
spiritu sancto. qui ē cā prima. sed corpus cele
ste nō hz cālitate superiorē eliciendū actū eius
dem rōnis cū ipā. nā si corp⁹ celeste hēret cāl
tatē sup illā eliceret actū ei⁹ rōnis cū ipā. z ideo
dicēdū ē ad maiore qm dī. q̄ si vn⁹ actus ē liber
z act⁹ eiusdē rōnis ē liber. q̄ verū est si vn⁹ ē
liber p essentia. z ali⁹ eiusdē rōnis qz liber nō p
essentia z nō libez spēs differūt a isto modo vo
luntas q̄ est libera p essentia spēs differt ab alijs
potētis que nō sunt libere p essentia sed libere
p participatōz. libez at p participationē nō dif
fert spēs a nō libero. sicut actus vidēdū qui ē im

peratus a volūtate. ē liber p participatōz. nō tam
differt spēs ab actu vidēdū nō iperato. s. neces
sitate. Aliquādo. n. accidit videre de necessita
te sicut qm apertis oculis pntatur obiectus. mō
ita ē q̄ actus a volūtate elicitus nō est liber per
essentiam s. tātū potētia volūtina. z ideo staret
q̄ aliquis actus volēdū cātus imediate a corpe
celesti vt a cā necessaria esset eiusdē rationis cū
velle elicitō imediate a volūtate. quare neutriū
illoz est liberū p essentiam. hoc diceretur ad
vīm argumētī lz in illo cāu alit esset dicēdū s. z
aliquos. Ad aliud dicēdū q̄ delectatio z dile
ctio sunt actus diuersi. Ad pbatōz dicēdū q̄
idemitas obiecti nō sufficit ad idēptitatē act⁹
qz intelligere z velle sunt respectu eiusdē obie
cti formalis. s. entis in actu in quātū huius. sed
diuersitas obiecti bñ sufficit ad diuersitatē act⁹
sed dices vltra q̄ sunt actus eiusdē potētie cūz
idēptitate obiecti. Dicēdū q̄ hoc est diuersi iōd
qz dilectio ē in volūtate. z a volūtate. Dilectio
autē est in volūtate sed nō a volūtate. sed poti⁹
ab obiecto. probatio qz eozū p̄ria que sunt odi
um z tristitia nō sunt idē nec sunt ambo a volū
tate cātā. sed alte rū tñ. s. odiū quare voluntas
complacet sibi in actu p̄prio ab ipā libere cātō
tāquā cōuentēti. nō aut sibi cōplacet in tristitia
imo ēst volūtati p̄ria. quare qlibet inuitē tristat.
Cōplacet autē sibi i odio q̄ tristitia tñ cātur ab
obiecto nō a volūtate. qz tūc esset imediate i po
testate volūtatis z p consequēs nec delectatio
sed obiectum cōueniēs cū pceptione cum sit
p̄ns cāt delectationē. z obiectū p̄rio mō disposi
tum cāt tristitia. Ad aliud dicēdū q̄ delectatio
nō imediate cātur ab apphensione pueniētis
sed mediate actu dilectionis pūgente potētā
obiecto sibi cōuenienti que quidē cōtūctō ē pri
or ordine nature ipā delectationē lz nō tempo
re codē. n. modo quo volūtas coniungit obie
cto suo pnti p actum dilectionis vel fruitionis
sit quedā dulcedo ab obiecto in potentia volūt
ua z hec est delectatio.

Veritur virū potētie aīe. s. intellectua
z sensitua sunt tñ passiue. videt q̄ sic
secūdo de aīa dicit q̄ senti re ē quodā
pati. z idē tertio de intelligere. ideo
zc. Preterea cum potētie reducant ab aliquo
extrinseco ad actū. ille erunt passiue tñ. nam si
essent actiue cū hoc q̄ sunt passiue sequerēt qd
sensus posset se sentire. z possz sentire sine obie
cto exteriori. similiter intellectus intelligere. qz
actiue z passiue sine extrinseco sufficiunt ad
actum eliciēdū. hoc est falsum. ergo zc. Hanc
rationē facit p̄hs contra Empedoclem. secun
do de anima. Preterea si sic. omnes opera
tiones eiusdem potētie erunt eiusdem speciei
sicut omnes visiones sed hoc est falsum. Alia.

n. est visio albi. Alia nig
alum et nigum. proba
mente eodē actiue z passi
vel idē effect⁹ vt dicit te
mō eadē potētia est acti
p̄ncipiū actiui sensati
sio. Preterea cognitio
z cōformitāte potētie co
sua vera assimilatio fit tñ
cū vel similitudinis obie
p̄fio est cātā effectiue al
potētia. igit sunt tales po
p̄positū ē. Cōmentator
q̄ sunt actiue z passiue. pa
p̄fionem ab obiecto. acti
tūm questionem dicit qui
diuersimode tñ hoc ponit
n. dicit ipas esse passiuas r
se ab obiecto. Alia aut spēs
cognoscitiam sibi subiecti
tūm tñ rō eliciēdū opatic
ipā autem potētia nō est
actiue cognitiois se
potētia z spēs p̄ncipalit tñ
cāt nō habet in actu huius c
p̄ncipiū passiuū primo resp
respectu cognitionis cātē p
quā a p̄ncipali z formali p
a ipē imp̄ressa ab obiecto. I
ipē qm fm eos nō est p̄nci
cendi sed p̄positū ex igne z
calore qui ē p̄ncipiū calefac
ratio formalis calefacientis.
materialis. Hāc aut p̄positōz
potētia essentiali aliquid red
tūm accidentalem per qd fit i
habet aliqū actum p̄mū. q
actum sed potētie predictē
tūm actū cognoscēdū. igit
potētiam accidentalem per sp
igit ipā spēs est rō eliciēdū
Preterea in determinatū
terminat ad vnum nisi p aliqu
determinas. potētie predictē
te quātū est de se ad actus diu
eis est species ipressa ipas de
dem. tale at sic determinatū ab
tūm passiuū ergo zc. Cōm
arguit sic. Actio magis debet
p̄ncipio agentis quā materiali
tūm. s. metaphisice. qz nō attr
li nisi pp formale. si igit spēs el
p̄m eliciēdū actum cognosc
materialē tantum. sequitur q̄ a
z sentiēdū magis debent attri
potētie q̄ falsum est. qz nō sen

n. est visio albi. Alia nigri cum specie differant album et nigrum. probatio cōsequētie qz manente eodē actiūo et passiuo manet eadē actio vel idem effectus ut dicitur tertio methaphisice. si autē eadē potētia est actiua et passiuā manet idē principii actiūū sensationis igitur et eadē sensatio. Preterea cognitio fit per assimilationē et cōformitatē potētie cognitiue ad obiectū sed vera assimilatio fit tñ per impressionē speciei vel similitudinis obiecti impotentia que i pressio est cāta effectiue ab obiecto et recepta i potētia. igitur sunt tales potētie receptiue. in oppositū est Cōmentator secūdo de aia dices qz sunt actiue et passiue. passiuē recipiēdo impressionē ab obiecto. actiue iudicando. Ad istam questionē dicitur quidā qz sunt tñ passiuē diuersimode tñ hoc ponit a diuersis. Quidāz. n. dicit ipas esse passiuas respectu speciei imp se ab obiecto. ista autē spēs informās potētiā cognoscitiuā sibi subiectā. est principii elici tiuū sicut rō eliciēdi opationem cognoscendi. Ipsa autē potētia nō est principii eliciēdi actum illius cognitionis. sed totū cōpositū ex potētia et spē principalit tñ rōne spēs. potētia aut nō habet in actu huius cādo nisi rationem principij passiuū primo respectu spēs et ex pñti respectu cognitionis cāte principaliter vero tā quā a principali et formali principio operandi a spē impressa ab obiecto. Ponit exēplum de igne qui in eos nō est principii actiūū calefaciēdi. sed ppositū ex igne et calore. in rōe tā caloris qui ē principii calefaciēdi actiue sicut ratio formalis calefacientis. Ignis aut rō tñ materialis. Hāc aut positiōz sic probāt. qñ de potētia essentiali aliquid reducitur ad potētiā accidentalem per qd fit talis reductio illd habet aliquē actum pñmū. qui est rō eliciēdi actum sed potētie predictē sunt in potētia essentiali ad actū cognoscēdi. igitur reducuntur ad potētiā accidentalem per spēm eis impressā igitur ista spēs est rō eliciēdi actū cognoscēdi.

Preterea in determinatū ad plura non determinat ad vnum nisi p aliquod sibi impressum determinās. potētie predictē sunt indeterminatē quātū est de se ad actus diuersos. igitur in eis est species impressa ipas determinās ad agē dum. tale at sic determinatū ab alio ē ipotētia tantum passiuā ergo et c. Contra istum modum arguitur sic. Actio magis debet attribui formali principio agentis quā materiali fm Cōmentatorem. 8. methaphisice. qz nō attribuitur materiali nisi pp formale. si igitur spēs est formale principium eliciēdi actum cognoscēdi et potētia materiale tantum. sequitur qz actus intelligēdi et sentiēdi magis debent attribui speciei quāz potētie qz falsum est. qz nō sentit nec intelligit

sicut potētie. Preterea sequitur qz cum species ille per potētiā diuinā possunt esse sine subiecto. qz etiā posset intelligere sine potētia intellectiua. et sentire sine sensu. qz qd pot per se esse per se pot agere. hoc aut est falsum ergo et cess. Preterea ab eodem actus elicitur et intendit tertio ethicorum. ab eodem generant habitus et intenduntur. sed per solam potētiā intenditur actus cognoscēdi. qz organo specie medio. et obiecto. stantibus in eadē dispositione in vno actu cognoscēdi sicut in alio. sola potētia intensius se ferēte ad cognitionē obiecti et ab aliis intentionibus se retrahente sequit intensio rem esse actū cognoscēdi. igitur et c. Preterea impossibile est illud per se ordinari ad operationē tāquam eius principium qz se habet ipotētia cōtradictionis ad principii principale et formale illius operationis. sicut lignū. qz est in potētia cōtradictionis ad calorem qui est formale principii calefaciēdi effectiue ideo nō ordinat per se ad calefacere. sed potētia cognitiua est impotentia cōtradictionis ad speciem obiecti cognoscibilis. potest. n. istam habere et quādoqz nō. sed illa sola spēs est principium formale eliciēdi cognitionē et potētia. male tantum. ipa per accidēs et nō per se poterit dici cognoscere. s. per rōnez spēs que est sibi accidē talis. hoc autem est incōueniēs. ergo et c. Alii ponūt qz sunt sicut passiuē. s. non distinguendo spēm ab actu cognoscēdi. re sed tantū ratione qz spēs est illud quod ab obiecto iprimitur in potētia. et vt est ipotētia sed illud idem est actus cognoscēdi cātas ab obiecto tātū effectiue. et qz potētia cognoscitiua ē tātū receptiua spēs tñ ē receptiua actus cognoscēdi. nō eliciuiua probant sic propositum. qñ aliquid ē in vltima dispositione ad actum aliquē pñte actiūo illū recipit potētie predictē sunt huiusmodi respectu actus cognoscēdi. igitur pñte obiecto actiūo ille recipiūt actum cognoscēdi. s. ab obiecto recipiūt spēm illius. igitur spēs impotentia cognoscitiua nō est aliud ab actu cogitandi. et p pñs potētia nō elicit actū sicut nec speciem sed tñ recipit. Preterea secundo de aia. sensus in actu idem sunt. sicut sonatio et auditio. sed sonatio non est nisi generatio spēs soni igitur auditio nō ē nisi receptio speciei. Sicut igitur respectu speciei est ipotētia passiuā tñ igitur respectu actus cognoscēdi. Item Augustinus. 5. de trinitate dicit qz forma impressa visui ab obiecto dicitur visio. S. cōtrahoc spāliter descendendo arguitur sic qz spēs recepta in sensu est eiusdē rōnis cum ista que recipit i medio cū actiūū et passiuū sint eiusdē rōis. s. obiectum actiūū. et organū et mediū qz sunt passiuā vt p. 2. de aia. igitur sicut spēs ē visio qñ est i organo.

ita qñ ē in medio. qz eadē cā manēte. manet id effectus. hoc at ē manifeste falsum. qz medium posset dici vidēs sicut visus g̃ zc. Preterea in organo ceci vel vigilantis ad aliqua intense di- stractivel dormientis oculis apertis sicut lepo- ris imprimis visibilis spēs tamen nullū istorum vidz g̃ zc. Itē dormiens nō audit tñ excitat ad so- num qz nō fieret nisi in eius organo imprimere- spēs soni igit aliud est receptio spēs z auditio. Item isti contradicunt sibi ut videt. dicunt. n. qz in patria deus videbit ab intellectu cāto nō tamen p spēm igitur aliud ē species a visione. Itē de- pōt actum imaginādi z intelligēdi sine spēs bus obiectoꝝ cātis ab obiectis impotentis cāre. ut p3 i visionibz pphetaz. g̃ zc. Dicendū g̃ qz po- tentie aīe respectu suarū operationū sunt actiue aliter nimis vilescerent ut patebit. pbo autem p auctoritate phi. 3. de aīa pbat qz aīa ē prin- cipium effectiū nō solū vegetādi. sed etiā sen- tiendi. z idē ē de actu intelligēdi. lz ibi non exprimat. z expresse dicit. 9. metaphisice qd sentire z intelligere sunt actus manentes i agē- te. Certū est at qz pmanet i sentiente. z intelligē- te. nō at i obiecto extrinseco. g̃ obiectū nō est cā- actiua saltem totalis talū. sed potius hō senti- ens vel intelligens mediātibus suis potentis. Item dicit Lōmentator sup fm de aīa qz dicte- potentie sunt patientes i quātū ipressionē obie- cti recipiūt. z agentes i quātū de obiectis iu- dicāt. Scdo hoc p3 rōnibus sic. Agens i quā- tum huius est nobiliꝝ patiente. i quā- tū huius sed obiectū sensibilē rōne forme accidentalis est agens z potentia aīe. vel aīa patientis cogni- tionem per eos. igit etiā forma accidentalis qz cūqz sensibilis nobiliꝝ aīa qz est falsum. Pre- terea opationes vitales sunt actiue a p̃cipio vitali intrinseco sicut sunt nāles. Actus sentien- di z intelligēdi sunt opationes vitales g̃ a p̃- cipio intrinseco effectiue. Preterea si sentire est pati. sentire est agere z intelligi. sed agere est nobiliꝝ quā pati sibi oppositū g̃ intelligi est nobiliꝝ qz intelligere z p cōsequens i aīata que nō intelligūt. sed intelligunt sunt nobiliꝝ hōie qui intelligūt. Preterea nobiliꝝ differentia ge- neris cōstituit spēs nobiliꝝ sicut rōnale hōiē irrationale brutū. sed potentia actiua est no- biliꝝ differentia potētie quā passiua ut patet. 5. metaphisice. sed vegetatiua ē potētia actiua si igit sensitiva z intellectiva sunt tantū passiue. vegetatiua erit nobiliꝝ eis qz falsuz est ergo zc. Sed quomō p̃t esse actiue cū hoc qz sunt passi- ue fm phm. Dicendū qz est vna passio realis qē abiectio forme a p̃trario z passione talī nō pa- tiūtur huius potētie ut p3. scdo de aīa. Est alia passio que est pfectio patiētis ut patet ibidem. sed ista sub diuidit. qz qdam ē pfectio prima si

cut actus primus habilitās z iclinās potētiāz ad actū fm. Alia est pfectio scda que est opera- tio. z fm hoc est duplex modus ponēdi poten- tias dicatas esse passivas. vnus est qz potētia re- cipit immediate actū scdm euocata z determina- ta a spē obiecti sibi p̃sentata in organo potētie sensitivē ad sentidū vel in fantasmate ad itelli- gendum talia. cum spē in potentia nullatenus existente. Itum at actum secūdū elicit ipsa po- tētia ex virtute sua actiua spē p̃tata euocante ipam potētiā z determināte ad cognoscēdum illud obiectū cuius est spēs. nō tamē aliquatū ipam potētiā in formate. Sed videt dubiū qua- re phs vocat dictos actus magis pati quā age- re. Dicendū qz hoc. id est qz denomināt formalis- suas potētiāz quas in formāt in quātū in eis re- cipiūt. nō at ut ab eis eliciunt. nō. n. aliquid dicit formalis tale qz illud efficiat. sicut sol non dicit calidus lz calorē efficiat. sed qz talem for- mam recipit. ab illa forma denotat. qz igit po- tentia sensitiva vel intellectiva dicit formalis sen- tiens vel intelligēs. vel hō per eas. ut sic deno- minant. de eis loquit phs. ideo phs magis attri- buit pati vel recipe talibus potētiis. qz agere Itē qz magis est talis actus in potētiis subie- ctivē qz a potētiis effectiue. sicut de motu gra- vis qui magis p3 ē in quātū est in graui subie- ctivē qz magis in quātū ab ipa cātis effectiue fi- cut. n. res noiamus sicut cognoscimus. ideo z cetera. Dicunt alig qz lz ista significatur p modū agēdi tñ res significata est sola passio. sicut cō- uerso honorari. z amari significant p modum patiēdi tñ honoratus vel amatus nihil patitur ab amate vel honorate qz honor nō est in hono- rato ipressus imo est in honorate fm phm. Sz cōtra prudētia est habitus dirrectionis in agi- bilibus dirrectionē rōnis eliciēs. si at ista intel- lectio catur in mediate ab obiecto nō requirer- tur habitus prudētie qz falsum est. nec v3 si di- cas qz habitus requirit tantum ut disponat po- tētiā ad recipiēdum actum prudentie qz hū- est quo quis vti cū voluerit. vti est agere p̃fici- etiā agentē. z opus eius bonū reddit nō autēz passionē tātū. Item intellectus est sūme disposi- tus ad recipiēdum itellectionem qz nō h3 con- trariū. Item actus intellectus p̃cedētes habitū prudentie vel aliū sunt eiusdē rōnis cū sequen- tibus. tamē p̃cedentes nō p̃supponūt istā dispo- sitionē habitus in intellectu. igit nec sequentes contra cōclusionē in se pōt sic argui. De moti- uū alicuius passiui ē motiū oīum passiūorum eiusdem rationis. quia omnis potentia habēs aliquid cōe pro obiecto primo. habet omnia in- feriora eo p3 p se obiecto. potentia motiua h3 pro obiecto primo adequato potentiam passi- uam. igitur habet pro obiecto per se quālibet

potentiam passivam eiusdem
per se potentia sensitiva
ad actum sicut ad actum. cum
potentia sensitiva. ve
bonis. sequit qz eadem
notē sentitiam per intell
contra modum rōnis si
volens est libera. sed dicit
te inquantum passiva. vel r
nis. igitur inquantum passi
inconueniens. qz liberum
dominium sui actus z non
motiū dicendum qz
rā de motu cuius motio
trahit nō autem de illo
manēs intra. non. n. oportet
posset mouere aliud. vel po
tentia motiua in commun
obiecto potentiam passivam
motiū sequit qz potentia moti
finita habeat pro obiecto n
dicendum quod volitio est qz
rationalis libera tamen per p
quia in subiecto est qz est vol
tū elicito libere. i. volū
imperat a voluntate dicunt
tione. Dicendum igitur que
teneatur reduplicatiue. It
aditū esse cām inherētie
cum falsa est maior qz voliti
et causa qua volūtas sit libe
tamen teneatur specificati
ant. n. specificat volūtatē a
volitionem z tunc maior est
liberā ratione determinata
liberā est libera. Si autem
nātur volitionem ut accip
maior est falsa qz necessario
volitionem elicito libere a s
primum principale dicendum
voluntati pati quia huius p
tur formaliter sentire vel intel
elicitur sed inquantum illos
vel secundum alios. propter
nis sunt due passionēs. vna re
quo recipiat speciem z hec est
respectu sui ipsius ut elicientis
fendi. z hec est receptio cogn
dicendum quod tantum conclu
podelem ponētem sensum re
sunt et sensibilibus z per co
quod posset sentire cum habea
passionē. Nos autem ponimus
tū sensationē esse aliud a sen
tiam dicendum quod consequ
nātur operationibus transce

potentiam passivam eiusdem rationis. si igitur per te potentia sensitiva vel intellectiva est motiva sui ipsius ad actum. cum sit eiusdem rationis cum potentia sensitiva vel intellectiva alterius hominis. sequitur quod eadem ratione poterit movere sensitivam per intellectivam alterius. Et contra modum rationis sic voluntas inquantum volens est libera. sed dicitur formaliter volens per te inquantum passiva vel receptiva sue volitionis. igitur inquantum passiva est libera quod est inconueniens. quia liberum in quantum habet dominium sui actus et non est subditum. Ad primum istorum dicendum quod maior est tantum vera de motivo cuius motio transit in passivam extrinsecum non autem de illo cuius operatio est manens intra. non enim oportet quod si mouet se quod possit mouere aliud. vel potest dici quod licet potentia motiva in communi habeat pro primo obiecto potentiam passivam in communi non tamen sequitur quod potentia motiva que est huius sensitiva habeat pro obiecto nisi seipsam. Ad alibi dicendum quod volitio est quedam qualitas spiritualis libera tamen per participationem. vel quia in subiecto est quod est voluntas vel quia a principio elicitive libere. scilicet voluntate sicut alij actus imperati a voluntate dicuntur liberi participatione. Dicendum igitur quod si inquantum teneatur reduplicative. Ita quod dicat illud cui additur esse causa inherente predicati ad subiectum falsa est maior quia volitio ut dictum est non est causa qua voluntas sit libera. sed e converso. si autem teneatur specificative. hoc est dupliciter. n. specificat voluntatem ad hoc quod sit elicitor volitionem et tunc maior est vera. quia voluntas sub ista ratione determinata qua elicitor volitionem est libera. Si autem ut recipiens formaliter volitionem ut accipitur in minori sic maior est falsa quia necessario non libere recipit volitionem elicitive libere a se productam. Ad primum principale dicendum quod pro causa to dicuntur pati quia huius potentie non dicuntur formaliter sentire vel intelligere inquantum efficiunt. sed inquantum illos actus recipiunt vel secundum alios. propter hoc quod in potentia sunt due passionis. una respectu obiecti a quo recipiat speciem et hec est prima. et secunda respectu sui ipsius ut elicitoris actum cognoscendi. et hec est receptio cognitionis. Ad alibi dicendum quod tantum concludit contra Empedoclem ponentem sensum realiter esse compositum ex sensibilibus et per consequens sequitur quod posset sentire cum habeat sensibile reale presens. Nos autem ponimus sensum recipere sensationem esse aliud a sensibili. Ad tertium dicendum quod consequentia non tenet nisi de operationibus transcurrentibus extra ut

patet per philosophum ibidem de artifice exemplificando et de ligno et archa. sed operationes intra manentes possunt diversificari ab obiectis potentia passiva manente eadem ut patet de visione albi et nigri que diverse dicuntur species quia causantur aduersis speciebus. Ad ultimum dicendum quod assimilatio bene requiritur ad cognitionem. sed non sufficit ad cognitionem nisi adsit iudicium de obiecto cuius habetur similitudo impressa vel expressa istud perficit assimilatio et conformitatem que constituit cognitionem. confirmat conclusio principalis per philosophum secundo de anima quod odorare est pati ab odorabili quia sentire est sentire non est pati ab obiecto. Item. 3. eiusdem dicitur quod sentire non est motus quia est actus perfectus. perfectum autem per se non est recipiens sed potius agens igitur magis est actus.

Verum virum de intentione philosophi fuerit potius intellectus agentem aliquid anime nostre vel potius substantiam separatam.

Videtur aliquibus secundum philosophum esse aliquid anime nostre et patet per rationes Thome. in 2. contra gentiles. sed contrarium videtur alijs esse de intentione philosophi. quod probant sic. Actum et passivum que non sunt uniuoca non sunt eiusdem nature. sed intellectus et possibilis non sunt uniuoca secundum philosophum quia agens est incorruptibilis passivus intellectus corruptibilis ergo etc. Preterea nunc ars et materia lumen. et color sunt eiusdem nature. sed intellectus agens operatur ad intellectum possibilem anime nostre sicut ars ad materiam et sicut lumen ad colores secundum philosophum ergo etc. Preterea substantia nobilior habet nobiliorem operationem. Intellectus agens est nobilior possibili secundum philosophum igitur habet nobiliorem operationem. sed abstrahere quod attribuitur agenti non est ita nobilis operatio. sicut intelligere quod attribuitur possibili. igitur habet operationem nobiliorem quam abstrahere scilicet intelligere et per consequens est quodammodo intellectiva separata ab intellectu possibili. Preterea philosophus dicit quod est semper in actu separatus et inmixtus. etc. Certum est autem quod anima nostra non est semper in actu intelligendi. igitur non est aliquid anime nostre secundum philosophum. Dicunt ergo illi quod philosophus per rationem positam in tertio de anima non intendit probare quod in anima nostra sit aliquis intellectus agens tanquam pars eius. sed quod est in ea sicut mouens in moto non per essentiam sed per influentiam vel quantum ad eius operationem ad quam concurrunt intellectus agens et hoc intelligitur ratione. quando potentia reducitur ad actum ad istum actum concurrunt et agens et passivus. scilicet anima de potentia intelligente fit aliquando actu intelligens. igitur ad actum intelligendi fit

tantum sufficit intellectus possibilis sed requiritur intellectus agens. Preterea agens et materia nunquam coincidunt. Intellectus agens et possibilis sunt sicut agens et materia secundum philosophum igitur non sunt eiusdem nature partes sed essentialiter. sed tantum ut dictum est per influentiam sicut mouens est in moto sic intellectus agens est in anima. Alij dicunt quod est habitus principiorum qui sic potest intelligi quod sicut habitus est quo quis utitur cum voluerit. ita intellectus agens est quo homo utitur respectu possibilis cum voluerit se ad intellectum possibilem conuertere. Vel sic potest intelligi quod sicut unum contrarium scilicet perfectius dicitur habitus respectu imperfectioris que dicitur paratio sic intellectus agens qui est perfectior dicitur actus respectu possibilis. Item dicit quod lumen facit potentia colores. actu colores autem contrarium videtur philosophus innuere secundo de anima. Dicendum quod sicut appropinquans agens ad patiens dicitur agere vel disponens materiam ultimat dicitur informare quia statim sequitur actio vel informatio. Sic lumen dicitur facere colores actu. id est actu visibiles in quantum disponit medium quo facto color statim potest mouere visum. et color sic mouens visum est actu color. non quidem actu primo tantum. sed et actu secundo. Item ex littera philosophi illa parte. Quoniam in omni mouente etc. Voluit aliqui quod non mouet seipsum quod per rationem philosophi patet. Dicendum igitur quod mouens ad actum primum quod est generans realiter differt a moto. quia nihil generat seipsum. sed ad actum secundum. potest aliquid mouere seipsum. sic graue seipsum mouet ad ubi licet non ad formam substantialem grauis. sic etiam intellectus et voluntas mouent se ad actus suos. modo ita est secundum philosophum. quod intellectus agens mouet intellectum possibilem ad actum primum. non tamen ad actum secundum. ideo realiter differunt seipsos. et ideo si intellectus possibilis est aliquid anime nostre oportet ponere intellectum agentem substantiam separatam. secundum ipsum. et huic concordat sacra scriptura que ponit deum ipsum esse illud lumen quod ponit aristoteles in intellectu agentem. Unde Iohannis. pro. Ipse est qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. et in psalmo querendo. multi dicunt. quis ostendit nobis bona. et respondet. signatum est super nos lumen vultus tui domine. etc. Alij dicunt tamen et probabiliter quia intellectus agens et possibilis non differunt re sed ratione vel officijs. quia intellectus ut eliciens actum intelligendi dicitur agens. ut recipiens autem dicitur possibilis. dicitur autem due potentie a philosopho scilicet intellectus et ratio. dicitur due potentie di-

uerse. gratie. quia in sunt idem re ut dicunt. sed differunt ratione secundum quod eadem potest considerari necessaria et pertinentia. et iste. ratio superior et inferior. secundum Augustinum.

Verum utrum species maneat in intellectu cessante actu intelligendi. Videtur quod non quia omnis qualitas manet in intellectu disponens eum ad intelligendum est habitus intellectus per diffinitio nem habitus qui est de difficili mobilis disponens potentiam ad agendum. sed species disponit intellectum ad intelligendum. si ergo est mansura cessante actu est idem quod habitus intellectus. hoc autem patet esse falsum per inductionem in habitibus intellectus qui sunt sapientia. intellectus ars et prudentia. Item patet per rationem quia species precedit actum intelligendi. habitus autem sequitur. Preterea si species virtus obiecti maneret cessante actu eadem ratione species alterius sed impossibile est plures species manere in eodem subiecto. quia cum species assimilantur figure secundum philosophum secundo de anima. sequeretur quod idem subiectum posset figurari diuersis figuris et ad diuersa obiecta quod falsum est. igitur etc. Contra quando aliquid de potentia essentiali reducitur ad potentiam accidentalem. oportet quod hoc sit per aliquid sibi formaliter ipsum quod habet rationem actus primi qui tamen est potentia propinqua ad sensum. sed cessante actu intelligendi intellectus est potentia accidentalis ad intelligendum non autem essentialis tamen sicut erat ante intelligere igitur habet species sibi ipsam vel saltem expressam. Dicendum quod si aliquos opinio Augustini. 6. naturalium est quod species non sunt in intellectu nisi quando actu considerat per hunc modum quod quando intellectus noster puerit se ad intelligendum separatam tunc tamen intelligit quia tunc speciem ab ea recipit et ratio huius est. quia quando potentia est de se cognoscitiva non requiritur in ea species nisi presente obiecto sicut quia organum sensus de se non est organum cognitivum ideo est in eo species etiam absente sensibili sed intellectus noster est de se potentia cognoscitiva et ideo non indiget specie nisi presente intellectu scientie existente. Si autem arguitur. In anima est aliquis habitus vel potest esse. habitus autem est quo quis utitur cum voluerit. sed presentia obiecti non habet cum voluerit igitur absente obiecto ad huc potest manere habitus scientie. hoc autem non est sine specie intelligibili ergo et cetera.

Item si presente obiecto tunc tantum esset per se species. cum acquirere speciem sit addiscere semper homo addisceret cum intelligeret actu. Hoc autem est falsum. Respondent ad hoc quod ex frequenti persione intellectus noster ipsam intelligentiam generatur in anima nostra quedam

bilis vel facilitas ad
bilis non est in quod talis fac
manentem absente obiecto
in bonas. Contra primum
et ab intelligentia separata
corpi quod potest sic. corpu
et quod potest esse sine corpu
et intelligere. si si posset alia
ad intelligentiam separata non id
ita quod in organa corporalia
frustra daret sibi tal cogni
potest. et frustra virtutem corpu
et. Contra principale sic. r
modi recipiendi. sed intellectus
nobis sensibilia. et ad no
ita recepta conservare. sens
cio sensibilia est in eorum a
ps in memoria et fantasia
ita rationes non. concludit. pr
sequeretur quod post resurre
reum corpi quod intelligit ple
et sua intellectu a cogniti
corpus vel cognitio sensiti
dico igitur anima virtutem corpi
tunc si sit sola quod est per tamen
virtutem operationem et supponit
tunc sibi corpus et per virtutem
singularia sed per conuersionem
tunc cognoscit virtutem salia
et sola non valet. quia eadem ratio
sed nobilior et durabilior
liger est firmior in intellectu
Sed intellectus est firmior li
nec species quod ligum figura
conditio ergo quod opinio Augustini
est in intellectu etiam cessante
intellectu sunt species ipsum de
quod cum intellectus recipit aliquid
quodlibet non recipit alia etiam
modi potentie sue videndum
duplex conuersione intellectu
sola a quod recipit species
singulares respectu intellectu
et respectu singularium quod
tamen alia conuersione ponit re
separate. a qua et recipit species
nisi ad presentiam influentie il
agens quod idem est secundum ipsum
lucilla que illuminat omnem hominem
hunc mundum etc. Sicut igitur lucilla
ad etiam presentiam tantum manet
sic secundum ipsum illa lux que deus
separata illuminat de necessitate
voluntate se ad animam conuertens
primendo potentie actu anime et obiecti
quodlibet contra eum. Aut ille species

hilitas vel facilitas ad intelligendū q̄ vocatur
bitus nō oī tñ q̄ talis facilitas insit ei p̄ specie
remanētem absente obiecto. Cōtra ista sic argu
it thomas. Cōtra p̄mū sic. Intellectus recipit spe
cie ab intelligētia separata. ergo frustra aīa vntref
corpi q̄d pbat sic. corpus ē p̄p̄ aīam nō at p̄p̄ eē
ei? q̄ pot̄ eē sine corpe. igit̄ p̄p̄ eius op̄atōem q̄
ē intelligere. s̄z si posset aīa intelligere. p̄uersiōz
ad intelligētiā separatā nō idigeret cognitiōe sensi
tiā q̄ fit p̄ organa corpalia ad intelligē. r̄ p̄ p̄ns
frustra daret sibi talē cognitiō q̄ fit mediāte cor
pore. r̄ frustra vntref corpi hoc ē icōueniēs igit̄
zc. Cōtra p̄cipale sic. receptū ē i recipiēte s̄z
modū recipiēti. s̄z intellectus ē pot̄ receptiua mltō
nobilior sensitīua. r̄ ad nobilitatē p̄tiet recipiē
tis recepta cōseruare. sensitīua pot̄ reseruat spe
cies sensibilibū ē in eorū absentia vt exp̄imento
p̄z in memoria r̄ fantasia igit̄ zc. S̄z videt̄ q̄d
iste rōnes nō. cōcludūt. p̄ia nō valz q̄ s̄m istā
sequeretur q̄ post resurrectiōem aīa frustra vnt
retur corpi q̄z intelliget p̄fectius q̄mō r̄ tñ non
oriet̄ sua intellectiō a cognitiōe sensitīua. nō igit̄
corpus vel cognitiō sensitīua ē p̄p̄ intellectiōe
dico igit̄ q̄ aīa vnif corpi vt p̄stituat totū p̄fec
tius q̄ si eēt sola q̄z ē p̄s tñ. nō aut̄ corpus sibi
vnif p̄p̄ op̄ationē vt supponūt. S̄s̄r p̄p̄ hoc vnt
tur sibi corpus vt p̄p̄s corpeos cognoscat
singularia s̄z p̄ cōuersionē ad intelligētiā sepa
tam cognoscat vniuersalia vt diceret Aui. Rō
ē sc̄ba nō valet. q̄z eadē rōne sequeretur intellectus
sc̄z ē nobilior r̄ durabilior q̄ sensus. igit̄ intel
ligere est firmitus i intellectu q̄ sentire in sensu
S̄s̄r intellectus ē firmitus ligno. igit̄ firmitus re
tinet species q̄ lignū figurā que falsa sūt. Bi
cendū est ergo q̄ op̄io Aui. fuit aliquas spēs
esse in intellectu etiā cessante actu. B̄icit. n. q̄d i
intellectu sunt spēs ipsum decorantes. r̄ subdit
q̄ cum intellectus recipit aliquam spēs ab yma
ginabilib⁹ nō recipit aliā eiusdem spēs. S̄z ad
modū positiōis sue videndū. sciendū q̄ ponit
duplicem cōuersionē intellectus. vnā ad sen
sibilia a quib⁹ recipit spēs intelligibiles q̄ sūt
singulares respectu intellectus quē informāt r̄
vles respectu singulariū que vlt̄er represen
tant aliā cōuersionē ponit respectu intelligētie
separate. a qua ē recipit spēs. s̄z ille nō manēt
nisi ad presentia influentia illius vel intellectus
agentis quod idem ē s̄m ipsum q̄z ip̄e deus est
lux illa que illuminat oēm hominē venientē in
hunc mundū zc. Sicut igit̄ lux aerē illuminat r̄
ad eius presentia tantū manet lumen in aere.
sic s̄m ip̄s illa lux que deus est vel intelligētia
separata illuminat de necessitate nature animā
nostrā se ad aīam cōuertens sue lucis spēm im
primendo p̄ntē actu aīe r̄ obiecto. Si autē ar
guat̄ sic cōtra eū. Aut ille spēs sic influxit ab in

telligētia r̄ causata a sensibilibus sūt eiusdem
spēs aut non. si eiusdem altera earū superfluit
ad intelligendū. si alterius spēs influxit non
valent ad intelligēdū inferiora nec ecōuerso
B̄iceret ad hoc q̄ vtreqz sunt eiusdem spēs nō
tamen supflunt influxit quia per eas vigorant
tur species alie vt per ipsas intellectus inten
sius r̄ clarius possit conferre r̄ intelligere.
R̄spondeo quod species potest manere ces
sante actu. quod probatur sic. Quod est causa
alterius r̄ p̄ius naturaliter eo. nō tamē neces
saria potest esse sine effectū. sed species intelli
gibilis est causa p̄ior actu intelligēdi. nec est
necessaria. quia quod est formale p̄ncipiū i
telligēdi idest quo eliciatur actus intelligen
di siue sit intellectus siue species est liberum
per participationem causalitate ne scilicet pro
ducatur effectū ergo non est causa necessaria p̄
ducendi effectū. Intelligimus enim cū vo
lumus vt dicitur secūdo de anima. Potest enī
liberum per essentiam scilz voluntas impedire
liberum per participationem a sua cāli tate.
ne si p̄ducatur effectū suūz ergo species potest
esse sine actu. P̄terea p̄ncipiū formale
potest eē in actu sine actione sicut actus p̄im⁹
sine sc̄do. quia potest impediri actus secūdus.
species autē est formale p̄ncipiū intelligen
di in intelligente ergo zc. P̄terea quod ē
perfectionis in inferioriōz esse in superiori po
tentia. sed perfectiōis in imaginatiua potentia
est habere obiectum p̄ns in sua specie obiecto
reali extrinseco. quod patet quia in hoc excedit
potentias sensitīuas particulares r̄ exteriores
igit̄ potentia intellectiua potest hēre obiectū
in specie remota eius actuali consideratione.
P̄terea aliquid potest reduci de potentia es
sentiali ad accidentalem sine actu. sed per spe
ciem informantem intellectū reducitur de po
tentia essentiali ad intelligendū ad potentiam
accidentalem. Ad p̄mū in oppositū dicē
dum q̄ species potest dici habitus large sumē
do habitum pro forma vt ē p̄ncipiū operādī.
prout distinguitur habitus a p̄uatiōe r̄ a di
sp̄ositione se tenēte ex parte materie que de fa
cili mobilis. non tamen oportet quod sit habi
tus intellectiū numeratus. 6. ethicorū vt ratio
procedebat. quia si spēs sit formale p̄ncipiū
intelligēdi in intelligente cōcurrat ad substan
tiam actus. habitus aut̄ scientie vel alius ibidē
nominatus nō concurrat ad substantiaz actus.
sed tantum ad modū. H̄abilitat enim poten
tiam ad bñ vel male opādū. iō spēs nō est talis
bitus. Si aut̄ sit spēs tantū representatiua obie
cti nō aut̄ informas potētiā agēdi nec impressa s̄z
exp̄ssa adhuc non oportet q̄ sit bitus scientie
vel alius de predictis q̄ spēs scilicet talis nō

q Veritur vtrum intellectus no/
ster fit imaterialis arguit qd sic.
fm cōmentatores. Omne recti/
ens denudatur ē natura recepti.

.....

10

in genere substantie. Probatio. Actus et potentia
sunt principia communissima in quolibet genere. Actus
autem in genere substantie est forma et potentia in eodem
genere est materia. igitur materia et forma sunt princi-
pia communissima in genere substantie. Idem per 8. me-
thaphisicorum. igitur cum angelus sit species substantie est ex eis
compositus. Sed ad hoc diceret philosophus quod angelus non
est in genere aliquo secundum extra idem 4. idem sic ostendo
sicut impossibile est aliquid agens secundum agere nisi co-
agente primo. ita impossibile est aliquid pati nisi in
virtute primi passivi. scilicet certum est quod angeli et anime
patuntur et bona sicut et boni angeli. et mala et
ab igne corporali sicut mali angeli ergo et cetera. Ad hoc
est auctoritas promentatoris. 8. methaphisicorum. ubi di-
citur quod corpora celestia non habent materiam sed sunt
aliqua sicut est dispositio in materia intellectus. Item
Boetius super predicamenta dicitur quod relictis extremis
philosophus agit de substantia composita. anima est de gene-
re substantie secundum 2. Item Boetius de unitate et uno
dicitur quod anima et angelus quodlibet istorum unum com-
mune est materia et forme. possunt aliqua esse unum
conjunctione que tamen non sunt unum continuu-
tate ut dicitur ulterius. Ad quoniam dicitur quod in
anima vel angelo non est materia que est eiusdem
rationis cum materia corporali quod probatur sic. quod non
diceretur eas diversarum rationum nisi una esset perfe-
ctior et nobilior alia. scilicet spiritualis est nobilior cor-
porali. aut si est perfectior in potentia et actualitate. si
in actualitate igitur non est materia prima que nihil
actualitatis habet. Si in potentialitate igitur est im-
perfectior cuius oppositum supponebas quod potentia
lius est imperfectus. Preterea Augustinus. 11. confes-
sionum. Duo fecisti domine unum prope te. scilicet angelicam na-
turam et unum prope nihil. scilicet materiam primam. scilicet ista es-
set imperfectior. scilicet angelorum non est prope nihil ergo et cetera.
Preterea in linea predicamentali est unus processus
a principio ad ultimum quorum quilibet est terminus sicut unus
linee duo termini terminus quorum quilibet est unus terminus.
scilicet termini linee predicamentalis et potentiarum in ea sunt
actus primus et materia prima. igitur cum sit una linea est
una materia prima. Si. n. essent duo principia potentia/
lia et duo ordines entium super ista fundati. Preterea
si una esset nobilior alia cum nobiliori perfectibili
li perfectio essentiali respondeat perfectio nobilior. sequitur
quod materia corporum celestium perficiat forma nobiliori
quam materia corporum inferiorum. scilicet materia corporalis corrup-
tibilis aliquorum perficiat anima rationali igitur materia corporum
celestium perficiat anima rationali. vel perfectio nobiliori. et
per consequens corpora celestia sunt animata. Ad hoc est
auctoritas promentatoris 2. methaphisicorum. super illo capitulo
secundum antiquam translationem quoniam in fundamento
nature nihil est distinctum. et hoc exponit de materia prima
que de se est indistincta. et Augustinus in phisica sua. c. 111.
dicitur quod in corporibus superioribus et inferioribus
est materia eiusdem rationis. materia inquit subiecta for-
me que non corrumpitur est una et subiecta forme

que corrumpitur et est apta nata suscipere omnem for-
mam. et si non recipit hoc est ratione sue forme. Sed
contra predicta potest sic argui. quod tunc sequeretur quod
angelus et anima essent corruptibiles. si essent mate-
riales hoc est inconveniens ergo et cetera. Probatio. Preterea
materia equa res potest esse et non esse. 7. methaphisicorum. 2. 2.
de generatione. Preterea quod convenit alicui essen-
tialiter convenit sibi semper et in quolibet tempore. sed
materie convenit essentialiter appetitus formarum
generabilium et corruptibilium. si igitur in angelis vel
anima esset materia prima appeteret naturaliter istas
formas tanquam existentes ad eas in potentia naturali
Preterea cumlibet potentie naturali passive correspon-
det potentia activa in natura ut per 3. per 2. celi et mundi
si igitur in spiritualibus et in inferioribus sit materia eiusdem
rationis cum materia inferiorum sit in potentia passiva redu-
cibili per agens naturale ad formam naturalem. eadem
ratione agens naturale poterit potentia spiritualium pas-
sivam reducere ad actum. potentiarum naturalium et sic etiam
corrumpere. et sic erunt corruptibiles. Ad primum istos
ratiōes quod illa non est distinctio materiae secundum se. scilicet ut est
anexa forme preteritum naturali quod nihil corrumpitur na-
turaliter quod non alteretur. et de tali forma naturali et materia sibi co-
respondente loquitur ibi philosophus ostendendo que requi-
runt ad generationem naturalem. materia autem celi et spiritualium non
est anexa tali forme et preteritum idem 2. c. 11. Augustinus. ubi
supra dicitur quod celum est incorruptibile non ratione ma-
terie sed ratione forme cui non est preteritum. Ratione autem ma-
terie secundum se est quod secundum se. nec est quid nec quale nec
quantum et cetera. scilicet est potentia unius quod quod. Sed 3. omnis pote-
tia passiva est potentia predictiois. 4. methaphisicorum. poten-
tia materie in quocumque sit materia est potentia passiva.
igitur in quibus est materia ibi est potentia predictiois. scilicet ad ef-
fe et non esse. igitur omne tale est corruptibile. Dicunt
aliqui quod non est inconveniens celum quantum est de se esse
corruptibile secundum quid quod ratione materie. tamen conve-
nio materie et forme eius est necessaria ratione for-
me terminum. quod igitur talis preteritum non est contingens ex
parte utriusque extremi sed ratione materie terminum. quod tamen
non requiritur ad hoc quod aliquid sit simpliciter corru-
ptibile. id celum non est simpliciter corruptibile imo ma-
gis incorruptibile ratione partium principalis. et ita
de angelo et anima. nec est inconveniens quod
aliquid diversimodum secundum se consideratum sit
defectibile. quod tamen annexum alij est neces-
sarium exemplum de anima viatoris et beati.
vel in gratia confirmati. Sic materia celi quan-
tum est de se est in potentia. contradictionis ta-
men a forma celli determinatur ad unam par-
tem tantum. Ad aliud dicendum quod intellectus
noster est in potentia naturali et desiderium na-
turale habet ad omnia intelligibilia intelligenda. et
ad beatitudinem consequendam secundum Au-
gustinum. tamen ex puris propriis sibi vel crea-
ture cuiuscumque non potest ad hoc attingere non igitur
omni potentie passive naturali responder

actiua naturalis que possit effectiue sp̄am reducere ad actuz. s̄z sufficit potentie passiue naturalis q̄ natura sua habeat q̄ possit recipere illaz perfectionē ad quā potētiam habet naturalem. et hoc siue ab agēte naturali siue sup̄naturali. si ent homo de natura sua habet potētiam ad fidem et charitatem. nō tamē potētiam habz qua de natura sua tātum et ex virtute propria effectiue possit eā habere s̄z a deo gratiaz infundente. Unde Augustinus de vera religione. posse habere fidem et charitatem ē de natura fidei. habere autē ē gr̄at̄e. Sic in proposito materia spiritaliūz quātum est de se est in potētia ad omnes formas substantiales tā corporales q̄ sp̄iales. sed nō est agens naturale q̄ illā potētiam ad actuz possit reducere quia est cōiuncta forme inseparabilī vt visum ē. Ad primūz principale dicendūz q̄ bene caret forma materiali sensibili materia et forma corporali. nō tamē oportet q̄ careat oī forma sp̄iali perficiēte materiā. quia sic careret seipso. vel aliter dicendū q̄ receptiūz dicit aliquid recipere. vel fm̄ esse naturale. et sic opponit illud esse denudatum a natura recepti. vel fm̄ esse intētionale et tale si est receptiūz organicū necessariū est ipsum denudatū a natura recepti non totaliter sed ab excellentia recepti sicut sensus tactus ab excellentia tangibiliū. Si autē est receptiūz nō organicū vt intellectus maior nō est vera quia tunc denudaret a pp̄ia natura cuius intellectū pōt recipere. Sed quare magis receptiūz organicū q̄ non organicū. Dicendūz q̄ in corporalibus receptiūz habet oppositam dispositionem respectu recepti sicut recipiens colorem intentionaliter debet esse non terminatuz. s̄z color recepti mālis i obiecto h̄z eē teriatum. Similiter sensus est i medietate. obiectum autē in excellentia. non sic autē est in intellectu ideo et. Ad aliud dicendū q̄ minor ē simpliciter falsa. q̄z q̄ aliqua recipiatur particulariter tantū. hoc nō ē pp̄ materiā tū eius in qua recipitur. sed pp̄ter materiā extensam. Unde materia sub quacūq̄ forma ponatur recipit aliquid s̄z p̄dictionē illius forme. vt patet si materia aeris que pp̄ formā aeris recipit calorem sp̄ialiter fiat sub forma corporis terminati recipit calorem materialiter. non intētionaliter. Ad aliud dōz q̄ fm̄ diuersos gradus in formis plures forme possunt vnam materiā informare per hoc quod forma precede us tenet se ex parte materie. et d̄ terminat potentialitatem eius disponēdo ipsū ad formam sequentem. Sicut ecōuerso vna forma potest plures materias informare per hoc q̄ altera se tenet ex pte forme scilicet illa que est sibi imediatior et intīor. et sic totum compositum ex forma et materia anime informat corpus

non ratione materie sed tantūz ratione forme principaliter informantis materiam propriam.

Ad maiorem igitur rationis dicendum q̄ ipsa tota informat corpus. et isto modo potest dici quod secundum se totam non tamē ratione totius sed ratione partis. et si li secūdū se predicta ratione informantis non secundum se totam i format. Ad cōfirmationem dicendum quod equiuocat de primo. vno enim modo dicitur vt opponitur ei q̄ est per accidens. Alio modo vt opponitur ei q̄ est fm̄ partem loquendo de primo isto secūdo modo vera est maior sed primo modo falsa est. q̄z quod alicui essentialit cōuenit ei primo. i. non per accidens cōuenit. si cut rationale cōuenit homini primo isto modo sumpto tamen cōuenit sibi rōne partis scilicet anime nō rōne totius. Istō modo anima est primus actus corporis quia est actus essentialis eius et ideo non oportet q̄ hoc cōueniat rōne totius. sed sufficit q̄ ratione sue forme. Ad aliud dicendum q̄ nō est incōueniens eandem formas perficere plures materias si in pficiendo excedat suam vel vnam materiā sic de anima respectu corporis. Videmus enim q̄ anima per diuersas perfectiones vnam partem corporis perficit. et aliam etiaz aliter dispositam. sic in proposito non videtur incōueniens quod per formas eius perficiat diuersas materias non eque primo et que non sūt totaliter vnius rationis. quia vna est corporalis et alia non. Ad aliud dicendum quod forma anime excedit suam materiā. non tamen est diuisibilis nec habens gradus reales sicut forma accidentalis. sed ipsa simplex existens informat materiam propriam et corpus sicut tota eētia anime informat vnam partem corporis et aliam.

Ad vltimūz dicendum quod non concludit quia Angelus intelligit singulare non tantum vniuersale. igitur sequitur secūdūz hoc q̄ sua essentia esset singularis et materialis quia intelligit materiale. Preterea aut intelligis de omni modo operandi quod correspondeat operatio potentie vel operati falsum assumis quia operatio habet modum transeuntem operans autem est substantia vel potentia permanens.

Aut de modo determinato. Si autem intelligis d̄ alio mō q̄z de isto d̄ quo assumis in mino- ri nihil est ad propositūz. Si autē de p̄io petis principium.

Veritur vtrum magis vniuersale prius intelligatur a nobis q̄ minus vniuersale arguitur quod sic primo phisicorum dicit quod innata est nobis via cognoscendi a notioribus nobis ad notiora nature et subdit. Sunt autem nobis primo nota cōfusa magis et magis vltia

minus autem vltia sunt nature notiora quia sunt perfectiora igitur et cetera. Preterea quod prius intellectui impositum prius intelligitur. secundum Aristotelem ens et vniuersale que sunt maxime vniuersalia prius intellectui impositum sunt quam omnia alia igitur et cetera. Preterea illud vniuersale prius intelligitur. cuius singulare prius sentitur. sed singulare magis vniuersalis prius sentitur quam minus vniuersalis secundum Aristotelem. in metaphisica sua. et secundum philosophum prius philosophico rationi. vbi dicitur quod pueri appellant. prius omnes viros patres. et prius a remotis sentitur aliquid esse corpus quam alatum et quod homo. Contra composita sunt nobis prius nota secundum promotorum prius philosophorum exponendo illud magis confusa sunt nobis notiora vel prius nota. scilicet magis composita. scilicet minus vltia sunt compositiora quia habent se per additionem ad magis vltia igitur et cetera. Preterea que sunt difficiliora nobis ad cognoscendum non sunt nobis prius nota. Maxime vltia sunt nobis difficiliora ad cognoscendum ut patet prius metaphisice ergo et cetera. Dicitur quod aliud dicitur prius alio triplici. scilicet generatione perfectione et adequatione. De duobus primis habetur nono metaphisice. De tertio prius posteriorum vbi dicitur quod vltimum est quod conuenit alicui prius et vocatur vltimum. et primum ad eundem modum ipsarum partium passionum que predicantur conuertibiliter de subiecto. De duobus primis dicitur ad primum. Alterius scilicet quod non est idem cognoscere primum et primum nec distinctum et distincte nam confusum potest distincte cognoscitur sicut animal quod est confusum respectu hominis. Similiter distinctum potest confusum cognoscitur sicut homo cognoscendo animal. vel quod sit animal. Illud autem est confusum quod est indistinctum distinctibile in sicut genus. Cognoscere autem confusum est cognoscere quod dicitur per nomen vltimum cognoscere in suo vniuersali. scilicet cognoscere quod distincte est cognoscere id per primum. primum posita in sua diffinitione. Dicitur igitur ad quoniam prius quod minus vltimum est quod prius notum est nobis prioritate ipsius et cognitione confusa quam magis vltimum. Probatio. omne agens secundum vltimum potentie sue producit perfectissimum effectum quem potest producere quia da oppositum quod non producat effectum perfectissimum quem possit sequi quod agit circa vltimum potentie sue. scilicet omne agens naturale agit secundum vltimum potentie sue. quia non agit deliberatiue determinando sibi quantitatem effectus. sed determinat ab alio igitur agit perfectissimum effectum quem potest. In intellectu autem quantum ad actum primum intelligendum. et omnia que concurrunt ad candum intentionem effectus siue fantasia siue spes intelligibilis sunt agentia naturalia. igitur intellectus in prius actu intelligendum producit actum voluntatis intellectus perfectissimum intelligibile in quod potest quod teriat actum perfectissimum quod potest habere tale autem intelligibile est spes spiritualissima ergo et cetera. Preterea secundum Aristotelem prius metaphisice cap. iij. Metaphisica est vltima scientia in ordine doctrine. igitur principia aliarum scientiarum per se ipse a nobis recipiuntur quam metaphisica. prius autem aliarum scientiarum sunt minus vltia quam metaphisica est de vltimis igitur et cetera. Preterea si prius intelligimus magis vniuersale quam singulare quando singulare aliquod subito mouet se sum erit magnum tempus antequam possim cognoscere eius speciem spiritualissimam. quia oportet prius cognoscere omnia eius superiora essentialia que cum sint multa non possunt in ista it cognosci. hoc autem manifeste patet esse falsum ergo et cetera. Preterea si prius magis vniuersale intelligitur aut eadem specie cum minus vniuersali aut alia non eadem quia illud non est proprius representatiuus alicuius quod equaliter representat ipsum. et oppositum vel disperatum. sed spes representans animal quod est magis vniuersale equaliter representat hominem et asinum. et per consequens per illa cognosceret simul utrumque intellectus si illa sufficeret quod falsum est. igitur non est eadem. Si autem alia tunc erunt tota spes in intellectu quot sunt species generis. si ille debent cognosci. vel quod sunt superiora vniuersalia essentialia antequam spes spiritualissima intelligatur quod falsum est igitur et cetera. Preterea illud cognoscitur posterius tempore cuius abstractior est difficilior quia eius cognitio in intellectu abstractiuo est difficilior. sed abstractio coloris que est vltior est difficilior quam albedinis quia distinctius abstrahitur quiditas coloris scilicet ab albo et nigro que sunt opposita. albedinis autem quiditas a duobus albis que sunt similia ergo et cetera. Preterea possibile est intelligere minus commune cognoscendo magis commune. igitur non oportet semper vniuersalius prius cognosci ab intellectu. Probatio antecedentis quia geometer cognoscit lineam. et multa de linea probat. et tamen nescit utrum sit substantia vel accidens ergo et cetera. Ad hoc etiam est auctoritas philosophi primo philosophorum dicentis quod diffinitum prius cognoscitur quam partes diffinitionis. diffinitum est minus vniuersale cuius sit species. quam genus suum quod est pars diffinitionis igitur et cetera. Secundo dico quod prius cognoscitur magis vniuersale a nobis cognitione distincta. Probatio. prius distincte illud cognoscitur quod intrat diffinitionem alterius per quod aliud distincte cognoscitur. sed ens quod est vniuersalissimum intrat diffinitionem omnium. cum conceptus entis includatur in conceptu cuiuslibet. ipsum autem non habet conceptum nisi distinctum. quia non habet in quo possit confusum vel indistincte cognosci igitur et cetera. Simile autem est de alijs vniuersalibus. Quanto enim aliquid est vniuersalius tanto potest plurimum diffinitionem intelligere et distinctius cognosci cum pauciora habet in quibus cognoscitur confusum. Preterea secundum Aristotelem metaphisica est prior ordine cognoscendi distincte que tamen est vltior igitur et cetera.

fisica. prius autem aliarum scientiarum sunt minus vltia quam metaphisica est de vltimis igitur et cetera. Preterea si prius intelligimus magis vniuersale quam singulare quando singulare aliquod subito mouet se sum erit magnum tempus antequam possim cognoscere eius speciem spiritualissimam. quia oportet prius cognoscere omnia eius superiora essentialia que cum sint multa non possunt in ista it cognosci. hoc autem manifeste patet esse falsum ergo et cetera. Preterea si prius magis vniuersale intelligitur aut eadem specie cum minus vniuersali aut alia non eadem quia illud non est proprius representatiuus alicuius quod equaliter representat ipsum. et oppositum vel disperatum. sed spes representans animal quod est magis vniuersale equaliter representat hominem et asinum. et per consequens per illa cognosceret simul utrumque intellectus si illa sufficeret quod falsum est. igitur non est eadem. Si autem alia tunc erunt tota spes in intellectu quot sunt species generis. si ille debent cognosci. vel quod sunt superiora vniuersalia essentialia antequam spes spiritualissima intelligatur quod falsum est igitur et cetera. Preterea illud cognoscitur posterius tempore cuius abstractior est difficilior quia eius cognitio in intellectu abstractiuo est difficilior. sed abstractio coloris que est vltior est difficilior quam albedinis quia distinctius abstrahitur quiditas coloris scilicet ab albo et nigro que sunt opposita. albedinis autem quiditas a duobus albis que sunt similia ergo et cetera. Preterea possibile est intelligere minus commune cognoscendo magis commune. igitur non oportet semper vniuersalius prius cognosci ab intellectu. Probatio antecedentis quia geometer cognoscit lineam. et multa de linea probat. et tamen nescit utrum sit substantia vel accidens ergo et cetera. Ad hoc etiam est auctoritas philosophi primo philosophorum dicentis quod diffinitum prius cognoscitur quam partes diffinitionis. diffinitum est minus vniuersale cuius sit species. quam genus suum quod est pars diffinitionis igitur et cetera. Secundo dico quod prius cognoscitur magis vniuersale a nobis cognitione distincta. Probatio. prius distincte illud cognoscitur quod intrat diffinitionem alterius per quod aliud distincte cognoscitur. sed ens quod est vniuersalissimum intrat diffinitionem omnium. cum conceptus entis includatur in conceptu cuiuslibet. ipsum autem non habet conceptum nisi distinctum. quia non habet in quo possit confusum vel indistincte cognosci igitur et cetera. Simile autem est de alijs vniuersalibus. Quanto enim aliquid est vniuersalius tanto potest plurimum diffinitionem intelligere et distinctius cognosci cum pauciora habet in quibus cognoscitur confusum. Preterea secundum Aristotelem metaphisica est prior ordine cognoscendi distincte que tamen est vltior igitur et cetera.

nec tamē cōtradicit sibi. Aut. dicēs q̄ ē postre:
ordine doctrine qz' ordine pcedimus a cogni-
tione cōfusa ad distinctam. mō ē ita q' p'cipia
aliarū scientiarū propriarū ordine doctrine sūt
nobis nota ex cōfuso cōceptu terminorū sicut
geomet' ex p'fuso cōceptu linee et puncti pro-
cedit ad cognoscendū et' diffinitōem et passio-
nē. et iō methaphisica est. posterior ordine do-
ctrine. cuius tamē p'cipia sūt distincte cogno-
scēda. sed scia methaphisice acquisita reuertēdo
ad alias scias magis distincte cognoscū eorū
p'cipia scia methaphisice prius distincte cogni-
ta. et sic est prior ordine distincte cognitionis.
Sic i' proposito species prius cognoscūtur i/
distincte. s. cognoscēdo quid est q' dicit' per no-
men vel i' suo vniuersali. s. cognitio vniuersali
distincte tunc per eius diuisionē et p'dictionem
per additiōem differentie fit reditus ad cogno-
scēdū spēm distincte. Tercio dico q' prius
prioritate perfectionis a nobis cognoscit' qd
ē p'fectius. Circa qd sciendū q' aliqua cognitio
potest esse perfectior alia. vel fm perfectōis cō-
plementū. l' s. p'porziōz ad obiectū sic visio aq-
le. ē p'fectior p'mo: visioe mea. s. visio mea res-
pectu cādele ē p'fectior visione aqulle respectu so-
lis. Ista diuisiō habetur decio de aialibus a
philosopho dicēte. q' magis desideramus sci-
re modicū d' substantijs sepa' qz' multū de infe-
rioribus. illud autē modicū attendit fm p'por-
tiōem ad obiectū. nō aut fm naturā cognitōis
absolute. Ad p'positū ē dicendū q' illud qd
a nobis cognoscitur prius prioritate perfectō-
nis cognitōis in se et absolute cōsiderate ē de'
loquēdo ē de cognitōe naturali. Probatio. qz
illa cognitio ē perfectior i' se per quā attingit
perfectius obiectū. sed hec ē cognitio dei qui
ē perfectissimū obiectū ergo etc. Preterea
phūs decio ethicoz ponit felicitatē humanam
que ex puris naturalibus haberi potest in co-
gnitōe substantiarū separatarū vel prime substā-
tie. separate que ē deus. s. ponit eā in p'fectissi-
ma cognitōe. ergo eius cognitio que in via pōt
haberi ē perfectissima cognitio et perfectior co-
gnitōe quorūcūqz inferiorū qz quocūqz idui-
duū spēs nobilioris est nobilitas quocūqz in-
diuiduo speciei inferioris. Sed que ē cognitio
perfectior fm p'porziōē ad obiectum. i. res-
pectu inferiorū que sūt intellectus nostro p'porziō
nata. Dicēdū q' cognitio istorū sensibiliū que
fortius mouēt sensum ē p'fectior qz que fortius
mouēt sensum fortius mouēt intellectū licz al-
tiori modo quia vltius. que autē magis mouent
intellectū sunt magis p'porzionata intellectui. et
ideo prius perfectiōe tali. s. fm p'porziōem ad
obiectū intelligit' vlt' illius singularis sensibi-
lis qd fortius mouet sensū. Ad obiectionēz

in oppositū dicēdū q' phūs primo phisycorū
intendit dare modū deueniēdi i' cognitōem di-
stinctā. et hoc ē p' cognitōem magis vniuersa-
lis et magis cōfusi quod ē prius notū nobis di-
stincta cognitōe. Ad aliud dicēdū q' ens et
vnum prius imprimūtur intellectui quo ad eorū
cognitōem distinctā qz alia. et iō illa cognitōe
sunt prius nota qz nō possunt notificari p' prio-
ra et hoc cōceditur. Ad aliud dicendū qd
thomas facit illud argumentū deceptus fuit
quia nō distinguitur inter cognoscere aliquid
cōfusum et cōfuse et distincte et distinctum. Ve-
rum eim ē q' cognoscere aliquid cōfuse. s. mīn'
vniuersale est mediū inter purā ignorantiā et co-
gnitiōē eius distinctā. et sic cognitio alicuius
cōfusa prior ē cognitōe eiusdem distincta. sed
ppter hoc nō sequitur q' cognitio cōfusi. s. ma-
gis vniuersalis sit prior cognitōe distincta. i.
minus vniuersalis nisi loquēdo de cognitōe di-
stincta ut dictum ē. imo ē fallacia cōsequētis a
pluribus causis veritatis ad vnā. Cognitio. n.
alicuius minus vniuersalis ē vel quādo cogno-
scitur tātū de ipso quid ē qd dicit' per nomen.
vel quādo cognoscit' in suo vltiori vel cōfuso nō
sequit' igitur cognitio cōfusa minus vniuersa-
lis ē prior tpe qz eius distincta. igit' cognitio sui
vltioris vel magis cōfusi est prior. Ad vltiūz
dicēdū q' qn aliq' singulare ē presens sensui
fm debitā p'porziōē. tūc intellectus prior ap-
prehēdit spēm spālissimā eius. s. quādo nō ē
p'porzionatum sensui ita q' possit ipsūz distin-
cte cognoscere. tūc intellectus apprehēdit spēs
p'ximiorē quā pōt qz nō mouet sensum nisi i' sub-
rōne que ē singularis spēs cōtoris.

Veritur vtrum i' intellectu nostro
sint spēs intelligibiles priores
naturaliter actu intelligēdi videt'
q' nō qz quādocūqz aliqua spēs

imprim' ab obiecto i' potētia representat obie-
ctum tātū sub illa rōne sub qua nata ē imprī-
mi ab obiecto qz genitū ē simile generātī scdm
formā fm quā generat. s. quocūqz spēs imprī-
mitur ab obiecto i' intellectu sub rōne singularis
imprim' qz obiectū extra vel fantasia a quo i'
prim' ē singulare. ergo intellectus recipit sin-
gulariter. hoc ē falsum. igitur etc. Preterea
presentia obiecti ē cā presentie spēs nō autem
ecōuerso. cū igitur obiectū intelligibile sit pre-
sens i' fantasmate nō requirit' spēs i' intellectu p-
pter presentia obiecti. sed ppter aliud ponitur
spēs in intellectu igit' frustra. Preterea si ef-
set spēs i' intellectu plures possent eē simul. cō-
sequēs ē falsum ergo etc. Probatio cōsequētie
qz spēs talis habz eē p'mauēs ēt absente actu i'
telligēdi. tamē post oēm actū intelligēdi potest
succedere alia spēs respectu alterius obiecti.

et sic esset alia spēs al-
tioris spēs al-
tioris vel libera
tūc est actu p'prie obo.
sentet obo suū semp
illam actu. et sequere
has semper posset pluri-
et. Preterea potētia si
actu p'prie aut actu
i' appēdēdere nō autē
p'prie de anima. di-
rum. nō tota sed intellect
tuā et. et in eodē. Am
telligibilia. et p' sensū sen-
telligit' q' sit oia p' essent
cū i' alia existētes. Pre-
q' redactur de potētia a
oportet quod hoc sit p' al-
mali. Intellectus nostre
ligere ē i' potētia essentia
di a qua postea reducit
tūc quā. i' pōt intelligere
hoc est aliquod formalis
voco spēm. igitur etc. R.
cōmūis ē quod intellectu
p'prie necessario requirit'
igit' quod pōt sic probat
potest quod vniuersale a
sensu intellectus ratione o-
p'prie nisi p' spēm impressam
potest quia sicut obiectum
legendi ordine nature. sic
nō minoris quia non po-
tūc p' spēm in fantasmat
illam p'prie. qz vna spēs
lectum sub oppositis ratio-
le. singulare habet oppo-
natum in fantasmate est res-
et singulare est igit' non vi-
tū illa est necessaria spēs
sentendū vniuersale maior
formā qz idem non potest
fieri totalibus. spēs autē nō
ab obiecto igitur cadē spec-
ram obiectūz et diuersa
sed dices quod hoc verū ē
luminis diuersis potest
la representare ut patet de
videtur colorata lumine se-
cretia lumine p'prie. Sic
luminis fantasie vel virtutis
presentare singulare lumen
p'prie fantasie vniuers
videtur quia nocturna vel
obiecta de die et de nocte qu-
quēria. et tunc necessario b

et sic esset alia species alterius cum prima simul. sed
 probatio fluitat per hoc quod cum illa species non poten-
 tia rationalis vel libera sed naturalis de necessi-
 tate est actu per se obiectum. cum igitur semper repre-
 sentet obiectum suum semper homo intelligeret per
 illam actu. et sequeretur quod per plures species il-
 las semper posset plura intelligere quod falsum est. et
 etc. Preterea potentia semper perficitur proprio
 actu proprio autem actus potentie apprehensivae
 est apprehendere non autem species igitur etc. Contra
 philosophum tertio de anima. dicitur quod anima est locus spe-
 rum. non tota sed intellectus et in eodem lapso non est
 in anima etc. et in eodem. Anima per intellectum est omnia in-
 telligibilia. et per sensum sensibilia. hoc autem non potest
 intelligi quod sit omnia per essentiam igitur per earum spe-
 cies in anima existentes. Preterea per rationem sic. omne
 quod reducitur de potentia essentiali ad accidentale
 oportet quod hoc sit aliud sibi impressum for-
 maliter. Intellectus noster ante adiscere vel intel-
 ligere est in potentia essentiali ad actum intelligendi
 a qua postea reducitur ad potentiam accidentale
 tale qua. si potest intelligere cum voluerit. igitur
 hoc est per aliquod formaliter sibi impressum quod
 voco speciem. igitur etc. Respondeo una opinio
 communis est quod intellectus habet speciem sibi im-
 pressam necessario requisitam ad actum intelli-
 gendi. quod potest sic probari ex praedictis quia op-
 portet quod universale actu intellectum sit per
 sensum intellectus ratione obiecti. sed non potest esse
 per sensum nisi per speciem impressam igitur etc. Maior
 patet quia sicut obiectum est prius actu intel-
 ligendi ordine nature. sic ratio obiecti. proba-
 tio minoris. quia non potest aliter esse per sensum
 nisi per speciem in fantasmatibus existentem. sed non per
 illam probatio. quod una species non potest representare ob-
 iectum sub oppositis rationibus. sed universale
 et singulare habet oppositas rationes. species
 autem in fantasmatibus est representativa obiecti
 ut singulare est igitur non ut universale. ergo pre-
 ter illam est necessaria species in intellectu ad rep-
 resentandum universale maior istius rationis con-
 firmat quod idem non potest mensurari duabus me-
 suris totalibus. species autem mensuratur totaliter
 ab obiecto igitur eadem species non est diversio-
 rum obiectorum ut diversa sunt representativa
 sed dices quod hoc verum est eodem lumine. sed
 luminibus diversis potest eadem species di-
 versimode representare ut patet de noctilucis que in die
 videntur colorata lumine solis. sed de nocte lu-
 centia lumine proprio. Sic species in fantasmatibus
 lumine fantasie vel virtutis sensitivae potest re-
 presentare singulare lumine intellectus agentis
 penetrante fantasma universale. Sed hoc non
 videtur quia noctiluca vel representat diversa
 obiecta de die et de nocte quia color et lux sunt
 diversa. et tunc necessario hoc est per diversas

species. vel si non sunt diversa obiecta oportet di-
 cere quod hec habent aliquam qualitatem diver-
 sam a luce et colore virtualiter tamen utrumque con-
 tinentur. et ideo in die poterit gignere speciem re-
 presentativam unius. scilicet coloris. et in nocte rep-
 sentativam lucis. sic igitur semper habebit diver-
 sas species. in quantum representantur in eo diver-
 sa. sicut in proposito de universali et singulari.
 Preterea cuiuslibet potentie realis actus est
 actio realis et terminus realis. Intellectus agens
 est potentia activa realis. igitur eius operatio
 est realis et terminus similiter realis sed intel-
 ligere non est operatio eius nec terminus sue op-
 erationis saltem propinquus. quia non intelligit.
 sed operatio eius est facere intelligibilia in po-
 tentia actu intelligibilia sunt autem intelligibilia
 aliqua actu per abstractionem speciei abstrahere
 igitur speciem est actus eius. et species intelli-
 gibilis abstracta est terminus eius. non potest autem
 talis species esse in fantasia que corporalis est
 et extensa non autem talis species. igitur oportet
 eam esse in intellectu possibili. Sed dices quod
 universale quod est obiectum intellectus fulget
 in fantasmatibus per lumen intellectus agentis et
 ad esse intelligibile actu. Contra esse cognitum
 splensens ut cognitum. est tantum esse diminutum
 non reale. igitur non potest esse terminus
 operationis realis intellectus agentis. Preterea
 obiectum universale non potest representari per
 rationem suam universaliorem per speciem obiecti parti-
 cularis. quia obiectum universale in quantum
 huius est indifferens ad omnia particularia sub
 eo contenta. singulare autem est determinatum. et e-
 tiam universale ut in singulari non est universale
 ut in singulari. sed determinatum secundum fan-
 tasiam. et quod est in eo tantum ut singulari quia hic
 et nunc igitur species in eo existens non potest rep-
 resentare obiectum universale. igitur oportet ad in-
 telligendum universale ut universale speciem eius
 imprimi in intellectu possibili. Preterea ex no-
 bilitate intellectus potest sic argui. Si non requi-
 ritur ad intelligendum. species in intellectu. sed in
 fantasmatibus tantum. Intellectus noster non habet
 operationem separabilem a corpore in quo est fanta-
 sia quia habet organum. et si non habet operationem sepa-
 rabilem ipse non est separabilis a corpore sicut arguit
 Aristoteles primo de anima. ergo intellectus noster
 est inseparabilis a corpore. et comixtus corpori
 sicut potentia organica. hoc autem est contra philosophum
 et secundo. et tertio de anima. et xij. metaphysice. et
 hoc est contra mentem ponentem animam a corpore
 aliquando separari. et intelligere ea que prius in-
 telligit ut per de diuite epulone. hoc autem non ef-
 fet. nisi mansissent in anima species in via acquisi-
 te nec videtur verisimile quod anima exuta a cor-
 pore remaneat itanuda sicut in prima sui crea-
 d

tionem. ita quod non possit intelligere nisi si nouo
spēs sibi imprimantur. sed rationale ē ipsa p-
species acquisitas in via aliquid posse intelli-
gere ut dictum ē. hec autē positio cōfirmatur
auctoritatibus predictis pro ista parte. Ad p-
mum in oppositū dicant quod differt ratio agē-
di. et ratio agentis. verum ē autē quod spēs re-
presentat obiectū in illa ratione agēdi sibi qua
nata ē imprimi. hoc autē ē sub ratione naturae ab-
solute considerate. non autē sub ratione agentis
quod ē particulare. et ideo spēs representat vniuer-
sale. vel aliter potest dici secundum istos quod licet fan-
tasma a quo immediate imprimitur sit singularē
quia tamē non agit in intellectum possibilem virtu-
te propria sicut intellectus agēns abstrahens spēs
vniuersales a fantasmate ideo potest illa spēs repre-
sentare vniuersale. Ad secundū dicendum quod equi-
uocatio ē ibi de p-
sentia obiecti et spēs. obiectum.
n. est causa p-
ntie realis speciei in intellectu i q-
eam imprimi in virtute tamē intellectus agen-
tis. spēs autem impressa est causa p-
ntie obiecti
in esse intelligibili. etiam ut sic obiectum est pre-
sens intellectui ratione spēs. Ad aliud dicendum
cōcedendo consequētiam consequens. Ad p-
bationem consequētis dicendum quod species
licet sit forma naturalis quo ad actum intelligē-
di quantum est de se semper producendum. quia
tamē non est causa tota actus sed requiritur inten-
tio intellectus. et principaliter. Ista autē non ē
semper in actu ideo non oportet quod semper intelli-
gat. Similiter non oportet quod omnes simul cāent
actum intelligendi. sed illa tantum cuius fanta-
sma fortius mouet intellectum. Ad primum in-
telligendū ut patet cū homo excitatur a somno.
tunc intelligit necessario illud quod prius oc-
currit. vel cuius fantasma fortius mouet sed p-
illum actus intelligit quod voluntas sibi impat-
intelligendum et hoc secundum speciem eius in
intellectu conseruatam. Ad aliud dicendum quod
potentia prius p-
rioritate perfectionis perficit
actu proprio quam alieno. non autē semper po-
ritate generationis quando specialiter ad eius
generationē plura alia requirunt propter suā
perfectionem sic est in proposito de actu intelli-
gendi qui prius ordine generationis requirit
fantasma et cognitionem sensitivā a qua origi-
natur et spēm intelligibilem secundum quod for-
maliter intellectus intelligit. Alia opinio est
quod nulla species que a fantasmate vel obie-
cto extrinseco imprimitur in intellectu. nec etiā
actus intelligendi quod probatur. Agens
extrinsecum semper est nobilius passio sed fan-
tasma vel obiectum extrinsecum non est nobili-
intellectu vel spēs vel actu intelligendi. ergo et c.
probatio maioris. si est eque nobile. tunc non
est equiuocum. Similiter nec si imperfectus.

quia non esset causa unde effectus eēt nobilior
et perfectior. igitur est nobilior. minor patet igitur
et c. Sed dices quod vera est maior de a-
gente equiuoco in virtute propria non autē de
agente instrumentali. modo fantasma agit in in-
tellectu possibili virtute intellectus agentis pe-
netrantis ipsum. et abstrahentis quidditatem a
conditionibus indiuiduantibus que sunt in fan-
tasmate sicut lumen attingens ipsum lac quod
est album et dulce quodammodo abstrahit album
a dulci dum representat visui lac sub ratione al-
bi non tamen sub ratione dulcis. Contra duo
que dicunt. primo intellectus agens subintrat
fantasma sua actione vel lumine. secundo quod
abstrahit quidditatem a conditionibus indi-
duantibus. Arguitur sic. Quero utrum per a-
ctionem intellectus agentis in fantasma aliquid
presentatum recipiatur in fantasmate aut non.
Si sic sequitur quod illud sit corporale sicut
fantasma recipiens et extensum et per consequens
non poterit agere in intellectu possibili per ra-
tionem predictam. Si nihil ergo fantasma
per illam actionem non erit virtuosius ad agē-
dum in intellectu possibili cuius contrariū di-
cebant. Preterea si dicunt quod non solum
fantasma agit in intellectum possibilem. scilicet
etiam intellectus agens destruitur eorum prin-
cipium quo dicunt quod idē subiecto sunt intel-
lectus agēs et possibilis. Certum ē autē quod
agēs et passum non sunt idē sibi sibi sibi sibi
dicunt quod solum fantasma agit ut tactum ab i-
tellectu agente sequitur ut prius quod solū fan-
tasma est nobilius intellectu possibili vel specie
intelligibili per rationem predictam. Habent
autem alia verba predicti dicentes quod intel-
lectus agens ut subintrat fantasma quodammodo
distinguitur subiecto ab intellectu possibili.
sed potest hoc quod ipsi dicunt modo predicto
reprobare. Alii dicunt ad rationem predictam
quod intellectus agens agit in intellectu
possibilem speciem. sicut causa principalis. scilicet
cum fantasmate. non autem sicut causa to-
talis vel sicut causa principalis cum instrumē-
tali. Sed contra causa equiuoca habens in
virtute sua totum effectum potest totum effectum
producere in passio disposito. et hoc sufficit. quia
plus non requiritur ad effectum quam quod ē
dictum. sed intellectus agens habet in virtute
sua totali speciem intelligibilem probatio quia
habet aliam auctoritatem in fantasmate respec-
talis speciei. ipse tamen continet in se totam
virtutem fantasmatis respectu eius cum sit eo
virtuosius. igitur sine fantasmate poterit illam
speciem causare in intellectu possibili qui ē eaz
dispositus ad recipiendum ab utroque. Pre-
terea si causa imperfectior esset totalis causa p-

fectus effectus mul-
talis causa respe-
lectus agens est per-
fectus possibilis est ca-
gendi qui est perfectio
gendi. igitur multo for-
talis causa respectu
non agentia concurren-
te proportio. sed inte-
lectuale quod est et co-
mune intellectus agens n-
cetera. Preterea licet
imperfectus passio sit
sed tamen actum se-
nobilius passio in qua
digne agente in corpu-
nali agente in spm dam-
ma aliquo modo agit in
secundum id quo agitur
lectus possibilis patit-
id quod est in fantasma-
ne illud quod est in intel-
rituale igitur corporale
quod falsum est. Pre-
corporale est magis obec-
magis spirituale median-
effectum nobilioris pro-
lectus magis obediunt sibi
talis intellectus agens et
illis sibi sepe non po-
porale producere. igitur
mediante fantasmate. vel
poterit speciem intelligi-
Preterea ostendo quod
es quod est ad principale
di parte actum intelligen-
tur species potest destrui
hinc tunc quero. aut tunc
tema essentiali ad actum in-
dumali non in potentia esse
habitu intellectualem po-
luerit. igitur in potentia acci-
sed propter aliud non po-
riam ad actum nisi reducat
tema essentiali ad accident
Preterea fantasma non
lunatem igitur nec in intell-
patet per sanctos et doctores
quente quia aut repugnat
timate ratione sue in mater
libertatis. si primo modo ex-
guat intellectus quia eque in
tem ratione libertatis qui
passio recipit vel patitur ab

fectioris effectus multo fortius causa perfectior
est totalis causa respectu imperfectioris s3 in/
tellectus agens est perfectior et nobilior intel/
lectus possibilis ut dicitur. 3. de anima tamen intel/
lectus possibilis est causa totalis actus intelli/
gendi qui est perfectior effectus specie intelli/
gibili. igitur multo fortius intellectus agens e/
totalis causa respectu speciei. Preterea inter
duo agentia concurrentia ad unum effectum debz
esse proportio. sed inter agens in materiale et
spirituale quod est et corporale quod est fantas/
ma intellectus agens non est proportio. ergo et
cetera. Preterea licet actuum sit aliquando
imperfectius passiuo sicut obiectum sensibile
sensu tamen actuum secundum quod agit est
nobilius passiuo in quantum patitur. exemplum
de igne agente in corpus mixtum et igne infer/
nali agente in spiritum damnatum. Si igitur fantas/
ma aliquo modo agit in intellectum possibilem
secundum id quo agit est perfectius illo quo in/
tellectus possibilis patitur. Omne autem il/
lud quod est in fantasmate est corporale. et om/
ne illud quod est in intellectu possibile est spi/
rituale. igitur corporale est nobilius spirituali
quod falsum est. Preterea quanto aliquid
corporale est magis obediens spirituali. tanto
magis spirituale mediante illo corporali pot/
est effectum nobiliorum producere sed corpora ce/
lestia magis obediunt spiritibus sepe separatim quam fan/
tasma intellectui agentis. et tamen mediantibus
illis spiritibus sepe separatim non possunt nisi aliquid cor/
porale producere. igitur sic intellectus agens
mediante fantasmate. vel ipso coadiuvante non
poterit speciem intelligibilem producere.
Preterea ostendo quod non requiritur speci/
es quod est ad principale quia species prece/
dit parte actum intelligendi et habitum illa igitur
species potest destrui manente tamen ha/
bitu. tunc quero. aut tunc intellectus est in po/
tentia essentiali ad actum intelligendi. aut acci/
dentali. non in potentia essentiali. quia habens
habitum intellectualem poterit eo uti cum vo/
luerit. igitur in potentia accidentali sine specie
sed propter aliud non ponit speciem necessa/
riam ad actum nisi reducat intellectum de po/
tentia essentiali ad accidentalem igitur frustra.
Preterea fantasma non potest agere in vo/
luntatem igitur nec in intellectum. Antecedens
patet per sanctos et doctores. probatio conse/
quentie quia aut repugnat voluntati pati a fan/
tasmate ratione sue in materialitatis. aut ratione
libertatis. si primo modo eadem ratione repu/
gnat intellectui quia eque in materialis est. non
autem ratione libertatis quia ista non obstat
primo recipit vel patitur ab obiecto. Pre

terea sic se habent fantasmata ad intellectum si/
cut appetitus sensitivus et etus passio ad volu/
tatem sed appetitus sensitivus passio non potest
directe et per se agere in voluntatem. quia tunc
homo necessario peccaret ergo nec fantasma
in intellectum. preterea corporale ut corpora/
le non agit in spirituale. in quantum spirituale.
sed fantasma ut fantasma est corporale intelle/
ctus est spirituales. ergo et cetera. Ad istam p/
tem adducit auctoritates primo Augustinus. sup/
genesis. dicentis quia a corporali nihil facit in/
se. Et in eodem dicitur quod anima rerum ima/
gines in se de se facit. Aristoteles. in 3. de anima
dicit quod anima. quiditates in fantasmatibus
intelligit non dicit autem in speciebus in ea exi/
stentibus hoc autem ideo dicit quia in fantasma/
te obiectum eius representatur sufficienter quod
patet quia dicit ibidem quod sic se habent fan/
tasma ad intellectum ut sensibilia ad sensum.

Sensibilia autem sunt obiectum sensus ideo
fantasmata continent sufficienter obiecta intel/
lectus. Unde subdit quod cum anima intell/
git necesse est simul fantasmata speculari. In
ipso autem fantasmate intuetur anima quidita/
tem specie absolute et conditiones etiam in di/
vidua quia sicut in singulari extra reservat na/
tura communis et sunt in eo conditiones indivi/
duales ut principia individuantia. sicut in for/
te est humanitas et forte ita sic in fantasmate sp/
ecies representatur natura communis et singula/
re et in representatione singularis quod est fan/
tasma continetur representativum nature com/
munis. Sed contra istam rationem potest sic argui
quia si universale est tantum in fantasmate rep/
sentatum non in specie intelligibili. cum fantas/
ma sit corporeum et organicum universale non
est in intellectu sed potius in sensu. Preter/
ea anima separata est a corpore et fantasmate et
per consequens non posset intelligere. Prete/
rea intellectus est indeterminatissimus oportet
igitur quod determinetur ad intelligendum p/
aliquid sibi impressum quod voco speciem. ad
primum istorum secundum istos quod univer/
sale accipitur aliquando pro intentione secun/
da que sequitur operationem primam intelle/
ctus quia intelligitur quiditas absolute et hoc
est quando intellectus considerans istam qui/
ditatem esse predicabilem de pluribus attribu/
it sibi ratione speciei vel generis et istomodo
est in intellectu tanquam aliquid factum p ope/
rationem intellectus. Unde de tali dicit The/
mistus primo de anima quod intellectus est q
facit universalitatem in rebus et Aristoteles. primo
de anima quod universale aut nihil est. aut po/
sterius est. Aliquando autem universale ac

scribitur pro re subiecta intentioni secunde id est
pro quidditate rei absoluta que quantum est de
se nec est vniuersalis nec singularis. sed de se e
indifferens et tale est obiectum intellectus dire
ctum. non autem est in intellectu subiective sed
tantum obiective. Ad aliud dicunt aliqui quod
anima sepeperata intelligit per species sibi infla
ras adeo. Vel potest dici quod ad presentiam
obiecti per suum actum obiectivum elicit suam
intellectionem et post unam intellectionem reli
quitur sibi habitus per virtutem illius actus.
qui habitus habet inclinare potentiam ad intel
legendum alias eandem rem et ipsam represe
tare sicut posset species impressa. Ad aliud di
cendum quod potentia passiva determinatur p
aliquid sibi impressum. sed potentia activa non
sed solum per presentiam obiecti expressam. si
cut sol habet glaciem dissolvere. non per aliqd
sibi impressum sed tantum presentata sibi gla
cie. Ad auctoritates philosophi in contrarium
adductas dicendum quod cum dicitur intel
ctus est locus specierum. per speciem intelligit
philosophus actum intelligendi. qui est vera
species. et est similitudo obiecti. nec animal est
locus specierum sicut subiectum nec hoc dicit
philosophus. sed pro tanto hoc dicitur quia si
cut locatum continetur in loco non quid subie
ctive. ita quod informet locum sed tantum exp
sive sic in proposito de specie. nec etiam dicit
philosophus quod species sit in anima impres
sa animam informans sed expressa tantum obie
ctive ut dictum est. Similiter anima est omnia i
ntelligibilia per actum sciendi. sicut sensitiva per
actum sentiendi. unde dicit in eodem libro qd
idem est scientia secundum actum rei scite. sicut
idem sensibile in actu et sensus in actu. non con
cludit ista auctoritas quod hoc sit per speciem
impressam in intellectu. Ad rationem de redu
ctione etc. Dicendum quod potentia passiva re
ducitur de potentia essentiali ad accidentalem
per aliquid sibi impressum. non autem potentia a
ctiva ut dictum est. sed sufficit ad hoc presentia
obiecti. talis autem potentia est intellectus ut
dictum est in alia questione de hoc facta. igitur
etc. Sed potest queri per quem modum patitur
intellectus ab intelligibili ex quo nihil sibi ab
illo imprimatur dicitur quod hoc ideo est quia
obiectum sibi presentatum et expressum p fan
tasma inclinatur et excitat potentiam ad intellige
dum quem tamen actum elicit intellectus virtu
te propria. sed aliunde excitatus sine specie im
pressa. exemplum de magistro excitante intel
ctum discipuli per exempla sensibilia qui non
imprimunt aliquid in eius intellectu. Exemplum
etiam de primo mouente quod mouet ut amatum

et desideratum per modum finis allicientis apud
per eius bonitatem nihil tamen appetitui im
primendum tene quam partem volueris. prima
tamen videtur verior.

Veritur utrum intellectus noster
possit intelligere sine fantasmate
quidam dicunt quod non propter
istam rationem quia obiectum intel
lectus viatoris qui est corpori con
iunctus est quidditas rei materialis. sicut obie
ctum sepeperate est quidditas sepeperata sed de na
tura quidditatis materialis est quod sit in aliquo
singulari sicut de natura perfecte eius natura i
ntelligi vel cognosci nisi cognoscatur in singulari
cognitio autem singularis pertinet ad sensum
exteriorem et fantasiam igitur ad hoc ut perfe
cte eius natura intelligatur oportet quod intel
ligatur in fantasmate representante eius singu
lare. Alie rationes sumuntur ab experimento
quia experimur intellectum impediri in sua o
peratione leso organo fantasie ut in freneticis.
Ex hoc potest formari ratio. potentia non or
ganica non impeditur in actu suo propter lesio
nem potentie organice nisi ad actum suum indi
geret actu illius potentie organice sed intel
lectus est potentia non organica tamen impedi
tur actu suo leso organo fantasie. igitur ad actum
intelligendi requiritur actus fantasie. Prete
rea aliquo experimento. Quando aliqua intel
ligere volumus. formamus nobis idola in fan
tasia per aliqua exteriora et tunc facilius intel
ligimus. sicut patet in docente discipulum pro
ponente exempla sensibilia. Sed sciendum quod
licet due ultime rationes valeant. Prima tamen
aliquibus non videtur valere. quia supponit quod
quidditas sensibilis tantum sit obiectum intelle
ctus coniuncti. et quod de natura eius sit esse in
singulari que videtur eis falsa ut postea appa
rebit. Quicquid autem ponit quod in prima intel
lectione respectu cuiuslibet necessarium est fan
tasma ut ab ipso quodammodo species impres
matur ut dictum est supra. sed quando est impres
sa et homo vult postea illud intelligere. non est
necessarium fantasma sed magis est intellectus
in bonis. Exemplum ponitur de iumento quod
est homini necessarium in itinere sed in termino
sibi in bonis. Hoc etiam probatur sic. habitus
omnibus necessariis ad operationem statim se
quitur operatio sed actus intelligendi solus de
pendet essentialiter loquendo ab intellectu et
obiecto nisi addatur accidentaliter ab intelle
ctu voluntatis imperantis. sed elicitive tantum
dependet a predictis per speciem autem intel
ligibilem obiectum sit presens intellectui. igitur
non est necessarium recurrere ad fantasmatum per

actum intelligendi. Propter istam rationem dicunt aliqui quod non est necessaria species impressa intellectui ad actum intelligendi quia ad solam conversionem intellectus super fantasmatum intellectus elicit actum suum. et quia transeunte actu non manet species. ideo est semper necesse recurrere ad fantasmatum in quolibet actu intelligendi. et sic dicunt philosophum intellexisse primo et secundo de anima. cum quod nihil intelligimus sine fantasmate. Sed quia aliter videtur quod species impressa intellectui requiritur ad intelligendum et quod manet cessante actu ideo dicunt quod sit recursus ad fantasmatum non ut iterum species sibi abstrahatur quia tam habet. sed ut habita intendatur. Dicunt. n. aliqui quod species in intellectu habet debile esse et transeunte actu paulatim remittitur sicut calida aqua a moto igne tepescit. quia igitur tunc species habet esse incompletum. ideo dicunt quod necesse est intellectum recurrere ad fantasmatum si debeat intelligere ut species prehabita intendatur. Sed si ista via videatur rationalis supposita. tamen consideranti subtiliter includit inconuenientiam. Primum est quod intellectus possit iterare istum recursum in infinitum. sicut potest multiplicare actum intelligendi in infinitum quantum est de se. sequitur quod species illa posset intendi in infinitum et ex hoc sequitur aliud inconueniens quod tunc cum per species magis intensam magis intelligimus et melius. si species semper potest intendi semper poterit eadem res a nobis melius intelligi. et sic non tam rem quamcunque modicam et vilem intellectus noster posset intelligere quantum intelligibilis esset quod videtur inconueniens. cum sensusque est potentia inferior possit sentire aliquod sensibile inquantum sensibile. sensibile est ideo ommissis alijs necessitatibus dicunt alij quod non est contra rationem actus intelligendi intellectus nostri absolute intelligere sine fantasmate quia tunc recursus ad fantasmatum esset necessarius anime sepe ut dictum est nec per rationem eius ut est corpori unitus absolute quia hoc etiam esset necessarium sibi unire corpori glorioso post resurrectionem quod falsum est nec contra rationem eius ut viator est vel coniunctus corpori in via. quia hoc etiam esset necessarium homini in statu innocentie qui tunc fuit viator. hoc autem est falsum. cum anima eius quantum ad actum eius proprium in nullo fuisset corpori subiecta. sed super ipsius et sensus suos tam quo ad apprehensionem quam quo ad appetitum habuisset plenum dominium ita quod potuisset intellexisse sine fantasmate vel cum fantasmate. sicut sibi placuisset sed dicunt quod ne

cessitas recurrendi ad fantasmatum est nobis infelicia propter peccatum. unde sequitur ad ignominiam nobis infelicitas et hoc iuste quia ex quo anima se deordinauit dimittendo diuinum dominium et se ab eius subtrahendo subiectionem rationale fuit in penam hanc incidere et amittere dominium proprium quod habebat super corpus suum et super sensum et hec est sententia beati Augustini in pluribus locis et Augustinus super anticomem Gerachianum et Eustratij super librum ethicorum. et lino. super librum posteriorum super illud verbum. deficiente nobis uno sensu necesse est nobis deficere sciam secundum illum sensum. Aristoteles autem quia nihil sciuit de peccato illo et inuenit naturam taliter dispositam procedens ex sensu tantum credidit hoc nobis esse naturale sicut intelligitur et ideo hoc posuit absolute quia necesse est ad fantasmatum recurrere volentem intelligere.

¶ Veritur utrum quidditas sensibilis tantum sit obiectum intellectus videtur quod sic. quia potentia passiva tantum se extendit ad illa recipienda ad que potentia activa correspondens se extendit facienda. sed intellectus agens tantum illa que in fantasmatibus presentantur potest facere actu intelligibilia ergo intellectus possibilis est in potentia ad illa tantum intelligenda. Preterea si quidditas sensibilis non esset eius obiectum adequatum tunc posset intelligere has sepeatas. consequens est falsum igitur et c. falsitas consequentis patet per philosophum. xij. methaphisice et per rationem specialiter de deo quia si possemus deum per eam intelligere cum esset idem obiectum et sub eadem ratione. et eadem potentia absolute in intelligentione nostra et beatorum actus. per consequens essent eiusdem rationis et per consequens viatores essent beati. Contra habitus methaphisice informans intellectum nostrum excedit quidditates sensibiles. quo ad obiectum quia ens in quantum ens est eius obiectum. igitur intellectus noster habet obiectum excedens quidditatem sensibilem. Item philosophus. xij. methaphisice multa concludit de his sepeatis quod si faceret si eas non intelligeret. et x. ethicorum. ponit Aristoteles consistere in earum cognitione felicitatem. Felicitas autem potest nobis aduenire ergo et c. Ad hoc dicunt quidam secundum Thomam quod quidditas rei sensibilis est obiectum adequatum intellectus nostri quod sic probat obiectum proportionatur potentie cognitive modo ita est quod quedam potentia cognitiua est organica et ideo eius obiectum est materiale et quod

matēria est principium in diuinitatis secundū
eos ideo earum obiectum est signatum. Alia autē
potentia est omnino immaterialis et secundū eē
et secundum operationem sicut intellectus an-
geli. et ideo primum eius obiectum est quidditas
oīo immaterialis. Alia est potentia cognosciti-
ua que est secundum esse quidem in materia sed
secundum operationem non. sicut intellectus
humanus qui secundum esse corpus informat
non tamen utitur organo in sua operatione. et
ideo quidditas existens in materia secundum eē
est proprium eius obiectum quam tamen non in-
telligit ut in materia sed ut abstracta secundum
rationem ab ea. sed contra consequentiam qua
dicitur quod sola quidditas materialis est obie-
ctus nostri intellectus. Arguitur sic. Nulla po-
tentia eadem manens habet actum circa aliqd
qđ nō sit eius obiectum vel sub obiecto eius. cō-
tentum. sed intellectus beatus et viatoris est ea-
dem potentia. et tamen intellectus beatus intel-
ligit essentiam diuinam ergo deus saltem conti-
nenter sub obiecto viatoris non autem sub qui-
ditate materiali. igitur et c. sed dices quod intel-
lectus beatus intelligit diuinam essentiam in lu-
mine glorie quod non est in via igitur et c. sed qđ
non videtur istud. probatio quia obiectum pri-
mum alicuius habitus existentis in aliqua po-
tentia non excedit potentiam illam quia si exce-
dit potentiam habitus eius cognoscitiuus ex-
cederet etiam potentiam et eam informare non
posset sed quidditas dei et sbarum seperatarum
est obiectum luminis glorie informantis intel-
lectum per te igitur deus non excedit potentia
intellectuam nostram. Item omnis habitus
existens in intellectu presupponit eius obiectū
igitur lumen illud cum sit in intellectu nostro
respectu dei presupponit quod deus sit et obie-
ctum. Preterea anima naturaliter desiderat
cognito effectu cognoscere causam sed omnia
alia ab ipso sunt effectus dei igitur ad ipsum d-
um cognoscendum habet naturale desiderium.
sed naturale desiderium non est ad impossibile
igitur deus etiam naturaliter aliquantulum pōt a
nobis cognosci. Sed diceret doctor iste quod
pōt cognosci ab intellectu non tamen coniun-
cto corpori sed hoc non videtur secundum po-
tentiam suam. Nam via sua procedit de intelle-
ctu nostro secundum naturam suam vel natura-
lem modum eius essendi sicut procedit de natu-
rali modo essendi et cognoscendi angeli et potē-
tie sensitue. Modus ita est quod non est natus
ita semper esse sed naturaliter appetit corpori
viri igitur secundum ipsum naturale obiectū
eius in quocūque statu sit erit quidditas materie
coniuncta secundum eē. licet sit seperabilis rō

ne quod est improbatum. Preterea intellectus
noster etiam in via potest cognoscere ens sub
rōe etis que est vniuersalior quam rō quidditatis
sensibilis igitur quidditas sensibilis non ē obie-
ctum adequatū intellectus nostri aīis p3. q2 alī
qua sciētia humana est de ente fm quod ens. p-
batio pñe q2 nulla potentia potest cognoscere
aliqd vniuersalius obiecto sibi adequato tunc.
n. non eēt sibi adequatū. Exēplum de visu qui
non potest cognoscere vliū colore. vel luce.
Sed ad hoc diceret Tho. qđ deum non cogno-
scimus nisi discurrendo a notitia sensibilium ad
ipm et p sensibilium tū. Sz tūc quero ab eo. vtrū
in fine huius discursus intelligimus deū fm con-
ceptū propriū. vel fm pceptū alicuius cāti tū. si p-
mo habet ppositū. si secūdo mō tū. non getat
appetit nature nec p pñs cessat. sz vltē p-
dit vsqz ad cognitionē dei. vel pcedit i finitū
qđ nō ē dicendū. nec v3. rō sua de ppositione ista
imo magis sequit oppositū. si ē pportio inter
potentia et obm. qđ nō sūt similia in nā q2 mate-
ria et forma sūt sibi inuicē pportionata et tam
sūt maxime ab inuicē disperata. pportio at po-
tentie ad obiectum etiā fm istos est sicut moti-
ui ad mobile. Ista autē dissimilia sūt imo quo
ad hoc opponunt. sed diceret potētia actiua
assimilatur obiecto licet nō passiua. hoc nō vidē
quia deberet assimilari in modo essendi. et quā-
tum ad actum intelligendi. non enim oportet qđ
intellectus sit similis in natura vel quantum ad
modum essendi obiecto. sed sufficit ad actum in-
telligendi ut scilicet similitudinem. scilicet spe-
ciem obiecti recipiat vel actum ipsius. exemplū
de visu qui licet sit potentia mālīs non tamen
recipit species cum materia ideo multo minis
recipit speciem vel imitatur ab obiecto secūdu
modum essendi eius. sicut igitur non est alī vi-
sus qui videt celum et inferiora que tamen diffe-
runt secundum corruptibile et in corruptibile
sicut intellectus idem multo fortius potest intel-
ligere sensibile. et non sensibile. Dicendū igitur
ad questionem quod via generationis vel
acquirendo scientiam prius apprehendimus
quidditates sensibilium quia pro statu nature la-
ple nihil intelligimus nisi cum ministerio sen-
suum tamen ille non sunt propriū obiectum et
adequatū intellectus nostri. sed etiam possu-
mus intelligere et has seperatas et tale obiectū
est prius via perfectionis et simpliciter quia p-
talem cognitionem attingitur obiectum perfe-
ctissimum quod est deus et sbe seperate et alie
etiam pro statu vie licet enim talis cognitio sit
enigmatica. tamen. perfectior est simpliciter
omni alia cognitione respectu inferioris creaturē

Sed contra. Aut co-
gnitio confusa id est in
ipso modo tunc esse
talis cognitio debetur
tunc cognitio eius non
ne cuiusque disti-
guat aliquid potest
Eius modo per compa-
goscitur homo esse po-
tatem autem cognitionem
alia absoluta. Secūdo
cognosci per accidens
bile et hoc non potest esse
nam est si cognoscatur diffi-
goscatur subiectum sibi
fese. Tercio modo po-
per conceptum communem
sco homines per animal
est ipsum imperfecte cog-
ceptum communem sibi et a
fictus est qđ cognoscere
per ipsum conceptum comū-
goscatur deus qđ aliud et
fictum et deo talis cog-
do cognoscatur aliquid cō-
fictus est duplex. vnus est pri-
liet non est in alios cōcep-
fictus cognoscatur in
lia natura. et talem conceptum
hōe de deo in via. imo nec
de aliqua spiritali substantia
de deo nullam habemus cog-
lōr nisi per creaturas. Nam
nec omnes simul possunt su-
essentiam representare quā-
ta hoc essentia est. Alius
quidditatis rei nec est omni-
ma sed compositus et resolu-
dissimilis rei composita et
lia talē autem conceptum
naturaliter de anima nostra
entis quedam sunt entia in ip-
et illud ens actu habet duas
les quarum vna est actus. et
quid est actus. Alterius p-
dendo quod actum quidam
dam secundus et sic apprehen-
est prius actus. postea diu-
ctur et sic illa componēdo
necesse ad hoc quod illud el-
cum pōtū quod ab anima
la componēdo ad inuicem ha-
quidditatum anime nostre.
requis est anime proprius sta-
spiritali substantie cōuenit.

Sed contra. Aut cognoscimus deum distincte aut confuse idest in comuni conceptu entis. si primo modo tunc essemus beati etiam in via quia talis cognitio debetur beatis. Si secundo modo tunc cognitio eius non est perfectior cognitio ne cuiuscunque distincta creature. Dicendum quod aliquid potest cognosci quadrupliciter. Uno modo per comparationem ad aliud ut cognoscitur homo esse perfectissimum animalium. talem autem cognitionem necessario precedit alia absoluta. Secundo modo potest aliquid cognosci per accidens suum ut homo per visibile et hec non potest esse prima quia necessarium est si cognoscamus dispositionem quod precognoscamus subiectum sibi abstractum saltem confesse. Tercio modo potest aliquid cognosci per conceptum communem sibi et alijs ut cognosco homines per animal. et sic cognoscere deum est ipsum imperfecte cognoscere scilicet per conceptum communem sibi et alijs. hoc enim imperfectius est quam cognoscere lapidem distincte. quia per istum conceptum communem non magis cognoscitur deus quam aliud et ideo non sortitur nobilitatem ex deo talis cognitio. Quarto modo cognoscitur aliquid conceptu quiditativo. scilicet iste est duplex. unus est primo primus qui scilicet non est in alios conceptus resolvable quos scilicet res cognoscitur intuitue in se ut est talis natura. et talem conceptum non possumus habere de deo in via. imo nec de anima nostra nec de aliqua spiritali substantia. cuius ratio est quia de deo nullam habemus cognitionem naturaliter nisi per creaturas. Nulla autem creatura nec omnes simul possunt sufficienter divinam essentiam representare quiditative idest ut vera hec essentia est. Alius autem conceptus quiditativus rei nec est omnino simplex ut primus sed compositus et resolvable in alios ut est diffinitio rei composita ex diversis conceptibus. tale autem conceptum possumus habere naturaliter de anima nostra considerando quod entius quedam sunt entia in potentia quedam actus et illud ens actu habet duas partes integrantes. quarum una est actus. et sic apprehendimus quid est actus. Alterius procedimus dividendo quod actuum quidam est primus. quidam secundus et sic apprehendimus postea quid est primus actus. postea dividimus illa que actuantur. et sic illa componendo ad invicem deveniunt ad hoc quod illud est corpus organicum phisicum quod ab anima actuantur. et sic illa componendo ad invicem habemus conceptum quiditativum anime nostre. Hic autem conceptus est anime proprius ita quod nulli alij spiritali substantie convenit. sed per hoc non co-

gnosco animam naturaliter in se intuitue et in speciali ut hec anima. Sicut homo illud quod nunquam vidit exemplum ponitur ad hoc. Pona mus quod nunquam viderim triangulum viderim tetragonum. et cum tunc possumus abstrahere ab omnibus figuris hoc quod est figura. Deinde possumus scire quod non est processus in infinitum ut figuris descendendo sicut nec in numeris ex quo possumus scire quod oportet dare aliquam primam. Alterius dividendo figuram in circulares et rectilineas cum figura prima intelligo quiditatez trianguli idest que convenit triangulo solita quod non alij. non tamen per hunc conceptum compositum possumus intelligere triangulum ut triangulus est sub propria forma per se et intuitue. Similiter a pluribus entibus possumus abstrahere hoc quod est ens absolute. et a pluribus bonis ipsum bonum. et quia entia et bona sunt ordinata. tandem possumus devenire ad hoc quod intelligamus sumum. quia non est in eis processus in infinitum. Sic igitur possumus ista ad invicem componere per intellectum et dicere aliquid esse ens summe bonum qui conceptus sic compositus soli deo convenit. et ideo de deo possumus naturaliter habere conceptum quiditativum compositum. tamen per tale conceptum non cognoscimus eum in se ut est talis nature determinate. tamen sic eum cognoscere componendo perfectius est simpliciter quam cognoscere quodcumque aliud a deo ut dictum est supra.

Sic ergo patet quod obiectum adequatum intellectui non est quidditas materialis. quia et substantias separatas aliquantulum cognoscimus ut dictum est. Ad rationes in oppositum dicendum quod maior est vera quantum ad primam receptionem potentie passive et primam operationem active. Potentia tamen passiva in formata prima receptione potest in plura quam activa potuit in prima operatione. Supposito igitur quod intellectus agens sit aliquid anime non est omnino adequatus possibili. sed tantum quantum possibile est scilicet quantum ad primam operationem eius que est abstrahere a sensibilibus fantasmatibus speciem quam speciem possibilem recipit. sed postquam est factus in actu per species tunc potest abstrahere conceptus et intentiones et ad invicem copulare modo predicto usquequo habeat conceptum proprium dei vel spiritualium substantiarum. vel dicendum ad maiorem quod licet deus non habeat fantasma. tamen ad hoc quod deum intelligimus oportet quod fantasia formet si bi aliquid ydolum. et ad hoc intellectus agens abstrahendo de obiecto et alij aliquo modo agit modo predicto scilicet componendo. Ad aliud dicendum quod eadem difficultas videtur de actu diligendi sicut de actu cognoscendi. si enim est actus eiusdem

speciei in via et in prima viator habet caritatem
et beatus licet non equaliter sicut comprehensor
ideo videtur quod nec actus cognoscendi nec
intelligendi sunt eiusdem speciei in viatore et com-
prehensor quia dato quod sit idem obiectum
et eadem potentia et habitus idem quia chari-
tas nunquam excedit quia tamen alia est apro-
ximatio obiecti ad potentiam hic et ibi et lumen
aliud et est presentatum aliud. ideo possunt dis-
ferre spem. Exemplum de igne calefacien-
te tantum lignum a longe ignis tamen ipsius
de prope qui actus differunt specie et genere.

Sed contra dicta potest sic argui secundum
philosophum sic se habent fantasmatum ad intel-
lectum sicut sensibilia ad sensum. sed non senti-
mus nec possumus sentire nisi quod est sensi-
bile. igitur nec intelligere nisi quod est fanta-
stabile. Et iterum speculamur intelligibilia in
fantasmatibus ut dicitur tertio de anima. Vi-
cendum quod pro tanto est simile. quia sicut nos
non possumus sentire nisi ad presentiam sensi-
bilis sic nec intelligere prout nisi fantasma
sit in actu suo. tamen fantasma non est obiectum
intellectus sicut sensibile sensus. Item con-
tra principale sicut oculi noctue se habent ad
lucem diei. sic anime nostre intellectus ad ma-
nifestissima nature. sed oculus noctue non po-
test videre solem. igitur nec intellectus noster
ad substantias separatas. Vicendum quod ve-
rum est intuitus pro statu vite tamen potest ha-
beri ut dictum est abstractue et compositue si-
cut noctua potest videre lucem diei obscuram
tantum sic intellectus noster manifestissima na-
ture.

Veritur utrum

verum vel ens sub ratione veri sit
obiectum primum intellectus vi-
detur quod sic quia potentie distincte habent
distincta obiecta intellectus et voluntas sunt po-
tentie distincte. Ens autem in quantum ens non
est distinctum. igitur non potest esse ut sic utrius-
que obiectum. sed per hoc quod distinguitur i
ratione veri et boni. Preterea obiectum de-
bet appropriari potentie. sed ens in quantum
ens est commune ad ens sensibile et intelligibile
igitur si ens debet poni obiectum intellectus
opportet quod contrahatur ad ens intelligibi-
le non autem contrahitur ad hoc nisi per ratio-
nem veri igitur et cetera. Contra obiectum for-
male est prius ipso actu intelligendi. sed verum
non est prius actu intelligendi. ideo non est pri-
mum obiectum intellectus. Minor patet quia
intellectus facit rationem veri. Preterea quod
non attingitur a potentia actu directo non est pri-

um eius obiectum. sed verum attingitur ab
intellectu actu reflexo tantum. quia ratio veri est
ratio intellectus vel ipsius intelligibilis. Ratio
autem intelligibilis non intelligitur nisi per re-
flexionem igitur et cetera. Ad hoc dicitur quod
dam scilicet idem. quod intellectus et voluntas
distinguntur per respectus ad obiecta sua quod
sunt verum et bonum. quod declarant sic. Ani-
ma secundum se est indeterminata ad potentias
Sed aliter determinatur ad potentias organi-
cas quod non organicas. quia ad organicas deter-
minatur per determinationem organorum.
Unde potentia sensitiva que est organica non est
potentia propria anime. sed coniuncta ex anima
et corpore. Ad non organicas vero determina-
tur non per organa nec per qualitates absolu-
tas igitur per respectum ad distincta obiecta.

Ista autem formalia obiecta distincta sunt
verum et bonum igitur et cetera. Contra unum
quod supponit scilicet quod potentie distigu-
tur per obiecta. alibi reprobatum et potest sic
argui. Primum non distinguitur per posterius
sed potentia est prior actu et obiecto igitur et
cetera. Contra principale sic. Ista diversitas
obiectorum. aut est per respectus aut per ab-
soluta. non per absoluta quia idem absolutum po-
test immediate attingi a duabus potentis. sicut
idem absolutum potest immediate intelligi et ama-
ri. nec per respectus quia nulla potentia potest
attingere obiectum suum sine ratione formali
obiecti sed intellectus potest attingere quodcum-
que absolutum sine aliquo respectu. etiam vo-
luntas amare bonum absolutum sine quocum-
que respectu. igitur respectus non est ratio for-
malis obiecti intellectus vel voluntatis. Pre-
terea obiectum sub ratione formali movet po-
tentiam. sed impossibile est primum movere sub
ratione respectiva. quia respectus non est prin-
cipium operandi vel movendi sicut nec terminus
secundum philosophum quanto philosophorum igitur
et cetera. Preterea obiectum quod est pri-
cipium operantis debet esse per se sicut bonum
per se. sed compositum ex absoluto et respectu
non est unum per se sed per accidens tantum. igitur
non potest esse principium simplicis opera-
tionis intellectus. Sed dices ad obiecta ista
quod verum non habet virtutem movendi in-
tellectum sed est determinatum entis quod
est primum movens intellectum in habitu-
ne ad intellectum ita quod ens sub ratione ha-
bitudinis que est ratio veri determinat ipsum
ens movens intellectum. Contra ista habi-
tudo autem esset principalis ratio aut consequens.
Non principalis quia respectus est principium
movendi quod est superius improbatum. Si

consequens sicut pro-
prio esset principalis
non ens moveret inte-
lectum ista ratio est indistincta
secundum istos esset ea-
dem voluntas. Preterea
sibile per se secundo mo-
tu istam virtutem ob-
iectum non est ratione ob-
iecti non in se primo
modo. Simile est de o-
biectis per comparati-
onem sequens quod ad dier-
entis potentie sufficeret
obiectum quod habet habitu-
nem consequens formalis
ultra quod cuius natu-
rallum est ut per inquisiti-
onem igitur ad questionem quod
est intellectus sub ratione
quod secundum propriam rationem
aut ab alio non intelligitur
sicut quod bonum ut disti-
nguitur. si bonum ut disti-
nguitur bonum potest intelligi
sub ratione veri. si omne quod
sub ratione formali obiecti
non est formalis ratio obiecti
per minor probat quia in
se differetiam formalem
formalis. n. ratio boni
aut igitur potest bonum
nec. Preterea quicquid
quod ratione sub eadem pote-
ntia impossibile est aliquid esse
ratione que prius non sit
sed voluntas potest velle bo-
num non sub ratione veri.
tunc ipsum bonum intelligi
tunc veri patet per Augu-
stinum. Preterea passio est
bonum. Verum autem est
sub ratione entis. sed com-
positum ens per accidens
obiectum videtur esse igitur
tunc obiectum alicuius boni
nec precedit naturaliter
quod est habitus. imo magis
sed obiectum scientie meth-
odum ens quod precedit natu-
rally subiectum passionem
precedit contrarium. igitur
non obiectum intellectus non
ethaphica. Preterea ob-
iecta potentie debet predicari
ad dicendum sicut genus de

consequens sicut propria passio et ratio entita-
tis esset principalis secundum eadem ratio-
nem ens moueret intellectum et voluntatem.
quia ista ratio est indistincta. Et per consequens
secundum istos esset eadem potentia intellectus
et voluntas. Preterea obiectum visus est vi-
sibile per se secundo modo. Visibile autem ipor-
tat istam habitudinem obiecti ad visum. igitur ista
habitus non est ratione obiecti essentiali sed conse-
quens cum non insit ei primo modo dicendi per se sed tantum
secundo modo. Simile est obiecto intellectus et ali-
is obiectis per comparationem ad potentias. Pre-
terea sequeret quod ad determinationem obiecti ali-
cuius potentie sufficeret dicere quod illud esset
obiectum quod haberet habitudinem ad potentiam si in
hoc consisteret formalis ratio obiecti. Nec esset
ultra querendum cuius nature esset in speciali. quod
falsum est ut patet per inquisitionem philosophi. Vi-
cendum igitur ad questionem quod verum non est primum obie-
ctum intellectus sub ratione veri. Probatio. quia
quod secundum propriam rationem intelligi potest ut distin-
guatur ab alio non intelligitur sub ratione eius a quo di-
stinguitur. sed bonum ut distinguitur a vero sub ratione
propria boni potest intelligi. igitur non intelligitur
sub ratione veri. sed omne quod intelligitur intelligitur
sub ratione formali obiecti intellectus. igitur ratio ve-
ri non est formalis ratio obiecti intellectus. Maior
patet minor probat quia intellectus potest cogno-
scere differentiam formalem inter verum et bonum
formalis. nam ratio boni non est ratio veri ut di-
cunt. igitur potest bonum intelligi ut differens
a vero. Preterea quicquid est volitum sub ali-
qua ratione sub eadem potest esse intellectum. quia
impossibile est aliquid esse volitum sub aliqua
ratione que prius non sit cognita ab intellectu
sed voluntas potest velle bonum sub ratione bo-
ni et non sub ratione veri. ergo intellectus po-
test ipsum bonum intelligere non intelligendo ra-
tionem veri patet per Augustinum de trinitate.
Preterea passio est extra rationem sui su-
biecti. Verum autem est passio entis igitur dif-
fert a ratione entis. sed compositio differentium
constituit ens per accidens. quia non potest esse
obiectum ut dictum est igitur et cetera. Pre-
terea obiectum alicuius habitus non excedit.
nec precedit naturaliter obiectum potentie in
qua est habitus. imo magis presupponit ipsum.
sed obiectum scientie metaphysica est ens iqua-
tum ens quod precedit naturaliter rationem ve-
ri sicut subiectum passionem. vel sicut absolutum
precedit contractum. igitur verum non est pri-
mum obiectum intellectus nostri in quo est me-
taphysica. Preterea obiectum primum alicuius
potentie debet predicari per se primo mo-
do dicendi sicut genus de specie et de omnibus

que per se cadunt sub actu illius potentie. sive
rum de nullo intellectu a nobis predicatur per se
primo modo. sed tantum secundo modo quia di-
cit habitudinem ad intellectum que consequi-
tur illi quod est intellectus nec est de intellectu ei
essentiali sicut visibile predicatur de colore se-
cundo modo tantum igitur et cetera. Ad pri-
mum in oppositum dicendum quod magis conclu-
dit propositum quod oppositum quia impossibile
est aliquid esse volitum sub aliqua ratione que
prius non sit cognita ab intellectu. igitur si op-
portet quod habeant distincta obiecta. Vicendum
igitur quod potentiarum anime quedam sunt
disperate quedam subordinate. Et istarum que
dam sunt in eodem genere ut appetitus quidam in diuersis ut a-
ppetitus cum appetitibus. Si autem sunt potentie dispa-
te habent obiecta omnino disperata sicut quatuor
que sensus particulares. Si autem sunt sub
ordinate et in eodem genere habent obiecta sub
ordinate quia obiectum primum et adequatum
potentie superiori continet sub se obiectum a-
dequatum inferiori quod tamen est obiectum
per se licet non primum nec adequatum pote-
tie superiori. quia potentia superior potest ha-
bere actum suum circa obiectum potentie infe-
rioris adequatum. et ipsum perfectius cogno-
scit quod potentia inferior sicut sensus communis
album perfectius cognoscit quod visus. quia co-
gnoscit ipsum et distinctum a dulci. Sic intelle-
ctus cognoscit quidquid sensus cognoscit et per-
fectius quod sensus. Si autem potentie subor-
dinate sunt alterius generis sicut intellectus et
voluntas. Tunc dicendum quod si sunt ade-
quate id est quod in tot possit in quot potest a-
lia tunc habent idem obiectum formale. Si
autem non sunt adequate quia voluntas non ha-
bet actum suum nisi circa finem et ea que sunt ad
finem non autem circa necessaria et impossibi-
lia que sunt tantum speculabilia ut conclusiones
geometricae. Tunc dicendum quod obiectum
voluntatis continetur sub obiecto intellectus.
Sed contra potentie distinguuntur per actum
et actus per obiecta ut dicitur secundo de anima
Vicendum quod hoc non dicit philosophus.
sed quod prius oportet considerare actus quod
potentias. et obiecta quod actus quia sunt prio-
ra quo ad cognitionem nostram. tamen actus non
principium essendi potentie vel prius perfectio-
ne imo posteriores quia sunt effectus potentia-
rum. bene igitur sequitur si obiecta sunt diuer-
sa quod potentie sint diuerse sed non conuer-
so. Nec sequitur si obiecta sunt idem vel non dif-
ferunt quod potentie non differant sed est fallacia consequen-
tis a destructione antecedentis plura. nam requiritur
ad ideitatem aliquorum quod ad distinctio-

eorum. Exemplum motus distinguitur penes terminos ita quod si termini sunt distincti et motus. sed non sequitur si terminus sit idem quod motus sit idem. Diversi enim motus specie possunt esse ad eundem terminum sicut circularis et rectus ut vult philosophus quinto philosophorum ita est in proposito. Ad aliud dicendum quod obiectum adequatum potentie superiori est commune obiecto adequato potentie inferiori. Si igitur intellectus est potentia superior et obiectum eius est communissimum. Sed dices oportet obiectum determinari ad potentiam per respectum. Dicendum quod id determinatio obiecti intellectus per respectum ad alia obiecta. i. communitas eius est determinatio sua ad intellectum si sit potentia superior non autem per aliquid contrahens ipsum ad specialius obiectum potentie cum sit obiectum potentie communissime potentie ut suppono. Et si dicatur quod obiectum movet cum habitudine ad intellectum. Dicendum quod verum est non quia respectus ad intellectum sit principium movendi ipsum vel eius causa sed tantum forma absoluta. sed pro tanto. quia actus intelligendi bene sequitur respectum actualis obiecti ad potentiam et e converso. Ante autem actum intelligendi erat ille respectus in potentia tantum in obiecto ad potentiam. non igitur ens est sub ratione veri vel ipsum verum ut verum est obiectum intellectus ut dictum est.

Veritur utrum

q **Ens sit obiectum primum intellectus nostri videtur quod non quia omnis potentia habens aliquid commune pro primo obiecto potest per se naturaliter tendere in quodcumque per se continetur sub illo sicut in per se obiectum licet non primum. Si igitur ens est primum obiectum intellectus nostri cum quacumque substantia tam creata quam increata sub propria et distincta ratione contineatur per se sub ente. intellectus non solum poterit per se tendere in cognitionem determinatam cuiuscumque substantie tam create quam increate tam separate quam corporalis. cuius oppositum experimur ergo etc. Probatio maioris. Exemplum quia hoc videmus de visu respectu coloris et sonorum inferiorum et ratione. Si enim non posset tendere in illa que sunt sub illo contenta. vel si posset in plura tunc illud commune non esset obiectum adequatum potentie nec per consequens primum obiectum. Preterea primum obiectum intellectus debet habere unum per se conceptum quia movet secundum unam formam. sed ens non habet unum conceptum per se igitur etc. Probatio maioris quia potentia potest obiectum suum primum unice actu attingere quod non posset intellectus nisi obiectum**

eius haberet de se unum conceptum tantum. Probatio minoris quia ens non dicitur univoce de omnibus entibus. et ideo non uno actu potest intellegere non solum attingere omnia entia. nec ens commune igitur et cetera. Preterea sicut aliqua se habent ad esse ita ad cognosci vel intelligi secundo metaphysice. Quod igitur est primum ens est primum intelligibile. sed deus est primum ens quia est ens per essentiam. alia per participationem et aliis causa essendi. igitur deus est primum obiectum intelligibile intellectus nostri non igitur ens in commune. Contra Avicennam. ens et unum sunt que primo imprimuntur intellectui igitur sunt primum intellectum. Preterea per rationem sic. Illud est primum obiectum intellectus nostri. cuius ratione alia intelligitur. sed ens in commune est huiusmodi quia predicatur essentialiter de omnibus per se intellectus. non autem deus igitur et cetera.

Ad istam questionem dicendum quod primum accipitur vel generatione vel perfectione vel adequatione. De primis duobus modis non est in tertio questione sed de tertio tantum. Utrum ens sit obiectum intellectus nostri id est adequatum eius obiectum. Circa quod sciendum quod duplex est adequatio obiecti una secundum virtutem. alia secundum predicationem. Illud autem dicitur obiectum potentie adequatum secundum virtutem. quod per se ipsum solum potest movere intellectum ad noticiam sui et aliorum. sicut essentia divina est obiectum adequatum primum intellectus divini quia est sufficienter movens intellectum divinum ad noticiam sui primo et aliorum ex consequenti. et substantia movet intellectum nostrum ad noticiam sui primo et ex consequenti ad noticiam proprie passionis vel accidentis. Obiectum autem adequatum secundum predicationem est quod per se essentialiter predicatur de omnibus que possunt. potentia cognosci sicut lux vel color. vel commune virtutis predicatur essentialiter de omnibus visibilibus. Utraque autem primative adequationis ens est primum obiectum intellectus nostri ut declarabo et primo declarabo idem. cetera remouendo alia ab ista prioritate de quibus magis posset videri. Secundo directe probando propositum. Primum sic ostendo ens vel verum vel deus. vel substantia est primum obiectum intellectus nostri. sed neutrum istorum ultimorum. igitur primum scilicet ens. Quod non verum ostenditur in questione immediate precedenti. Quod deus non probatur. non enim potest esse obiectum primum adequatum secundum predicationem quia non predicatur essentialiter de omnibus intelligibilibus nec secundum virtutem quia non movet intellectum nisi ad sui noticiam et aliorum. Probatio quia aut hoc est secundum suum conceptum simplicem et quiditativum. Aut secundum conceptum abstractum a creaturis. non enim primo modo quia ille conceptus est essentie divine ut intuitivus et talis conceptus

beneficat quod non co-
secundo modo quia scilicet
primo enim occurrit ite-
a quibus sit abstractio q-
tur. Preterea obiectum
et proportionem habet ad po-
lambas habitudine in
lectum nostrum saltem p-
nis nostra cognitio natu-
tur a cognitione sensitiva i-
o substantia non possit esse
Probatio. Non enim
dicatione quia non predi-
catur intelligibilibus
eius nec secundum virtutem
eius nostrum sufficienter a-
rum quod probatur sic. quia
eiusdem conceptus eius sit
et intuitivus. hoc autem sic
le quia quicquid intellectus
tutius cognoscere per eius
obiectum cognoscere pot-
intellectus nostri non pot-
teram absentiam panis in
tantum per fidem. Equi-
tur substantia panis quod
de est igitur et cetera. Ab-
plum et auctoritate philo-
vires est perceptivus lucis
sentia lucis. Minor est d-
Cum igitur nec deus ne-
tia sit primum obiectum in-
ens sit illud primum. Se-
cundo sic ostendi directe. Illud
adequatum secundum virtutem
est primum obiectum eius
ratione ad verum et bonum
nec respectu intellectus nostri
sed per et premis proba-
et obiectum respectu veri et
sones eius secundum Avicennam
quoniam metaphysice. sed resp-
primum adequatum secundum
Probatio. quia tali adequa-
posterioribus essentialiter. i.
tur essentialiter. et inquit de-
is ergo et cetera. Maior p-
Minor patet quia talia scilicet
sunt passionis eius. Ens autem
que ad subiectum non predi-
catur inquit quia subiectum
ne passionis sicut aliquid ad
et aliquid de eius essentia e-
tra in predicationibus per
necatur primo posteriorum

beatificat quod non cōuenit viatoribus. Nec
secūdo modo quia includit oppositū i adiecto.
Prīus enī occurrit intellectui cōceptus eorū
a quibus fit abstractio q̄ eius quod abstrahi-
tur. Preterea obiectū naturale habitudinē
et p̄portionē habet ad potentiam. deus autē nul-
lam habet habitudinē nec p̄portionē ad intel-
lectum nostrum saltem p̄o statu vīe. quia om-
nis nostra cognitio naturalis intellectiua ori-
tur a cognitiōe sensitīua igitur et cetera. Sed
q̄ substantia nō possit esse primum obiectum.

Probatio. Non eim est primum secūdū pre-
dicatiōē quia non predicatur essentialiter de
omnibus intelligibilibus quia nō de acciden-
tibus. nec scdm virtutem quia nō mouet intelle-
ctum nostrum sufficēter ad sui notitiā et alio-
rum quod probatur sic. quia hoc esset tantū se-
cūdum conceptū eius simplicē et quidstatuū
et intuitiue. hoc autem sic esse primum impossi-
bile quia quicquid intellectus noster potest sic i-
tuitiue cognoscere per eius presentiam et eius
absentia cognoscere potest per naturam. sed
intellectus noster non potest cognoscere p̄ na-
turam absentiam panis in sacramēto altaris sz
tantum per fidem. Equaliter enī cognosci-
tur substantia panis quādo nō est ibi sicut quā-
do est igitur et cetera. Maior patet per exem-
plum et auctoritatē philosophi dicentis quod
visus est perceptiuis lucis et tenebre que ē ab-
sentia lucis. Minor est declarata igitur et cetera.

Cum igitur nec deus nec verum nec substan-
tia sint primum obiectum intellectus sequitur q̄
ens sit illud primum. Secūdo hoc idem po-
test sic ostendi directe. Illud quod ē. primum a-
dequatiōe secūdum virtutem respectu poten-
tie est primum obiectū eius. sed ens in compa-
ratiōe ad verum et bonum est primum adequatiō
ne respectu intellectus nostri igitur et cetera. Maior
patet ex p̄missis probatio minoris qz ens
est subiectū respectu veri et boni que sunt pas-
siones entis secūdū Auicēnā et philosophum
quarto methaphisice. sed respectu eorum non est
primum adequatiōe secūdū predicationem.
Probatio. quia tali adequatiōe predicatur de
posteriozibus essentialiter. sed ens nō predica-
tur essentialiter. et inquit de vero et bono et ali-
is ergo et cetera. Maior patet per predicta.
Minor patet quia talia scilicet verum et bonum
sunt passionēs entis. Ens autē vel quodcum-
que ad subiectum non predicatur de propria pas-
sione inquit quia subiectum cadit in diffinitio-
ne passionis sicut aliquid additum. non autē si-
cut aliquid de eius essentia ergo et cetera. Pre-
terea in predicationib⁹ per se non est cōuersio
vt dicitur primo posteriorum. vt cum dicitur ani-

mal est homo licet hoc sit per se homo est ani-
mal. sed passio per se predicatur de subiecto igitur
subiectum per se non predicatur de passio-
ne. igitur nec ens de vero et bono. licet vnum
verum et bonum per se predicentur de ente.

Dicitur enī quarto methaphisice quod sub-
stantia vniuscuiusqz est ens et vna per se et non
per accidens. Preterea quādo vnum predi-
catur de alio per se primo modo negatio ē ad-
dere vnum aliq. vt animal homo et homo ani-
mal. Sed non est negatio dicere ens vnum nec
econuerso igitur et cetera. Preterea ens suf-
ficienter diuiditur in ens creatū et increatū.
quorum alterum subdividit in decem predica-
menta ita quod quicquid ē ens per se et essentia-
liter oportet quod sit ens causatū vel incau-
satū. sed vnum non potest esse ens creatum tā-
tum cum dicatur de ente increato. nec ens in-
creatū tantum cum dicatur de ente creato. igitur
de ipso non predicatur ens per se primo
modo idest essentialiter et inquit. Preterea
si ens predicatur essentialiter de vno tunc aut
vnum dicitur precise ipsum ens. aut cum hoc ali-
quid additum non precise quia vnum non esset
magis passio entis q̄ econuerso et essent nomi-
na synonyma quod negat philosophus quar-
to methaphisice. nec esset magis dicere ens vnum
vel econuerso. Si autem addit aliquid super
ens. tunc quero vtrum illud additum sit ens es-
sentialiter vel non. Si sic tunc vnum dicitur ens
bis semel ratione entis inclusi in vno alias ra-
tiōe additi. Si autem illud additum nō inclu-
dit ens essentialiter sequitur propositum scilicet
cet quod vnum iquatur vnum scilicet vt differt
ab ente nō includit ens essentialiter. Sed dices
quod hoc est propter diuersitatez rationū scilicet
licet quod impeditur predictio essentialis en-
tis vel econuerso. Dicendum quod bene ve-
rum est quod dicit eandem rem absolutam. ta-
men rationes eorū sunt ita disperate quod nul-
la non includit essentialiter aliam. Et hoc suffi-
cit ad impediēduz predicationez essentialiter
sicut animal. et rationale licet dicat eādem natu-
ram. tamē vnum nō predicatur de alio per se et
hoc cōcordat proposito nostro scilicet q̄ vnum
prout distinguitur ab ente dicit aliquod acci-
dens vel passiōem entis accipiēdo large acci-
dens cum Auicēna p̄o omni eo quod ē extra
ratiōem essentialē alicuius. Unde patet q̄
non valet ratio Cōmētatoris facta quarto me-
thaphisice contra Auicēnā quia bene conclu-
dit si vnum dicatur accidens distinctum con-
tra substantiam. Quod diuiditur in nouem ge-
nera accidentium. sed non cōcludit si vnum dicatur
accidens quod est extra rationem formale entis

Sic igitur per quod ens respectu unius veri et boni que sunt eius passionibus est primum obiectum intellectus primitate adequationis sed virtute sicut subiectum respectu proprie passionis. Sed quod sit etiam primum obiectum respectu suorum inferiorum scilicet dei et creature primitate predicationis, ostendo. quod ad hoc requiritur ut dictum est ut tale obiectum predicet essentialiter et per se de omnibus intelligibilibus et per consequens uniuoce aliqua uniuocatione sed ens est huius igitur et cetera. **A**d notam ostendo per intentionem philosophi secundo methaphysice dicentis quod unumquodque est maxime tale intelligit aliqua quod est causa quod alia sunt uniuoce talia ut ignis est calidissimus quia est causa uniuoca caloris in alijs. non autem hoc est verum de causa analogica vel equiuoca quia tunc sequeretur quod sol esset calidissimus. Et subdit quod prima principia oportet esse verissima quia sunt causa veritatis in alijs quod non sequeretur ut dictum est nisi veritas diceret in utrisque uniuoce sed subdit. Sicut se habet ad esse sic ad veritatem igitur quod est causa entitatis alijs est maxime ens. Si tamen ens dicatur de eis uniuoce non aliter. cum igitur deus sit causa entitatis alijs. et dicatur maxime ens. oportet quod ens dicatur de deo et creaturis uniuoce. et hoc est quod dicit Augustinus in methaphysica sua quod conceptus entis est communis omnibus predicamentis que sunt quasi eius species. Idem patet per Commentatorem quarto methaphysice corollario 4. ubi dicit quod simile est de isto genere quod est ens et alijs generibus uniuocis quia ens predicatur de illis uniuoce essentialiter sicut alia genera. Certum est autem quod equiuocum non predicat essentialiter de equiuocatis ergo et cetera. **P**reterea per rationem sic non diceret ens analogice vel equiuoce predicari de alijs nisi quia conceptus entis conuenit deo per essentialitatem. alijs autem per participationem. sed quod non conueniat deo per essentialitatem. Probatio. Intellectus enim habens conceptum proprium alicuius obiecti potest illud per illum conceptum distinguere ab omni alio quia ille conceptus qui est unius proprius est impossibilis alij. Sed si conceptus entis non est communis uniuoce deo et creature ille erit proprius et non conuenit deo per essentialitatem et principaliter. et alijs per participationem ut supponit. igitur intellectus noster per conceptum entis potest distinguere deum a creatura quod falsum est. per conceptum enim entis cognoscimus deum confuse tantum prout habet cum alijs unius conceptum commune igitur et cetera. **P**reterea nullus conceptus communis creature facit conceptum proprium dei sed creatura facit conceptum entis. igitur conceptus entis non est proprius dei. maior probatio quia

nihil potest facere conceptum proprium de aliquo quod non contineat essentialiter vel virtualiter. Essentialiter sicut homo animal. virtualiter ut subiectum propriam passionem. sed nulla creatura per se nec omnes simul continent deum. nec essentialiter nec virtualiter igitur et cetera.

Ex creaturis autem possumus formare de deo quod sit igitur conceptus entis non est deo proprius. **P**reterea ille conceptus cui alij attribuantur est perfectior illis sicut conceptus sanitatis in animali est perfectior conceptu sanitatis in cibo vel in urina vel in dieta qui omnes primo conceptui attribuitur scilicet conceptus sanitatis que est in animali. Similiter conceptus substantie est perfectior quocumque conceptu accidentis. sed si per conceptum entis haberemus conceptum proprium dei illi attribuerent omnes conceptus creaturarum. igitur ille esse perfectior. sed nullum conceptum possumus habere per se in rem conceptu creature per se nec de deo nec de alio nisi causatur ex conceptu creature qui conceptus est causa equiuoca. Omnis autem causa equiuoca est perfectior suo causato vel non imperfectio ad minus. ergo nullum conceptum perfectiorem conceptu creature possumus habere. Conceptus ergo entis quem habemus de deo non est perfectior conceptu creature. et per consequens nec deo proprius quod etiam conceptus entis sic communis uniuoce substantie et accidenti. **P**robo quia si non esset uniuocus nullum conceptum de substantia haberemus. Probatio. aut enim haberemus proprium et quiditatem intuitum aut abstrahibile non primum ut probatum est supra. ergo conceptus abstrahibile a substantia et accidente et commune utrisque. sed nullus est communis utrisque nisi entis igitur et cetera.

Quod autem in via non possumus substantiam cognoscere simpliciter et primo intuitu patet ex hoc quod omnis nostra cognitio ortum habet a sensu. cum ergo substantia non sit sensibilis et omnis nostra cognitio oriatur a sensu. ergo intuitiue vel conceptu simplici non possumus cognoscere eam scilicet per istum modum. quia ab accidentibus a nobis sensibilibus abstrahimus conceptum entis dicendo quod sunt ens. et ulterius inquirendo inuenimus quod sunt tale ens quod est alteri inherens. id autem alterum oportet esse subsistentem. et tali subsistenti imponimus nomen substantie. et ideo sic cognoscimus substantiam cognoscendo ipsius subsistentiam dicendo quod est ens per se subsistens. non autem de ipsa habemus in via conceptum intuitum quo cognoscimus eam hoc ens nisi modo predicto ut experientia docet. **P**reterea omnis intellectus certus de uno et dubius de diuersis oportet quod habeat alium conceptum de dubio et alium de diuersis

aliter eim per eundem conceptum intellectus es-
set dubius et certus. sed aliquis potest esse cer-
tus de aliquo quod sit ens. et dubius quod sit
substantia vel accidens sicut patet de potentijs
anime ut patet etiam de principio ut aliqui phi-
losophi dubitauerunt. ut patet primo philosopho-
rum. ergo alius est conceptus entis alius conce-
ptus substantie et alius accidentis. sed ille est co-
munis utrisque. et non importat plures conce-
ptus ergo est communis uniuoce. Preterea
ille conceptus qui sufficit ad contradictionem est
uniuocus quia contradictio est affirmatio et ne-
gatio circa eundem conceptum uniuocum. Hic
enim non est contradictio canis currit canis non
currit. sed conceptus entis sufficit ad contradic-
tionem secundum philosophum quarto methaphi-
sice. imo prima contradictio est formata de en-
te sicut de quolibet esse vel non esse ergo et cete-
ra. Preterea primum principium debet esse
firmissimum secundum philosophum quarto me-
thaphisice. sed primum principium formatur de
ente secundum quod dictum est igitur. sed si ens
non diceret unum conceptum non esset certum
de quo conceptu esset verum. imo semper est di-
stinguendum igitur et cetera. Contra dicta
potest argui quia si esset uniuocum aut esset si-
cut genus aut sicut differentia vel species non
potest esse species quia non habet superius. et
quia substantia et accidentis non possunt esse indi-
uidua. sed genera generalissima nec differentia.
quia esset propria vel substantie vel accidenti et
haberetur genus supra se. nec genus ut proba-
bitur methaphisice. quia genus habet differenti-
as et sunt extra rationem generis nihil autem
quod subterfugiat rationem entis hoc autem dicit
Porphyrius dicit enim quod ens non est ge-
nus sed dicitur equiuoce de substantia et acci-
dente. Preterea omne indeterminatum descen-
dit ut inferiora per aliquid additum contrahens
sicut genus contrahitur per differentias spe-
cies per principia indiuidua sed enti non po-
test fieri talis additio contrahens. Probatio.
quia illud additum esset ens aut non. Si sic er-
go substantia que includeret illud additum es-
set ens bis et sic esset nugatio dicere substantia.
Si vero sit non ens tunc non descenderet ens
in substantias per aliquid et illud etiam non ens
esset de ratione substantie per quod descende-
ret in eam et tunc quereretur sicut prius et esset pro-
cessus in infinitum. Preterea si ens predica-
tur inquit de substantia et accidente oportet
quod hoc sit secundum rationem alicuius pre-
dicabilis scilicet generis vel differentie. non dif-
ferentie quia non predicatur in quale nec ge-
neris quia tunc descenderet in substantiam et

accidens tanquam in species differentes per dif-
ferentias contrahentes que essent extra rationem
entis. quod falsum est. imo statim ens descendit
in illa que descendit absque expectatione ali-
cuius differentie sicut etiam dicitur de uno o-
ctauo methaphisice non ergo est genus. et per con-
sequens non uniuoce predicatur de eis. Pre-
terea expresse quarto methaphisice dicitur quod
ens dicitur de multis non uniuoce sed sicut sa-
num idest analogice. Ad primum istorum di-
cendum quod philosophus tertio methaphisice
dicit non assertive. sed arguit ad utranque par-
tem contradictionis. Unde Commentator dicit
ibidem quod prima ratio philosophi ibi posi-
ta continet fallacias accidentis. Argumentum
enim philosophi ad contrarium est tale. si ens di-
cit unum conceptum uniuocum decem generi-
bus tunc sequeretur quod ens esset genus ad de-
cem genera. Dicendum ergo quod philoso-
phus non dicit determinatiue scilicet quod ens
non sit genus. sed dicit hoc arguendo. Ad dictum
autem Porphyrii dicendum quod licet fuerit locu-
tus logice. Multa tamen dicit non logice. Ens
autem prout predicatur de decem predicamentis
methaphisice vel naturaliter non dicit unum co-
ceptum nec est genus naturale eorum. Metha-
physicum tamen est genus uniuocum loquendo lo-
gice. Ad aliam confirmationem de differentia que
est extra rationem generis. Dicendum quod licet genus
et differentia non sint idem formaliter. quia ratio
formalis differentie non includit rationem forma-
lem generis. tamen sunt idem realiter vel idem. Ad
cuiusmodi aliqua sunt idem formaliter si iungantur si-
ne medio est ibi nugatio ut color albedo. Non
tamen si sunt idem idem solus et non formaliter ut
color albus. id est albus sit idem re quod albedo. quia tamen
significat rem solam denominatiue siue in pre-
terito non est nugatio. Sicut autem iungitur tria generi
in diffinitione. quia differentia denominatiue vel in
preterito significat ut aial rationale que est diffinitio
hominis. et sic est idem genus re idem idem tantum et non
formaliter sic est est in proposito de ente respectu
unius. Quod ens unum est nugatio. sic ergo aliquid
additum enti effugit rationem entis quod significatur
modo differentie que est idem generi. idem idem tamen
re et non formaliter. Ad aliud de descensu inde-
terminati descendens in inferiora. Dicendum
quod duplex est indeterminatum descendens in inferio-
ra. Unum quod descendit in inferiora per ali-
quid additum. et tale dicit totum quod inferius
tamen per modum partis determinatis ut dicta.
et tale non est ipsum ens. Aliud autem est commune inde-
terminatum quod dicit totum illud quod dicit inferiora
per modum totius. nec expectat terminari per ali-
ud ut species respectu indiuiduorum. Quid

entia individua se totis in specie conueniunt
et in numero differunt. et tale commune non descen-
dit in inferiora per aliquid additum. Si autem
ens est commune ad deum et ad. io. predicamen-
ta et ad substantiam et accens. Nihil enim est in substantia et accen-
dere quod non sit ens. Et ideo statim sub ipso si-
ne addito est substantia vel accidens non ergo reducitur
ad predicabile generis vel speciei subalterne
vel differentie. sed speciei specialissime. Ut potest
dicti substatuendo quod sit genus. vel quasi genus
secundum Avicennam. quod descendit in inferiora per
addita quae sunt etiam idem et realiter non tamen forma-
liter. Nec tamen ex hoc sequitur quod secun-
dum se sint non entia. sicut non sequitur homo
secundum se non est albus ergo secundum se est
non albus. quia nec ex ratione humanitatis habet
quod sit albus nec non albus. Entia ergo dif-
ferentie non per rationem differentie sunt entia. nec
tamen sequitur quod per rationem differentie.
differentie sint non entia. Ad aliud d. 4. metha-
physice dicendum quod secundum philosophum.
4. methaphysice non est contra rationem unitatis
generis. Quod omnia illius generis dicantur
per attributionem ad unum ut videlicet de ge-
nere coloris. in quo tamen omnes species co-
loris attributionem habent ad albedinem que
primum et mensura omnium colorum. et simile
est in quolibet genere ut dicitur ibidem sicut in
proposita omnia entia habent attributionem.
ad ens primum quod est deus vel alia entia crea-
ta ad substantiam. Tamen hoc non obstante potest
ab omnibus istis abstrahi unus conceptus co-
munis significatus hoc nomine. ens. qui est unum
logice loquendo. licet non naturaliter et metha-
physice loquendo. Ad primum principale dicen-
dum quod primum obiectum potentie intellectus
cui secundum adaequationem ad potentiam se-
cundum se. non statu determinato aliquo tantum.
Ens autem secundum se et secundum quod li-
bet suppositum eius absolutum vel relatum
cuius terminus non est ens infinitum est natu-
raliter immutatum intellectus nostri secundum se
et in quantum intellectus humanus. Unde etiam
Deus ab intellectu nostro humano est intelligi-
bilis per se. quantum est ex parte potentie intel-
lectus. et sine medio aliquo vel lumine vel specie.
quia deus ipse lumen est et presentia potest
ad esse intellectui humano sicut in beatis. Si autem
non potest a nobis intelligi per rationem vite hoc est
ratione fantasmatis nobis coniuncti in nostro
modo intelligendi per rationem vite. Sed hoc est no-
bis inflicium in penam propter peccatum pri-
mi hominis. Non autem secundum naturam in-
clitum ut dictum est. Ad aliud dicendum con-
cedo maiorem et proportionem eius. sed nego

minorem. Ad auctoritatem qua dicitur in iustate
et. Dicendum quod verum est methaphi-
sice loquendo. logice tamen dicitur unum conce-
ptum uniuscuiusque communem omnibus entibus.

Ad aliud dicendum. quod cognoscibilis
secundum se sequitur entitatem. non autem re-
spectu cuiusque intellectus vel quolibet sta-
tu. Sed tantum respectu illius intellectus qui
potest cognoscere ens secundum suam totam co-
munitatem. Et hoc est deus. Unde bene sequit-
ur quod essentia divina est primum obiectum
intellectus sui. et sit primum ens. non autem opo-
tet quod sit primum obiectum intellectus nostri.

Veritur utrum singulare sit ab in-
tellectu nostro per se intelligibile
et videtur quod non quia quod quod
est. est proprium obiectum intelle-
ctus nostri. sed singulare non habet quod quid
est vel quidditatem. ergo et. probatio minoris quia
si haberet quidditatem esset diffinitibile et de ipso
posset esse scientia et per consequens hoc autem
est falsum quia scientia esset corruptibilis sicut
de scibile. Similiter esset scientia infinita sicut
singulare possunt multiplicari in infinitum.
Preterea sensus est particularium intellectus
universali. secundo de anima et sic de multis
auctoritatibus. Preterea diversorum obie-
ctorum diverse sunt potentie cognitive. sed uni-
versale et singulare sunt obiecta diversa igitur
et. Preterea si singulare posset intelligi tunc
habens perfectam cognitionem de specie spe-
cialissima nudum intelligeret singulare sed esset
in potentia ad intellectionem eius quod est fal-
sum quia agens artificiale non dirigitur in agē-
do nisi cognoscat agibile perfecte. sed agens
habens tantum cognitionem domus in univer-
sali potest facere domum hanc dirrecte ergo ad
cognitionem intellectualem speciei specialissi-
me sequitur sufficiens cognitio singularis imo
in ea includitur. Preterea aut per eandem
speciem intelligitur cum universali. aut per ali-
am. non per eandem quia eadem species non potest
representare diversa sub oppositis rationibus
quales sunt rationes distincti et in distincti que
conveniunt universali. et singulari. Si autem es-
set eadem. et esset universalis primo illa non pos-
set representare distincte singulare quia esset in-
distincta et confusa. Si autem esset singularis ip-
sus primo et ex consequenti universalis quot es-
sent species singularem. tot essent universales
et multiplicarentur species in infinitum si debe-
rent cognosci omnia singularem. Si autem di-
cas quod non est eadem utriusque sicut per unum
singulare generatur species universalis sic per

entia. et sic entus singul
finitur eodem intender
singularem infinita. Con
finitio in potentia cog
est in superiori. scilicet in
est sed perfectio est
finitio quod conuenit fin
intellectus composit
placem sed intellectus con
singularem et cognoscit com
finitio est homo ergo cog
finitio proprium motum
singularem sed quod moue
entis igitur et. Ad
cia quidam scilicet Thom
intellectus noster pro statu
goscere singulare quia se
tia est principium singu
entis noster nihil intelligit
a materia. et a conditionib
fractum autem materia t
lare quia licet species in te
lectu nostro tamen per eas
re nulli inueniunt obiectum
timate quod est represen
et. Sed contra hoc pro
primo destruendo suum p
nens. Unde ex comuni
articulo quod non possit
dui eundem speciem propter
Preterea ipsi met conced
tas secundum se non repug
se possit intelligere sed ma
addit aliud supra naturam
runt. Materia autem si
bilis quia est de quidditate
primo est intelligibilis sec
teris singulari non repugna
Preterea contra modum
ponunt arguitur sic abstra
gulari sit ab intellectu poss
agente cuius est abstrahere
ne tantum sed impossibile el
falia a singulari non cogn
entia abstraheret ignoracia
igitur. Preterea secun
noster non potest intelligere
se ad fantasmata ipsa sed co
nata intelligit singular
goscere universale nisi sin
lare non ergo tantum per r
ores intelligere singulare
nem aut hoc est per speciem
fantasticalem non primo m

omnia. et sic vnus singularis essent species in
finite vel eadem intenderetur cum possint esse
singularia infinita. Contra quid quid est per
fectionis in potentia cognitiua inferiori scilicet
est in superiori. scilicet intellectiua que superio
est sed perfectionis est cognoscere singulare di
stincte quod conuenit sensui. igitur &c. Pre
terea intellectus compositus presupponit sim
plicem sed intellectus componit vniuersale cu
singulari et cognoscit compositum vt cum dicit
fortes est homo ergo cognoscit vtrique. Pre
terea proprium motuum est fantasma quod est
singulare sed quod mouet intellectum est obie
ctum eius igitur &c. Ad istam questionem di
cit quidam scilicet Thomas. et Themistius q
intellectus noster pro statu vie non potest co
gnoscere singulare quia secundum ipsum ma
teria est principium singularitatis sed intel
ctus noster nihil intelligit nisi per abstractione
a materia. et a conditionibus materie. Ab
stractum autem a materia indiuiduali est singu
lare quia licet species intelligibiles sint i intel
lectu nostro tamen per eas non potest intelli
gere nisi intiendo obiectum vniuersale in ipso fa
ntasmate quod est representatiuum singularis.
p. Sed contra hoc procedendum est hoc mo
do primo destruendo suum principium indiuidua
tionis. Unde excommunicatus est parisijs iste
articulus quod non possint esse plura indiui
dua eiusdem spei propter defectum materie.
Preterea ipsi met concedunt quod singulari
tas secundum se non repugnat intellectui cu
a se possit intelligere sed materia indiuidualis si
addit aliud supra naturam speciei nisi singula
ritatem. Materia autem specifica est intelligi
bilis quia est de quiditate speciei materialis q
primo est intelligibilis secundum eam ergo ma
terie singulari non repugnat intelligibilitas.
Preterea contra modum abstrahendi que ipi
ponunt arguitur sic abstractio vniuersalis a si
ngulari fit ab intellectu possibili. non autem ab
agente cuius est abstrahere speciem a fantasma
te tantum sed impossibile est abstrahere vniuer
salia a singulari non cognito singulari aliter.
enim abstraheret ignorando a quo abstraheret.
igitur. Preterea secundum ipsos intellect
noster non potest intelligere nisi conuertendo
se ad fantasmata ipsa sed conuertendo se ad fa
ntasmata intelligit singulare ergo non potest in
telligere vniuersale nisi simul intelligat singu
lare non ergo tantum per reflexionem. Pre
terea intelligere singulare scilicet per reflexio
nem aut hoc est per speciem intelligibilem aut
fantasticalem non primo modo quia illa est in

intellectu representatiua quiditatis absolute.
non secundo modo quia illud tantum mouet fa
tasmam non intellectum cum ista non sint in in
tellectu et per consequens non potest esse prin
cipium intelligendi singulare. Dicendum
ergo quod singulare est a nobis intelligibile se
cundum se quia intelligibilitas sequitur entitate
quod ergo secundum se non diminuit de ratione
entis. nec intelligibilitatis. sed singulare scdm
se non diminuit de ratione entis. immo est ens
actu perfectum. Unde in predicamentis 7. me
thaphisice dicitur quod singulare subiectum e
maxime sba igitur. Preterea illud quod se
cundum se non est intelligibile a nullo intel
ctu potest intelligi s3 singulare vt singulare. vt
singulare ab aliquo intellectu potest intelligi vt
ab intellectu diuino et angelico igitur. Prete
rea singulare nihil addit ultra vniuersale nisi
gradus singularitatis sed non excluditur ab in
telligente ratione vniuersalitatis in eo conten
te. Nec etiam ratione gradus singularitatis.
Quia multa singularia vt angeli et anime sepe
rate et alia inferiora intelliguntur ab intellectu
diuino igitur et cetera. Secundo dico quod
singulare est a nobis intelligibile pro statu isto
probatio. Sicut enim conclusiones cognosci
mus sillogismo ita principia inductione. secun
do poste. sed inductio est processus a singulari
bus ad vniuersalia sic autem discurrere per
tinet solum ad intellectum ergo cognoscit sin
gularia. Preterea incognita non possumus
diligere secundum beatum Augustinum sed p
prius diligimus singulare quam vniuersale. qz
preceptum est magis respectu singularis qua
vniuersalis. vnde in prima canonica Jobanis
qui non diligit fratrem suum quem videt. Be
um quem non videt quomodo potest diligere.
Si dicas quod ad dilectionem singularis suffi
cit cognitio vniuersalis. Non videtur quia sic
sequeretur quod cognitio vniuersalis sufficeret
ad diligendum tale singulare quod nunquam
fuit cognitum a sensu quod videtur absurdum.

Preterea cognoscens differentias extremo
rum cognoscit extrema sed intellectus cogno
scit differentiam vniuersalis a singulari igitur.

Preterea nulli non intellecto a nobis possu
mus nomen imponere. Voces enim note sunt
earum passionum que sunt in anima. Sed intel
lectus noster vel nos mediante intellectu im
ponimus nomina singularibus igitur. Pre
terea experimur nos cognoscere singularia vt
cognoscimus. Hoc autem non est per potentia
sensitiuam quia non est reflexiua super actum su
um ergo per intellectum cognoscimus nos co

gnosce singulare. sed intellectus non potest cognoscere se cognoscere singulare nisi ipsum singulare cognoscatur. quia actus quo primo cognoscitur singulare est representatiuum singularitatis tanquam eius similitudo vera magis quam species singularis igitur. Tertio dico quod nulla potentia nostra nec sensitua nec intellectiua potest cognoscere singulare sibi ratione propria singularis. quia potentia cognoscens aliquod subiectum sub propria ratione potest ipsum cognoscere et ab alijs distinguere circumscripto quocumque alio non habente istam rationem. sed manente propria ratione singularitatis uel latis alijs non possemus distinguere inter duo singularia. nec per sensum nec per intellectum igitur probatio minoris. quia potentia cognoscens obiectum suum secundum aliquam unitatem potest ipsum distinguere ab omni alio quod non habet istam unitatem. sed unum singulare non habet unitatem essentialem alterius. Et tamen nec sensu nec intellectu possumus distinguere inter duo singularia circumscripta distinctione accidentali que est per locum. figuram. tempus. magnitudinem. colorem et sic de alijs. Exemplum si proponantur visus duo alba vel intellectui duo singularia quecumque que in rei veritate essent distincta essentialiter. Si tamen omnino haberent consimilia accidentia ut locum. ut pote duo corpora in eodem loco. vel duo radij in medio eodem. Et haberent figuram omnino consimilem et magnitudinem et colorem et sic de alijs conditionibus enumeratis. nec intellectus nec sensus inter ista distingueret sed iudicaret esse unum. ergo neuter eorum cognoscit quodlibet istorum singularium secundum propriam rationem singularitatis.

Causa autem huius est quia idem est principium agendi et assimilandi. quia agens intendit assimilare patiens sibi. et hoc specialiter est verum in cognitione que fit per assimilationem. sed principium assimilandi non est singulare ut singulare. Immo magis distinguendi. quia in singularitate differunt singularia. sed magis natura communis in qua conueniunt. ergo singulare ut singulare non est principium cognoscendi. nec in sensu. nec in intellectu. Contra hoc posset sic argui. Numerus est sensibile per se cum sit sensibile commune secundum philosophum secundo de anima. sed numerus non est nisi pluralitas unitatum ergo quilibet unitas est sensibilis. Preterea species gignitur ab obiecto in quantum singulare. quia actiones sunt singularium. sed species representat id a quo gignitur et sub eadem ratione igitur. Pre-

terea secundum predicta sequeretur quod sensus non magis determinate cognosceret singulare quam intellectus quod est contra philosophum in pluribus locis. Ad primum dicendum quod sensibile commune non facit propriam speciem in sensu per quam faciat ad substantiam inuentionis sicut sensibile proprium sed tantum facit ad differentiam inuentionis. Et ideo non sentitur numerus nec eius unitas nisi median- tibus qualitatibus sensibilibus. Sicut ergo nec sentimus duo singularia ratione sue singularitatis. in quantum duo. sed ut distincta sunt vel loco vel magnitudine. vel figura. vel tempore. et sic de alijs conditionibus superius enu- meratis vel alijs accidentibus. Ad aliud dicendum quod singularitas bene est ratio vel conditio agentis. sed non est ratio agendi. Immo formalis ratio agendi est natura que est similitudo in diuersis. Et hec est ratio quam debet representare species genita non autem productio agentis.

Ad aliud dicendum quod sensus tantum cognoscit singulare intuitiue. et non abstractiue. sed intellectus utroque modo. Et ideo dicitur per appropriationem quod sensus est singularius non uniuersalius cognoscituius sicut intellectus qui est utriusque cognitiuus. Et ideo sensus magis determinate cognoscit singulare quia cognoscit per eius essentiam partem et actualitatem non autem quiditatem absolutam. quarto dico quod tum ad modum intelligendi singulare quod si non ponamus speciem intelligendi. sed tantum in fantasia sicut natura in agendo non intendit uniuersale quod generatio corpore quod est uniuersalius quam animatum vel homo non procederet ad generationem animalem. vel hominem. Nec primo intendit singulare signatum vel expressum. quia generatio uniuersali singulari cessaret actio nature que ambo flant ut patet ad sensum. sed primo intendit perducere nam in aliquo supposito et hoc est iditutu- vagum. sic representando species in fantasia primo representat singulare vagum. secundum quod primo fertur cognitio intellectus. Et hoc patet quia aliquando intelligimus aliquod singulare ignorando in qua specie sit. Secundo representat nam absolute. quando scilicet intellectus fertur in naturam non considerando eius singularitatem. Tertio reflectendo considerationem nam ad consideratias signatas. et ipsam per istas determinando. Individuum signatum possumus intelligere. quod est hic et nunc. et in tali figura et magnitudine. et cetera. Descriptio autem talis quam possumus habere de singulari. vel conceptus proprius quicunque non repugnat alteri contradicere sed preceptum per se per propriam singularitatem alteri impugnat. modum autem predicti intelligendi singulare ponit. Ad primum philosophi dicitur aut

modis intelligendi non est simplex ut dictum est sed est compositus ex conceptibus multarum circumstantiarum vniuersali conceptui additis. Et hoc patet experimēto sicut enim res ipsas intelligimus sic significamus. et exprimimus alijs. sed conceptum singularis signati nullo alio modo exprimimus q̄ predicto modo. nec alius aliter scimus docere. vnde dicimus fortes est vnus homo albus crispus longus et cetera. Si vero ponamus speciem in intellectu. Dicendū quod huius species duplicem singularitatem habent. Vna a subiecto quia est in intellectu singulari et hanc semper habet et aliam ab obiecto a quo in primis saltem primo licet per operationem intellectus agentis abstrahatur a conditionibus indiuiduābus. Et sic primo representat naturam in indiuiduo vago. quia illud se primo offert intellectui secundo naturam absolute. Tertio ipsam intellectus determinat addendo sibi circumstantias singulares predictas. et sic intelligit singulare signatum non sub ratione proprie singularitatis ut dictum est q̄ tali ordine fiat cognitio in intellectu patet per predicta. quia si ars et cognitio intellectualis imitatur naturam. Et dicendum est quod natura primo intēdit indiuiduum vagum. secundo naturam in ipso. tertio indiuiduum signatum quia est terminus generationis. ergo talis erit modus intelligendi siue species ponatur in intellectu siue non. Ad rationes principales in oppositum ad primam dicendum quod verū est quod quicquid est obiectum primum intellectus non stri. vel priusquam singulare signatum. vel singulare sub ratione propria singularitatis imo ut sic non est obiectum intellectus per se. et ideo nec diffinitur nec cadit per se sub scientia tamē alio quo modo cognoscimus ipsam reflectēdo ut dictum est. Ad omnes auctoritates philosophi dicendum quod sensus est singularis. cuius precisione quia non est vniuersalis. Intellectus autem non quia est cognoscitūus vtriusq̄ et sic ad alias. Ad aliud dicendum quod maior ē vera de obiectis omnino desperatis ut color et sonus. non autem de obiectis subordinatis imo quod est primum obiectum potentie inferioris est per se obiectum licet non primo potentie superioris ut patet de obiecto sensus particularis et sensus communis. sic autem est in proposito. Ad aliud dicendum. Artifex prius intelligit naturam domus in supposito vago et ex consequenti in hanc domum. et per accidens. et ideo cognitio vniuersali per accidens intelli-

gitur singulare. Vel aliter dicendum quod artifex cognito vniuersali per intellectum intelligit singulare signatum circumstantionando vniuersale predicto modo. Ad aliud dicendū quod per eandem speciem aliter tamen consideratam intelligimus singulare et vniuersale q̄ illa species primo representat naturam in aliquo supposito. secundo naturam absolute. tertio autem cum designationibus particularibus circumstantionatibus naturam et singulare signatum et sic patet solutio questionis. Vel potest dici quod si intellectus non indiget nisi specie que est in fantasmate per speciem singularis intelligit vniuersale nec propter hoc sequitur quod quot sunt singularia tot sunt vniuersalia. quia species omnium singularium non representat nisi vnum vniuersale. Ad rationem Tho. dicendū quod materia non est principium indiuiduationis ut supponit. sed quando philosophus loquitur de ista materia vocat materiam designationes materiales vel singulares. Unde dicit se primo metaphysice quod in dictis per accidens non est idem quod quid est cum illo cuius est et vocat postea dicta per accidens materialia.

Preterea dato quod materia esset principium indiuiduationis tamen adhuc non sequitur quod indiuiduum sit ignotum sicut materia. Si enim materia dicitur ignota quia non est hec primo nota sicut forma et cognoscitur prius cognita forma sic etiam singulare signatum intelligit ut dictum est prius cognita natura circumstantionando eā ut dictum est supra.

¶ Veritur utrum

in elutione actus intelligendi intellectus sit mouens motum ab obiecto vel quod intellectus et obiectum relucens in specie concurrat ad actum intelligendi ut duo agentia partialia perfecta in summo et summa causalitate. quorum causalitas vnus non dependeat a causalitate alterius licet vnus sit principalis mouens alio. Et quod sit intellectus non sic mouens motum videtur. quia effectus magis assimilatur cause propinque q̄ remote sed actus intelligendi magis assimilatur obiecto q̄ intellectui. q̄ per actum attingit obiectum ergo obiectum est causa propinquior respectu elutionis actus intelligendi q̄ intellectus. s̄ causa propinqua magis ē mouens motum q̄ causa remota. ergo intellectus non est mouens motum s̄ potius obiectum. maior pars in naturalibus et artificialibus. q̄ quando due cause concurrunt ad aliquem effectum sub ordine effectus magis assimilatur cause

proprieque quā remote. Nam ignis generatur ab igne et a sole et magis assimilatur igni quā soli.

Similiter in artificialibus impressio in cera magis assimilatur sigillo quā manui que est causa remota. sed manifestum est quod intellectus et obiectum cōcurrunt ad actum intelligendi. Et de intellectu manifestum ē. De obiecto dicit beatus Augustinus nono de trinitate. A cognoscente et cognito paritur noticia. Et similiter dicit quod omnes generant sui noticiam minor etiam cōceditur ab omnibus. Preterea si obiectum splēdēs in specie. mouet intellectum ad actum intelligēdi. Quero quid causat in intellectu per istam actiōem et motiōem. Si enim nihil causetur intellectus nō ēēt mouens et motum sed nō causat potētiam intellectuam. quia ista presupponitur nec etiam speciem intelligibilem. quia posito quod ista species que imprimatur in intellectu sui vltimate representat obiectum ergo ista nō mouebit intellectum causando in illo nouam speciem nec actum intelligēdi sed tantum recipiet cuius obiectum presupponit que sit. ergo intellectus non est mouens motum ab obiecto. Dicitur quod intellectus est mouens motum ab obiecto ad hoc quod eliciat actum intelligēdi. quia quādo aliquid est in potētia essentiali ad aliquem actum nō reducit de potētia ad actum nisi per aliquid sibi impressum sed intellectus antequam recipiat species ē in potētia essentiali ad actum intelligēdi. ergo requiritur quod sit motus ab alio per aliquid sibi impressum. Maior patet per philosophū secūdo de anima quia in hoc distinguitur potētia essentialis ab accidentalī. Minor etiam tenet per philosophū tertio de anima. Quia anima est tāquam tabula rasa et igitur in potētia essentiali. Ad primum argumentum dicendum quod minor est falsa imo magis assimilatur actus intelligēdi intellectui quā obiecto. Et ideo intellectus denominatur ab actu intelligēdi et non obiectum. Ad secūdū dicit quod species nō mouet intellectum sed est sibi ratio mouendi.

Perficit eim intellectum in actu primo. et sic perfectus elicit actum secūdum. unde ista impressio nō est motio quia tunc forma moueret materiam sed mouetur ab obiecto in fantasmatē quod mouet intellectum possibilem gignēdo sibi suam similitudinem. Contra istam minorem arguitur dupliciter. primo sic. quia ex actibus generatur habitus. et habitus inclinatur in similes actus ex quibus generatur. sed habitus magis assimilatur obiecto secūdum actus in quos inclinatur quā intellectui. quia habitus declarat obiectum et principia nō autem intellectum. ergo

actus magis assimilatur obiecto quā intellectui.

Preterea ad idem motus magis denominatur a termino ad quem quā a termino a quo. ergo actus intelligēdi quo attingitur ipsius obiectum magis assimilatur a termino ad quem quā a termino a quo. et precipue in proposito ab obiecto. cum ipsum sit terminus ad quem et a quo.

Preterea potētia actiua non requirit aliquid sibi impressum ad hoc ut agat. et hoc patet inductiue in omni potētia actiua tam in potētia perfecta ut in potētia solis que non requirit nisi presentiam diuersorum obiectorum ad hoc quod determinetur ad agendum. Quā etiam in potētia imperfecta ut in calore. ergo cum intellectus eliciat actum intelligēdi effectiue sequitur quod non requiritur aliquid sibi impressum ad hoc quod intelligat. Preterea sicut aliquid se habet. ad agere sic ad esse sicut ergo dat agere ita dabit esse. Si ergo species in intellectu sit ratio agendi ipsi intellectui. ergo est magis in intellectum. et magis habet de esse intelligibile. et per consequens esset species beatificabilis magis quā intellectus. Cum sit magis intelligibile quā intellectus. Preterea si sit ipsi intellectui ratio intelligēdi sicut calor ligno ratio calefaciēdi et principium tunc species separata intelligeret sicut si calor esset separatus calefaceret. Preterea quod potest in plus et in minus sed in visionem beatificam potest intellectus sine specie. nec sibi requiritur aliquid informans secundum opinionem Lōmentatoris. Sed eētia diuina est ipsi loco species que nou informat ergo sequitur intellectus in cognitionem sibi naturalem potest sine specie. Ad confirmatiōnem autem opinionis predictę adducebantur auctoritates Lōmentatoris supra tertio cōmentato. et dicit quod necesse est inueniri in parte anime ista. pars que dicitur intellectus secūdum quam facit istum intellectum qui est in potētia intelligere omne in actu. In hac auctoritate notatur primo quod intellectus possibilis sit in actu per actionem intellectus agentis impermentis speciem. Et quando sic ē in actu tunc potest actu intelligere et spēm elicere. Mouetur igitur ab obiecto. et species obiecti est sibi ratio intelligēdi per quam est in actu.

Expliciunt quęstiones subtilissimi Doctoris
Joānis Scoti

Sit laus deo.

Finis.

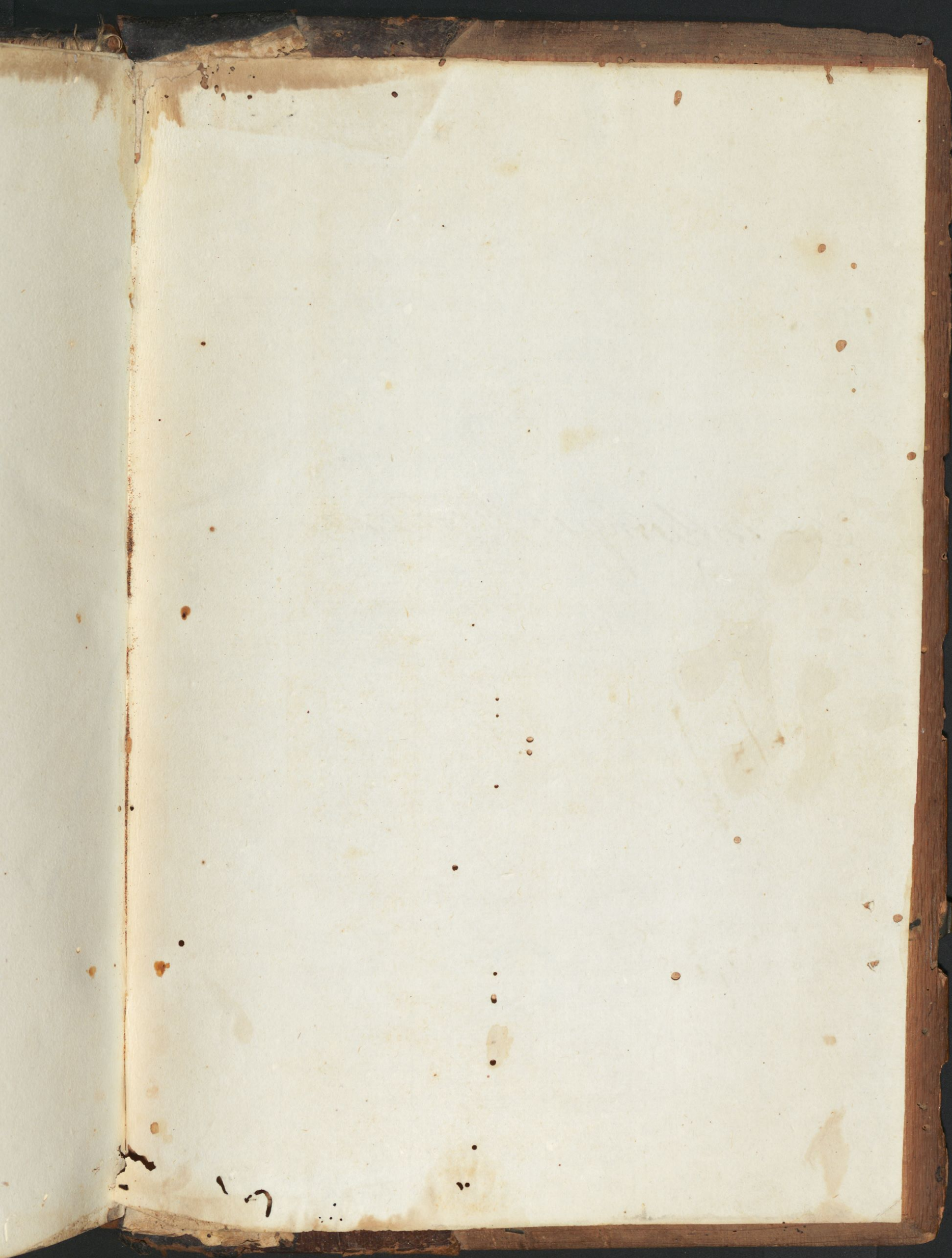
q̄ intellectus
is denomina
no a quo. et
ur ip̄us ob
ad quem q̄ a
posito ab ob
uem a quo.
requirit ali
at. et hoc pa
ia tam in potē
non requirit
ctorū ad hoc
Quā etiam
o cum intel
fectus sequit
imp̄essum ad
cut aliquid se
go dat agere
intellectu sit
est magis in
telligibili. et
ificabilis ma
is intelligibi
t ip̄i t̄elle
no ratio cale
s separata in
tus caleface
us et in m̄
intellectus si
informans
is. Sed cō
nou informat
onem sibi na
confirmatio
ducebantur
tertio cōmē
in parte an
us secūdu
in potentia
cauctoritate
ossibilis sit
ntis impri
in actu tūc
ere. Abou
iecti est sibi

doctōis

REV
BE

A. Surria
tis fidem f
xifle: idq;
dere, Vnd

Cum G

Ex Bibliotheca P. Lorenza.

9 7
18
27

9 5
7 2
2 1

OSREDNJA KNJARNICA SREČKA VILHARJA
BIBLIOTECA CENTRALE SREČKO VILHAR
KOPER - CAPODISTRIA

880002506

COBISS

